

Acta MUP

Právní ochrana duševního vlastnictví

Acta MUP – Právní ochrana duševního vlastnictví

Vydavatel

Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.
Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10-Strašnice

Redakční rada

prof. JUDr. Martin Boháček, CSc.
Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D.
JUDr. Jan Hák, Ph.D.
doc. JUDr. Vladimír Pítra
prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.
JUDr. Radka MacGregor Pelikánová, Ph.D., LL.M., MBA
prof. JUDr. Jiří Srstka
doc. JUDr. Zbyněk Švarc, Ph.D.

Odborný editor

prof. Ing. Ladislav Jakl, CSc.

Odborné recenze

Mgr. Karel Špindler
doc. JUDr. Vladimír Pítra

Redaktor

Ing. Marta Hošková (hoskova@mup.cz)

Nakladatelský editor

Mgr. Stanislava Zahálková (zahalkova@mup.cz)

Vydalo

Metropolitan University Prague Press

Tisk

Powerprint, Brandejsovo náměstí 1219, 160 00 Praha 6

Design obálky

Cyril Vochozka

Povoleno MK ČR pod č. E 19 472

ISSN 1804-6932

OBSAH

Ing. Lýdie Tallová, MBA

Literární plagiát v kontextu autorského práva a nekalé soutěže 4

JUDr. Marek Beneš

Prodloužení doby ochrany u některých práv v oblasti autorskoprávní ochrany 48

Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D.

K některým otázkám moderní české judikatury v oblasti práv k technickým řešením 59

Mgr. Martina Zdvihalová

Správní soudnictví v oblasti ochranných známek 71

Mgr. Jarmila Císařová

Dopady registrace starší ochranné známky s dobrým jménem pro nepodobné výrobky a služby 98

Mgr. Matěj Machů

Podmínky patentovatelnosti pro evropský a izraelský patent 104

Ing. Lýdie Tallová, MBA¹

Literární plagiát v kontextu autorského práva a nekalé soutěže

„Literárnímu plagiátorství dává vzniknout múza pějící recyklovanou píseň.“

Lýdie Tallová

Úvod

Literární svět je po staletí sužován „civilizační chorobou“, jejíž symptomy spočívají v přivlastňování si cizích autorských děl a jejich vydávání za svá. Literární plagiát je pro svou historickou zakořeněnost a současně i naléhavou aktuálnost kontroverzním tématem vyvolávajícím více otázek než odpovědí. Příspěvek si klade za cíl zobrazit téma literárního plagiátu z hlediska souběhu práva autorského s právem proti nekalé soutěži.

Plagiátorství je v tomto textu vykreslené na pozadí tří vzájemně propojených komponent: tvořivosti, komunikace a obchodu. Pokud jde o bližší vymezení pojmu tvořivost, je v kontextu tohoto tématu rozuměn kontrast mezi původností a odvozeninou díla. Komunikací je v intencích rétoriky digitálního věku myšleno sdílení (zpřístupňování či zveřejňování) díla a pojem obchod není třeba blíže vysvětlovat, neboť ten si po tisíciletí zachovává svou podstatu. Důležité je uvědomění si vzájemných vazeb zmíněných složek a jejich vědomé transformace do chování parazitujícím na výsledcích duševní práce osoby odlišné od té, která cizí dílo, většinou z důvodu nedostatku vlastní invence, vydává za své.

Svůj význam v kontextu této práce má též právní zastřešení zmíněných komponent. Zatímco tvořivost je chráněna autorským právem, lze komunikaci či sdílení díla podřadit pod mediální a rodící se digitální právo a na obchod (v kontextu nečestného se zmocnění cizího díla a jeho uvádění do oběhu pod svým jménem) dopadají v přeneseném smyslu slova paragrafy práva proti nekalé soutěži.

Autorka usiluje o prokázání hypotézy, že plagiátorství je větší měrou ovlivněno rovinou psychologickou a sociologickou než právní. Svou domněnku opírá o skutečnost, že literární pirátství si žije svým životem po tisíciletí, a to bez ohledu na úroveň právní ochrany, jaká je dílům jednotlivými státy na časové ose od vzniku římského práva po současnost přiznána.

Zároveň upozorňuje na alarmující skutečnost stále se rozpínajícího problému plagiátorského. Digitální doba, jež je charakteristická snadnou zneužitelností autorských děl, skýtá plagiátorským praktikám téměř neomezené možnosti. Na internetu k újmě autorů původních děl panuje v důsledku nedostatečné přizpůsobivosti právních norem možnostem digitálního prostředí doslovná autorskoprávní anarchie. Plagiátorství narostlo v 21. století do rozměrů, které nemají v historii naší planety obdoby. Současné autorské právo přitom autorům v celosvětovém měřítku poskytuje historicky nejvyšší úroveň ochrany pro jejich díla. A zde se ukazuje, že úroveň autorskoprávní ochrany nemá z důvodu nedostatečného reflektování specifík digitálního věku přímý vliv na uplatňování morálních hodnot spjatých se ctěním nedotknutelnosti autorských práv.

Téma je v tomto textu zobrazeno v jeho vícerozměrnosti, což umožňuje „přepnout projekci“ z černobílého módu do vidění lidskému oku přirozenějšího. Autorčinou ambicí není nalezení „léku“ proti plagiátorství, ale snaha o pochopení tohoto fenoménu v důsledku jeho zasazení do historických a společenských souvislostí. Právní ukotvení sledované problematiky je pak jejím rámcovým zastřešením.

1. Plagiátorství

1.1 Dějiny literárního plagiátorství

Dějiny literárního plagiátorství v kontextu masového rozšíření tohoto prastarého fenoménu se metaforicky řečeno, začaly psát tiskařskou černí, a to v období raného novověku. Gutenbergův vynález knihtisku je totiž oním mezníkem ve vývoji lidstva, který položil základy plošného literárního plagiátorství a v obecné rovině i problematice literárního vlastnictví, jež je užším vymezením vlastnictví duševního².

Jak již bylo naznačeno v předchozím odstavci, kořeny literárního plagiátorství v jeho ryzí formě sahají v historickém kontextu daleko hlouběji. Plagiátorství pronásleduje literaturu od samého vzniku slovesnosti. Literatura poskytuje četné důkazy o existenci tohoto nešvaru (byť tehdy ještě v nemasové formě) již v římské civilizaci, kde byla autorskoprávní kultura již poměrně rozvinutá, ačkoliv tato skutečnost současné odborné literatuře často uniká a autoři odborných statí nepřesně zasazují vznik autorského práva i plagiátorství do období vynálezu knihtisku, což je časový údaj platný pro plošné šíření plagiátorských praktik, nikoliv však pro zrod plagiátorství jako takového.

1 Autorka je doktorandkou oboru Mezinárodní a regionální vztahy v průmyslovém vlastnictví na Metropolitní univerzitě Praha. V současné době se účastní ročního výzkumu na Florida International University – College of Law, kde dokončuje disertační práci. V rámci odborných publikací se specializuje na autorské právo. Je členkou Akademického grémia Metropolitní univerzity Praha; Asociace prostředníků a rozhodců ve věcech duševního vlastnictví, Syndikátu novinářů České republiky; European Journalists Association a Society of Professional Journalists.

2 Duševní vlastnictví – zákonné a jiné právní označení, které vyjadřuje panství nad ideálními (nehmotnými) majetkovými hodnotami, které nejsou věcmi v dnešním právním smyslu. Synonymním výrazem je výraz nehmotný majetek. Dělí se na literární a (jiné) umělecké vlastnictví a na průmyslové vlastnictví. Duševní vlastnictví bylo jednoznačně definováno v článku 2 Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, podepsané ve Stockholmu dne 14. 7. 1967. Podrobněji se výkladu tohoto pojmu zabývá publikace L. Jakla a V. Jansy; JAKL, L., JANSÁ, V. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví*, Praha: MUP, 2010, str.10–11.

1.2 Plagiát

Český autorský zákon pojem plagiát nedefinuje. Mezinárodní norma ČSN ISO 5127 z roku 2003 jej charakterizuje jako „*představení duševního díla jiného autora, půjčeného nebo napodobeného vcelku nebo zčásti, jako svého vlastního*“. Z uvedeného znění normy je zřetelné, že plagiátorská činnost je úzce spjata s napodobováním cizího díla. Nejedná se však o prosté rozmnožování díla, jež se v kontextu literárního plagiátu uskutečňuje otisknutím díla nebo pořízením jeho kopie v elektronické podobě. Rozdíl mezi napodobováním a rozmnožováním díla spočívá v tom, že zatímco rozmnožování je pouhým pořizováním většího počtu exemplářů literárního díla bez zásahu do jeho integrity v počtu a způsobem autorem schváleným, napodobování díla naopak spočívá v neoprávněném zásahu do obsahové stránky díla prostřednictvím pořízení exempláře po obsahové a umělecké stránce podobného dílu původnímu.

Plagiátem lze označit napodobeninu uměleckého, literárního nebo uměleckého díla, u níž je namísto původního autora uveden napodobitel díla. Plagiátorskou činností se rozumí kopírování nebo parafrázování autorským právem chráněné práce či její části bez výslovného souhlasu nositele autorských práv. Při tvorbě plagiátu je použito dílo jiného autora, přičemž autor původního díla bývá v některých případech úmyslně, v jiných zcela neúmyslně, zatajen.

Otázka, do jaké míry je dílo plagiátem, bývá sporná a obtížně prokazatelná. V praxi se řeší výkladem autorského zákona. Velmi obtížné je prokazování autorství k dílu. Velkou váhu hrají při dokazování autorství znalecké posudky z oblasti literární vědy, mezi které patří srovnávací textová analýza dosavadních prací autora i plagiátora.³

Plagiátorství je dnes vnímáno jako činnost spočívající v přivlastňování si výsledku duševní práce, jež má charakter originální tvorby a její vydávání za své. S ohledem na skutečnost, že odpovědnost za plagiování cizího díla je podle autorského zákona odpovědností objektivní, k jejímuž vzniku není třeba zavinění, je plagiátorstvím vedle úmyslného zcizení cizího díla a jeho vydávání za své také nedbalé citování či neúmyslné opomenutí citace použitého zdroje nebo neodborně provedená práce s původním textem, ať už v podobě nedostatečně provedené parafráze či kompilace původního textu. Plagiátem lze tedy označit přebírání obsahu (ať již částečného či úplného) při současném utajování jejich původního tvůrce.

Vydávání myšlenek jiného autora za vlastní, je zcizením duševního vlastnictví a plagiátor je v důsledku této skutečnosti vystaven řadě sankcí, o nichž je blíže pojednáno v jiné části tohoto příspěvku.

1.2.1 Encyklopedická výprava za pojmem plagiát

Předmětem autorského práva je dílo definované autorským zákonem. Dle § 2 odst. 1 věty první autorského zákona je předmětem práva autorského: „*dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam*.“ Každý tvůrčí výtvar, který vykazuje všechny zákonem předepsané znaky díla, je tak originálem majícím nárok na autorskopravní ochranu.

Znak jedinečnosti podle teorie autorského práva vylučuje existenci dvou totožných autorských děl. Jestliže v praxi k takové situaci dojde, jedno z takových děl je zákonitě plagiátem.⁴ Není přitom nutné, aby se plagiát vztahoval na celé dílo.⁵ Protože autorskopravní ochrany požívá i část díla, může být plagiát jen součástí díla, které jako celek plagiátem není. Právě částečné plagiáty se nejčastěji vyskytují v praxi. Za plagiát se dá označit například citace, která je v díle použita, avšak není citována.

Plagiát je velmi častým prostředkem neoprávněného zásahu do autorského práva. Ačkoliv naše právo termín plagiát nezná, veřejnost s jeho výkladem nemívá problém. „*Plagiátem je dílo (ve smyslu autorského zákona), které určitá osoba (plagiátor) vydává za své, ačkoli autorem je ve skutečnosti někdo jiný*.“⁶

Velmi důležitá je skutečnost, že autorské právo nechrání obsah díla, ale jen způsob jeho vyjádření. Dílem proto nemůže být námět, zpráva, informace, metoda, teorie, vzorec, graf, tabulka fyzikálních konstant atp. Z uvedeného je zřetelné, že autorskopravní ochrany nemohou požívat samotné myšlenky či ideje.⁷

Český autorský zákon termín plagiát nevysvětluje, termín je v této právní normě užíván v intencích notoriety. Stejně je v autorském zákoně zacházeno s pojmem literárního díla. Oba pojmy jsou však společnosti natolik významově srozumitelné, že absence jejich bližšího výkladu v zákoně není z celospolečenského ani právního hlediska zásadním problémem.

Ottův slovník naučný definuje význam pojmu plagiát následovně: „*Plagiát je částečné zcizení duševního výplodu, který znám jest jako výsledek prvotnější práce duševní nějaké osoby druhé. I možno plagiovati vynález, plod umělecký, slovesný, výzkum vědecký apod.*“⁸ Dnešní výkladové slovníky předkládají významově totožný výklad tohoto pojmu, leč formulovaný v modernějším jazyce.

Encyklopedický slovník charakterizuje plagiát jako práci, která tajně napodobuje cizí umělecké dílo natolik, že ztrácí znaky samostatného projevu, za jaký se vydává.⁹ Slovník cizích slov tento pojem definuje následovně: „*plagiát je nepřípustné, nedovolené napodobení uměleckého nebo vědeckého díla bez udání vzoru nebo doslovné přejímání částí cizího díla bez udání autora; dílo takto vzniklé, pozbyvající charakter samostatné práce*.“¹⁰ A konečně norma ČSN ISO 5127 z roku 2003, jejíž podstatou je usnadnění mezinárodní komunikace v oblasti informací a dokumentace, definuje plagiát jako „*představení duševního díla jiného autora půjčeného nebo napodobeného v celku nebo zčásti, jako svého vlastního*“.

4 Plagiát – práce, která tajně napodobuje cizí umělecké dílo natolik, že ztrácí znaky samostatného projevu, za jaký se vydává.

5 K tomu více NS, Zm I 712/31 (č. 4801/33 Sb. rozh. tr.)

6 TULÁČEK, J. Porušení autorského práva a plagiát. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 11–12, str. 24.

7 K tomu např. NS, Zm I 413/29 (č. 3848/30 Sb. rozh. tr.)

8 *Ottův slovník naučný*. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. P-Pohoř. 19 Praha: J. Otto, str. 828. 1902.

9 Encyklopedický slovník, str. 835

10 KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 6., přepracované a doplněné vydání. Praha: SPN, 2002. 862 s.

Ačkoliv existuje bezpočet definic tohoto pojmu, všechny jsou tkány totožnou významovou nití. Ze všech výkladových definic plagiátu je znatelná linka neoprávněného osobování si cizího tvůrčího díla nebo jeho části s úmyslem přivodit si z takového činu prospěch při současném přivození morální, případně i materiální újmy tvůrci původního autorského díla.

V rámci této práce je třeba položit si otázku, jakou úlohu sehrává literární plagiát v kontextu „plagiátorského průmyslu“. Ottův slovník naučný u výkladu pojmu plagiát poznamenává, že nejčastější formou plagiátu je plagiát literární. Zde je ale nutné uvědomit si, že toto významné encyklopedické dílo vznikalo na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Dnes se domény plagiátorských praktik přesouvají do jiných oblastí, nicméně literární plagiát patří stále k nejpalcivějším problémům autorského práva. Digitální doba totiž svými technologickými prostředky umožňuje masové šíření plagiátorství, přičemž autorům neposkytuje adekvátní právní ochranu jejich děl, a to zejména v internetovém prostředí. O krůček dál jsou v tomto ohledu Spojené státy, které mají speciálním zákonem nazvaným Digital Millenium Copyright Protection Act upraveno odvětví počítačové problematiky a autorského práva.

Není pochyb o tom, že plagiátorství je zcela v rozporu s dobrými mravy. Ačkoliv pojem dobrých mravů (*boni mores*) nebyl v literatuře definován, je historicky odvozen z římského práva, kde byly dobré mravy chápány ve smyslu zachování pravidel slušnosti převzatých od předků (*mores maiorum*¹¹). Z uvedeného ukotvení výše zmíněného pojmu v právní terminologii se dá vyčíst, že nečestné jednání si společnost uvědomovala již velmi záhy.

1.2.2 Citace

Čtení zásad citační etiky patří k běžné „autorskopravní hygieně“ 21. století. Přesto se zejména ve studentských dílech objevují velmi často citační prohřešky, jež svou podstatu naplňují znaky plagiovaného díla. Nesprávné citování může mít podobu neoznačené doslovné citace nebo nedostatečného odkazování v textu. Citační pravidla upravuje již zmíněná norma ČSN ISO 5127.

1.2.3 Parafráze

Parafráze spočívá ve vyjádření obsahu původního díla za použití jiných slov při současném naplnění citačních zásad. Správně provedené parafrázování představuje přebírání původních myšlenek autora a jejich následné přeformulování vlastními slovy. Parafráze musí být řádně ocitována.

Nesprávné parafrázování je velkým nešvarem studentských a v mnohých případech i vědeckých děl. Častým prohřeškem bývá pouhá změna slovosledu či drobné pozměnění původního textu bez uvedení doslovné citace. Neméně závažným citačním pochybením je necitování zdroje převzaté myšlenky, byť zapsané vlastními slovy. Neodborně či ledabyle provedené parafráze tak naplňují znaky plagiátorství.

1.2.4 Kompilace

Plagiátem mohou být v případě nedodržení citační etiky též kompilace. Kompilace je pouhým „leporelem“ již známých a publikovaných faktů. Jejím účelem je podat ucelený přehled dané problematiky. Proto je také výsledná práce prezentována jako kompilace. Kompilaci proto není možno považovat za výsledek vědecké činnosti autora, neobsahuje totiž ani v minimální míře autorův tvůrčí příspěvek k tématu. Správně provedené kompilace spočívají v samostatném textu složeném z myšlenek a závěrů přejatých z vícerá původních děl, přičemž tato technika není založena na prostém kopírování celých doslovných pasáží původních textů. Základním předpokladem správně provedené kompilace je řádné citování zdrojů. Při porušení citační etiky však kompilace může naplnit znaky plagiátu.

1.2.5 Auto-plagiátorství

Autor se může porušením citačních zásad dopustit také auto-plagiátorství. K takové činnosti dochází v případech, kdy autor využije v textu již vytvořeného vlastního díla, přičemž neuvede zdroj. Necitování vlastních děl použitých v nové práci bývá v cizojazyčné literatuře označované termínem self-plagiátorství.

1.2.6 Falzifikace díla

Nezávažnější formou plagiátorství je falzifikace díla, při které dochází k úmyslnému padělání původních údajů a následnému publikování zkreslených nebo vymyšlených informací.

1.2.7 Kompletní vs. částečný plagiát

Teorie autorského práva považuje za plagiát dílo (ve smyslu autorského zákona), které je totožné s dílem původního autora, ačkoliv je za své zcela nezákonně vydává osoba od autora odlišná. Autorským dílem je dle § 2 autorského zákona: dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na rozsah, účel nebo význam. A právě znak jedinečnosti sehrává při plagiátorství zásadní úlohu. Pokud se tedy objeví dvě naprosto stejná literární díla, pak jedno z nich musí být zákonitě plagiátem díla původního. Autorskopravní nauka totiž dovozuje, že ze statistického hlediska nemohou vzniknout dvě totožná literární díla.¹²

Plagiátorství se v praxi vyskytuje buďto v podobě nedovoleného převzetí celého díla nebo jeho části. Častěji než kompletní plagiáty se ale vyskytují plagiáty částečné. Je-li nedovoleně a bez udání zdroje převzata byť jen nepatrná část díla, naplňuje taková činnost znaky plagiátorství a takovéto dílo lze považovat za částečný plagiát. S ohledem na skutečnost, že autorskopravní ochrany požívá i část literárního díla nebo jeho jednotlivé vývojové části, případně torzo původního díla, dochází v praxi často k situaci, kdy je plagiována jen uvedená část určitého díla v rozsáhlejší práci, která jako celek plagiátem není.

11 KNAPP, *Teorie práva*, str. 85.

12 CHALOUPOKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související*. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. str. 56.

1.2.8 Plagiát nezveřejněný vs. zveřejněný (vydaný)

Z výše uvedeného výkladu o vzniku plagiátu je zřetelné, že v praxi vedle sebe existují plagiáty nezveřejněné a plagiáty zveřejněné. Zatímco u nezveřejněných plagiátů nese za vznik plagiátu odpovědnost pouze plagiátor, v případě plagiátů zveřejněných je za plagiát zodpovědný vedle autora také vydavatel nakladatel a další subjekty, které se na zveřejnění plagiátu podílely. Vznik plagiátu není totiž zrovna tak jako vznik autorského díla podmíněn jeho zveřejněním.

1.2.9 Anticipovaný plagiát jako fenomén bořící paradigma

Dějiny literatury jsou z hlediska duchovního vývoje lidstva výpravnou cestou do dějin plagiátu. Zdá-li se čtenáři těchto řádků toto tvrzení odvážné, bude možná překvapen hlubším rozvinutím této teze, která ústí v osvětlení fenoménu anticipovaného plagiátu. Ačkoliv společnost dává literárnímu plagiátu a priori nálepku morálně zavrženého jevu, je třeba upozornit na komponentu, která tento fenomén činí přitažlivějším. Onou formulací, jež je po tisíciletí spouštěcím mechanismem plagiátorských aktivit, je inspirace, a to v její nejryzejší podobě. Nebýt této, bez pochyby velmi křehké, zranitelné a zneužitelné „múzy“, houpalo by se lidstvo stále ve své pomyslné kolébce. Je-li inspirace vnímána jako podnět k tvoření, pak lze dovést, že onen podnět řetězí další tvůrčí nápady, což velmi úzce souvisí s vývojem a obohacením společnosti. Plagiováním původních děl mnohdy vznikají díla hodnotnější, než jsou díla originální, což také potvrzuje hypotézu kladného vlivu plagiátorských praktik na celospolečenský pokrok. Autorka na tomto místě cítí potřebu zmínit, že v této pasáži hovoří o plagiátorských aktivitách, které nevznikají s cílem poškodit původního autora při současném získání osobního profitu z prostého kopírování díla. Existují totiž takové plagiátorské pohnutky, které vznikají bezděčně a tzv. plagiátor si je ani neuvědomuje. Zcela jiná je situace u úmyslného přivlastnění si cizího literárního díla a jeho drzé vydávání za své. O tomto druhu plagiátorství ale pojednává převážná část této práce.

Tato kapitola naopak přibližuje fenomén plagiátorství z jiného úhlu pohledu. Autorka je totiž přesvědčena, že tento literární úkaz je třeba analyzovat a následně zasadit do širších souvislostí, a to ze jména z důvodu, že bývá v současné době velmi často akademiky, v přeneseném významu slova, lynčován. Literatura totiž nabízí bezpočet příkladů, kdy z plagiovaných děl nevalné umělecké úrovně vzešly literární klenoty, jež mají čestné místo v kronice lidstva. Moderní rétorikou by se takovéto plagiátorské techniky daly označit za transformaci původního díla do odvozeného literárního díla vyšší umělecké úrovně. Takovýto argument by pravděpodobně obstál při obhajování plagiátorství v kontextu naplnění komunitárního trendu spočívajícího v udělení společenského pardonu těm nekalosoutěžním a potažmo i plagiátorským praktikám, které ústí ve společenský pokrok. Autorka se při formulaci této myšlenky opírá o přesvědčení, že inspirace původním dílem je v literatuře spouštěcím mechanismem k další tvorbě a v obecné rovině zcela přirozeným a ze společenského hlediska žádoucím jevem.

Pro pochopení uváděného paradigmatu je třeba oprostít se od negativně vymezeného pohledu na plagiátorství a nechat mysl proplouvat různými dimenzemi této problematiky. Je-li člověk takové myšlenkové exkurze schopen, stane se svědkem nečekaného zjištění. Nadhled, který opuštěním starých dogmat získal, mu totiž umožní vidět literární plagiát

v jeho plasticitě. Jinými slovy – černobílé vidění problematiky literárního plagiátorství se po „procitnutí ze společensky zautomatizovaných postojů“ začne proměňovat ve vhléd složený z celého spektra barev.

Při hlubším myšlenkovém ponoru do plagiátorské lázně si nelze nevšimnout jevu, který by mohl být námětem rozsáhlého výzkumu v oblasti parapsychologie. Jedná se o fenomén, který boří dosavadní zjednodušené představy o podstatě plagiátu a otevírá dveře do jeho neprozkoumané a pro mnohé netušené komnaty opatřené cedulkou „anticipovaný plagiát“. V pomyslné knihovně této komnaty se nacházejí vzácná literární díla, která jako by svým obsahem a literární formou o několik staletí předběhla vydání díla plagiovaného. Ačkoliv se tento jev zdá být z kategorie sci-fi, podložené důkazy svědčí o jeho existenci. Literární teorie již dokonce nabízí vysvětlení tohoto obtížně pochopitelného úkazu.

Anticipovaný plagiát vzniká na základě cyklického procesu, jenž v určitých intervalech znovu přináší určité téma či formu, která tu již byla, jen se jeví jako novátorská. Původní dílo jako by kopírovalo dílo vzniklé o desítky či stovky let později. Dílo původní tak předstihuje dobu. Jak je toto možné? K nalezení odpovědi je třeba oprostít se od lineárního vnímání procesu myšlení. Dějiny literatury se totiž odehrávají v prostředí, kde neplatí zákony časové posloupnosti. Psány jsou totiž v určitých cyklech. Tak jako se opakují módní trendy, dochází i v literatuře v určitých vlnách ke znovuoživení prachem času zanesených témat či forem, které svým novátorstvím zastihují obdobná díla vzniklá chronologicky mnohem dříve. Oproti běžnému plagiátu, který kopíruje dílo historicky starší, je ale plagiát anticipovaný nadán schopností „vykrádat“ díla, která v době jeho vzniku ještě nebyla napsána. Anticipovaný plagiát je tedy možné rozeznat až s velkým časovým odstupem. Literáty, z jejichž pera anticipovaná díla vznikla, tak lze považovat za vizionáře.

Fascinující svět anticipovaného plagiátu čtenářům odkrývá francouzský psychoanalytik a univerzitní profesor literatury Pierre Bayard v publikaci *Le Plagiat par anticipation* (Anticipovaný plagiát). Čtenářskou i odbornou obcí respektovaný autor přibližuje **teorii předjímaného plagiátu**, kterou, jak předesílá, už před ním objevili mnozí literární teoretici. Bayardova studie jde však do větší hloubky a téma zasazuje do širších souvislostí. Autor boří dosavadní způsoby nahlížení na teorii literatury. Ve svém díle upozorňuje na velký omyl spočívající ve výkladu literatury prostřednictvím časové osy směřující od minulosti k přítomnosti. Podle jeho teorie je třeba naopak časovou chronologii při zkoumání literárních jevů nebrat v potaz. Bayardovy provokativní teze směřují k nevšednímu nápadu, totiž zkusit se při posuzování a výkladu literatury nedívat jen navyklým postupem od vzniku písemnictví po současnost, ale hodnotit a třídit díla bez ohledu na chronologii jejich vzniku a autory bez vazby na jejich životopisná data.¹³ Jeho práce tak vede k přehodnocení pohledu na literaturu a v té souvislosti i podstatu a význam plagiátu.

Autorka této práce si Bayardovu teorii dovoluje rozvinout o komponentu, která by mohla podstatu anticipovaného plagiátu napomoci osvětlit. Onou složkou, která vnáší do dané problematiky ještě další rozměr, je jakési vnuknutí v konstrukční fázi díla. Literární

13 ŠOTOLOVÁ, J. *Nebáli se a kradli?* Recenze / Literární věda. Pierre Bayard. *Le plagiat par anticipation*, Les Editions de Minuit, 2009, 160 s. iLiteratura [online]. Praha, 2009. [cit. 2014-28-12]. Dostupný z WWW: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/25041/bayard-pierre-le-plagiat-par-anticipation>.

výtvar uzrává v myslích „literárních stavitelů“, mnohdy v různých časových obdobích na různých místech světa a v momentě, kdy s hotovým dílem, jež je obvykle poznamenané „zábleskem génia“ vyjdou na světlo, je již takové dílo natolik literárně vyzrálé, že předčí svou dobu. Takovíto literáři se pro své bravurní literární dovednosti dokáží posunout o několik kategorií nad své soupeřníky a intuitivně předjímat literární styl i formu zpracování příběhu vydaného v blízké či vzdálenější budoucnosti.

Celý „trik“ spočívá v genialitě velmi omezeného počtu autorů. Proto ani nezáleží na tom, kdy a kde jejich díla vznikla. Podstatná je schopnost těchto autorů naladit se, byť zcela neúmyslně, na stejnou myšlenkovou a uměleckou vlnu. Tato hypotéza by mohla též vysvětlit skutečnost, že daný literární velikán má v různých časových obdobích několik předchůdců rozestých v různých koutech světa, jejichž literární styl jakoby byl zkopírován z jeho mozkového centra, přestože tito jeho předchůdci evidentně neměli možnost seznámit se vzájemně se svými díly ani jeden od druhého čerpat. **V podstatě jde jen o přelévání literární energie mimo čas a prostor.** Tajemství tohoto jevu vnáší do lidského uvažování signál o nezbytné potřebě změny náhledu na zkoumanou problematiku. Tak jako autorka tohoto textu, zaujímá i Bayard poměrně liberální postoj k pozitivně vymezenému literárnímu plagiátu z hlediska jeho významu pro literaturu. Z uvedeného je zřetelné, že jakékoliv snahy o potírání pozitivně vymezeného literárního plagiátorství jsou jen marným počínáním postrádajícím rozumné jádro.

1.3 O odpovědnosti za plagiátorství

Plagiátorstvím se dotýká osoba dopouští porušování autorských práv autora původního díla. Zároveň této osobě vzniká provozováním plagiátorských praktik osobní či finanční zisk, který jí právem nenáleží. Za takovéto nezákonné jednání jí hrozí postih podle celé řady právních předpisů. Otázku odpovědnosti za plagiátorství je třeba nahlížet z perspektivy zveřejněného a nezveřejněného plagiátu. **Zatímco u nezveřejněných plagiátů nese za vznik plagiátu odpovědnost pouze plagiátor, v případě plagiátů zveřejněných může být za plagiát zodpovědný vedle autora také nakladatel a další subjekty, které se na zveřejnění plagiátu podílely.**

1.3.1 Odpovědnost plagiátora za přivlastňování si cizího díla

Za neoprávněné přivlastnění si cizího díla je u nezveřejněného díla odpovědná osoba, která si autorství cizího díla přisvojila. Osoba, která se dopustí plagiátorství, může být sankcionována na základě civilní odpovědnosti podle § 40 autorského zákona, a to prostřednictvím uplatnění práva na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení podle občanského zákoníku. Plagiátor je dle nových správních postihů autorského zákona vystaven za spáchání přestupku či správního deliktu přestupkové odpovědnosti (§ 105a a § 105b AutZ), přičemž odpovědnost správní mu může vzniknout též podle § 32 zákona o přestupcích.

Ve zvlášť závažných případech může být plagiátor vystaven též odpovědnosti trestní podle § 152 trestního zákona. Podle této blanketní normy je neoprávněný zásah do zákonem chráněných autorských práv úmyslným trestným činem. V této souvislosti je třeba poznamenat, že za porušení autorského práva ve formě plagiátorství by trestněprávně

mohly být postiženy též osoby, které se na této trestné činnosti vědomě, tedy úmyslně, podílely. Takovou osobou může být nakladatel, podniká-li jako fyzická osoba, pokud publikoval plagiát a byl srozuměn s tím, že autorem je osoba odlišná od té, která se za autora vydávala. Kromě výše uvedeného § 152 trestního zákona může být plagiátor stíhán i podle jiných ustanovení tohoto právního předpisu, a to v závislosti na povaze vzniklé újmy. Pokud by autorovi plagiovaného textu vnikla pouze újma nemajetkové povahy, mohl by být plagiátor trestně stíhán i podle § 209 trestního zákona (poškození cizích práv). Přivodil-li by ale plagiátor autorovi majetkovou újmu, pak by na něj mohl dopadnout též § 250 trestního zákona, jež je kvalifikován jako podvod.

1.3.2 Odpovědnost vydavatele za publikování plagiátu

Dle platné právní úpravy je vydavatelem fyzická nebo právnická osoba, která vydává periodický tisk. Vydáváním periodického tisku je činnost vydavatele, při které na svůj účet a na svou odpovědnost zajišťuje jeho obsah, vydání a veřejné šíření (§ 3 písm. c) tiskového zákona). Vydáváním periodického tisku, jeho šíření a postavení vydavatele, a dále ustanovení o ochraně proti zneužívání svobody projevu, slova a tisku upravuje tiskový zákon.¹⁴

Za obsah periodického tisku odpovídá vydavatel (§ 4 tiskového zákona). Odpovědnost za obsah periodického tisku je odpovědností objektivní, z čehož vyplývá, že se nevyžaduje zavinění vydavatele.¹⁵ Vydavatel periodického tisku odpovídá za jeho obsah nejen v publicistickém útvaru vyjadřujícím stanovisko sdělovacího prostředku či jeho redaktora, ale i v článku, který stanovisko listu ani autora nevyjadřuje. Vydavatel se z odpovědnosti nemůže vyvázat ani větou stvrzující, že názory v článku obsažené nevyjadřují stanovisko a názory vydavatele, ani pokud jsou tvrzení v článku označena přímou řečí autora těchto tvrzení.¹⁶ **Objektivní odpovědnost vydavatele má dopad též na nepravdivé uvádění autorství či spoluautorství.** V případě nepravdivého uvedení autorství vzniká vydavateli odpovědnost za publikování plagiátu, a je bez právního významu, že o nečestném jednání plagiátora nevěděl. Ke vzniku odpovědnosti vydavatele jsou právně bezvýznamné námitky vydavatele, že nebyl povinen zkoumat, zda osoba tvrdící své výlučné autorství díla je skutečně výlučným autorem, a že o spoluautorství této osoby s jinou osobou nevěděl.¹⁷

Autorka na základě uvedených skutečností dovozuje, že primární odpovědnost za zveřejněné dílo nese v důsledku objektivní odpovědnosti nakladatel, který může následně žalovat autora plagiátu, k čemuž může využít celé řady žalobních nároků, přičemž jednotlivé žaloby může kumulovat. V kontextu tématu této práce je třeba zmínit i skutečnost, že **literární plagiátorství lze žalovat nejen na základě porušení autorského práva, ale též titulu nekalosoutěžního jednání.**

14 Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

15 K tomu např. MS Praha, Z C 138/89 (Intelekt. Vlast. Hospod. Sout., 1996/1.)

16 ROZEHNAL, A. *Mediální právo*, 2., rozšířené vydání, Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, str. 27.

17 CHALOUPKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související*. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. str. 117–118.

Literární dílo může být zveřejněno různými způsoby, ať už se jedná o autorské čtení nebo uvedení díla na internetu či jeho zveřejnění při rozhlasovém či televizním vysílání. Nejčastěji však bývá literární dílo zveřejněno vydáním. **Autor může dílo vydat buďto vlastním nákladem nebo prostřednictvím vybraného nakladatele.** V takovém případě bývá vydání díla uskutečněno to na základě licenční smlouvy uzavřené mezi autorem a nakladatelem.

Velmi podstatná je skutečnost, že má uzavřená licenční smlouva výhradní či nevýhradní formu. **Výhradnost či nevýhradnost licence má totiž dopad na nároky, jimiž se autor může podáním žaloby v případě sporu domáhat.** Uzavřel-li autor licenci výhradní, pak se může domáhat pouze žaloby na určení autorství podle § 40 odst. 1 písm. a) autorského zákona. Další možnosti ochrany práv k vydanému dílu, jež jsou uvedené v citovaném paragrafu pod písmeny b) až d) jsou v tomto případě autorovi zapovězeny. Nicméně může využít celé škály možností ochrany svých práv k dílu, a to již podle zmiňovaného § 40 a násl. až do § 50 autorského zákona. Vedle práva na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu mu náleží například právo na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení podle občanského zákoníku. Pokud by autor vydal dílo vlastním nákladem nebo jestliže by uzavřel s nakladatelem nevýhradní licenční smlouvu, mohl by využít veškerých žalobních nároků uvedených v citovaném paragrafu.

Vydavatel podle tiskového zákona neodpovídá za pravdivost údajů obsažených v reklamě a v inzerci uveřejněné v periodickém tisku. Tato výjimka neplatí pro reklamu a inzerci samotného vydavatele. Nedotčena zůstává odpovědnost vydavatele podle zvláštního právního předpisu.¹⁸

2. Autorské právo

2.1 K historickým kořenům autorského práva

Autorské právo je specifickou oblastí práv duševního vlastnictví, která je charakteristická členěním práv na osobnostní a majetková. Dualismus autorských práv byl v kontextu dělení na práva osobnostní a majetková znám (i když nebyl uplatňován tak jako dnes) již ve starém Římě, kde se již rozlišovalo mezi vlastnictvím svitku a vlastnictvím jeho obsahu, tedy autorstvím. Práva k dílu tak již v této době náležela jak autorům, tak i nakladatelům. Svědectví k tomu poskytuje spis „de Beneficiis“ římského stoického filozofa Lucia Aenea Senecy (4 př. n. l. – 64 n. l.), kde se k tomuto tématu píše: „*Říkáme, že tyto knihy jsou Ciceronovy; avšak Dorus, nakladatel, si také činí nárok na vlastnictví těchto knih a pravda je na obou stranách (et utrumque verum est), jeden nárok uplatňuje jako jejich autor, druhý jako knihkupec; je však správné říci, že knihy patří oběma, avšak nikoliv ve stejném smyslu*“. Uvedená citace je svěbytným důkazem skutečnosti, že autorská práva vznikla mnohem dříve než na přelomu 14. a 15. století, jak mylně uvádí prameny

odborné literatury. Vynález knihtisku zcela evidentně roztočil kola autorského práva, nicméně je třeba mít na paměti, že již římská právní kultura byla v oblasti autorských práva poměrně rozvinutá.

Zároveň je třeba poznamenat, že v antickém Římě bylo na umělecká díla zpočátku nahlíženo jako na pouhé předměty obchodu. Taktéž literární díla byla věcmi v občansko-právním smyslu, a to pro uznatelnost pouze hmotného substrátu díla. Později se však na základě společenského vývoje právní názory formovaly do uznání autorských práv k rukopisu díla. Práva autora byla ale vázána pouze na hmotný rukopis. Autoři se tak mohli dovolávat svého práva pouze pomocí prostředků uplatnitelných v tehdejší době k ochraně hmotné věci. „*Autor tedy mohl vlastnickou vindikační žalobou stíhat toho, kdo si osoboval vlastnictví rukopisu, a negatorními žalobami toho, kdo si osoboval jiné než vlastnické právo na rukopis.*“¹⁹ Praktický význam taková ochrana měla tedy jen proti jednáním představujícím dispozici s rukopisem. Chtěl-li se autor bránit proti neoprávněnému uveřejnění, rozmnožení nebo rozšiřování díla, mohl svá práva uplatnit prostřednictvím vlastnických žalob, ale pouze v případě, že tyto činy souvisely s neoprávněnou držbou nebo detencí rukopisu.

Proti plagiátorství, které již v tehdejší době bylo hojně praktikováno, se mohli autoři bránit buďto pomocí vlastnických žalob nebo prostřednictvím všeobecné žaloby na ochranu lidské důstojnosti a cti. Takové žaloby byly ale uplatnitelné pouze v případech, kdy rukopis neobsahoval jméno autora nebo obsahoval jméno osoby od skutečného autora odlišné, anebo pokud bylo dílo dáno do oběhu se změnami, ke kterým autor nedal souhlas (ovšem pouze, pokud měly provedené změny neblahý dopad na autorovu čest). Práva k obsahu díla ještě právně uznatelná nebyla, ačkoliv společnost si jejich existenci uvědomovala a autoři o jejich uznání usilovali. Nutno ovšem poznamenat, že autoři měli tehdy postavení otroků, kteří psali na zakázku pro své pány, a ti takto vytvořená díla vydávali za svá. V římském právu představoval výraz *plagium*, z něž pojem plagiát pochází, uvalení člověka do otrockého stavu, což se trestalo bičováním (*plaga*). Z uvedeného je zřetelné, že si autoři po dlouhou dobu museli vyšlapávat cestu k uplatnění svých práv k literárním dílům.

Základy osobnostních autorských práv byly pravděpodobně položeny v antickém Řecku, kde byla ze strany státu hojně podporována dramatická tvorba. Tehdejší předpisy zakazovaly změny obsahové stránky díla při provádění inscenace, což vypovídá o respektování práva autora na nedotknutelnost díla. Tato skutečnost svědčí pro přiznání osobnostních práv k dramatickému dílu, což mělo zásadní význam pro vývoj autorského práva.

Přelomovou událostí, jež začala psát dějiny novodobějšího autorského práva, byl z hlediska jeho vývoje i ochrany proti plagiátorství vynález knihtisku. Hromadné šíření literárních děl si žádalo legislativní úpravu autorskoprávní oblasti, a na evropském kontinentu začaly právě v tomto období vznikat prvních autorské zákony. Základy autorského práva však byly položeny mnohem dříve (jak již bylo uvedeno výše v této kapitole).

18 Zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

19 ŠALOMOUN, M. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2003, str. 1.

2.2 Vztah literárního plagiátorství a autorského práva

V kontextu tématu tohoto příspěvku je nezbytné zabývat se otázkou, jaký je vztah autorského práva a plagiátorství z hlediska historie. Pokud budeme zmíněný vztah zkoumat z hlediska původnosti a odvozeniny, pojmů charakteristických pro autorské právo, dospějeme k závěru, že původnost v tomto případě svědčí plagiátorským praktikám, ač to zní nemorálně a z dnešního úhlu pohledu to nemorální bez pochyby je. Jenže na minulost nelze nahlížet optikou současnosti, a tak nezbyvá, než se snažit porozumět vývoji fenoménu plagiátorství v jeho dějinných souvislostech.

Zvláštní opatrnosti je v této souvislosti třeba zejména při vyslovování morálních soudů směřujících k hodnocení plagiátorských praktik uplatňovaných v dobách autorského bezprávní a téměř nulového povědomí tehdejší společnosti o potencialitě práv autora k jím vytvořenému dílu. Normy chování jsou odrazem stavu společnosti a vývoje práva v dané době a z této premisy je třeba vycházet i při snaze o pochopení a vysvětlení plagiátorského chování v dobovém kontextu. Na problematiku plagiátorskou nelze totiž nahlížet jen optikou 21. století. Při zkoumání tohoto fenoménu je nezbytné zohlednit též společenské prostředí a právní rámec jednotlivých epoch. Při provedení takové sondy se ukáže, že plagiátorství nelze pro mnohovrstevnatost tohoto fenoménu vymezovat pouze negativně. Tento názor se opírá o skutečnost, že literární díla byla zpočátku vydávána velmi často anonymně. Zcela legálně se volně přetvářela a autor se cítil být poctěn, když se jeho dílo šířilo. Byl to pro něj doklad úspěchu díla a tedy i úspěchu jeho tvůrčích schopností. Spíše než uvedení jména u díla byla pro autory podstatnější životaschopnost díla. Jakkoliv se může z dnešního pohledu takovýto postoj jevit nepochopitelným, autorka tohoto textu v něm spatřuje hlubokou moudrost.

Důležité je zmínit, že plagiátorství nelze považovat za samostatný jev. Mezi právníky i zákonodárci panuje shoda o tom, že se jedná o jev odvozený, neboť literární pirátství odráží rozmach konceptu duševního vlastnictví.²⁰ Plagiátorské aktivity jsou prostou reakcí na možnosti, které lze velmi snadno, byť nezákonně, ze stále se rozvíjejícího trhu autorských děl, odčerpávat. Tato myšlenka zároveň poskytuje odpověď na otázku, proč je plagiátorství na počátku 21. století tak exponovaným problémem. Jen nepatrné procento lidí je morálně na tak vysoké úrovni, že dokáže takovým svodům odolat. Na světě je totiž jen málo komodit, které by byly tak atraktivní a zároveň v důsledku rozvoje informačních technologií snadno dostupné, jako literární díla.

2.3 Koncepte autorského práva

Autorské právo je právem absolutní povahy, které má základ v soukromém právu. Patří do soukromoprávní kategorie práv k nehmotným statkům označovaným jako nehmotná práva. Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je výsledkem jedinečné tvůrčí činnosti²¹ autora a je vyjádřeno v jakékoli

objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam. Tato práce soustředí pozornost na dílo literární v kontextu rozličných forem jeho vyjádření. Autorským zákonem jsou totiž chráněna slovesná díla bez ohledu na to, zda jsou vyjádřena řečí nebo písmem.

Autorem je dle kontinentálního systému autorského práva fyzická osoba²², která dílo vytvořila. České autorské právo rozlišuje výlučná práva osobnostní a výlučná práva majetková. **A právě osobnostní autorská práva mají zásadní význam z hlediska ochrany autorství. Jsou tvořena právem rozhodnout o zveřejnění díla, právem osobovat si autorství a právem na nedotknutelnost díla.** Podstatná je při úvahách o plagiátorství skutečnost, že **autor se těchto práv nemůže vzdát ani je převést na třetí osobu a navíc smrtí autora zanikají.** Není proto možné, aby si někdo právem osoboval autorství díla, které sám nevytvořil. Po smrti autora smí být dílo užito jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu, bez osobování si autorství a je-li autor znám, musí být vždy u díla uveden. Postmortální ochrany se může domáhat kterákoliv z osob autorovi blízkých, ale také právnická osoba sdružující autory nebo kolektivní správce příslušných majetkových práv.

Základní a speciální soukromoprávní normou, která upravuje autorskoprávní vztahy a vždy má přednost před všeobecnou úpravou obsaženou v občanském zákoníku, je zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon zavedl zásadní změnu v oblasti koncepčního pojetí autorského práva. Právní úprava nahradila do tehdejší doby platnou monistickou koncepci koncepcí dualisticky laděnou, což vneslo do autorského práva v kontextu nahlížení na podstatu práv k výsledkům tvůrčí činnosti autorů paradigmatickou změnu. Ke zcela jinému pohledu na autorská práva přispěla také formulace nepřevoditelnosti autorských práv a nemožnosti vzdání se těchto práv. Zatímco monistická koncepce je založená na vnitřní jednotě autorského práva, kterou tvoří složka osobnostní, osobnostně-majetková a majetková, koncepce dualistická rozlišuje autorská práva na výlučná osobnostní a výlučná majetková. Vzhledem ke skutečnosti, že dochází k prolínání a vzájemnému podmiňování osobnostních a majetkových práv, nelze od sebe tyto dvě složky oddělit. Z toho důvodu je tuzemské autorské právo založené na quasidualistické koncepci.²³

Česká republika je smluvní stranou všech multilaterálních autorskoprávních mezinárodních smluv a tato skutečnost ji zavazuje k právům a povinnostem z těchto smluv vyplývajících, což se do aktuálního znění autorského zákona samozřejmě promítá. Dále tento zákon vychází také z příslušných unijních předpisů, zejména směrnic EU, které harmonizují některé aspekty autorského práva v rámci členských států tvořících Evropský hospodářský prostor.

20 JOHNS, A. *Pirátství / Boje o duševní vlastnictví od Gutenberga po Gatese*. 1. vydání. Brno: Host. 2013. str. 19.

21 V případě počítačových programů (které jsou autorským právem chráněné jako díla literární), databázi a fotografií postačuje, že jsou původní v tom smyslu, že se jedná o autorův vlastní duševní výtvor. Požadavek jedinečnosti tak není vyžadován.

22 Oproti tomu anglo-americká koncepce copyrightu přiznává autorství též osobě právnické.

23 VOJČÍK, P. et al. *Právo duševního vlastnictví*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2012. s. 86.

2.4 Dílo jako předmět autorského práva

Autorským dílem je takové dílo, které je právem daného státu považováno za předmět autorského práva. Podle § 2 odst. 1 věty první autorského zákona je předmětem práva autorského: „...*dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.*“

Z výkladu tohoto ustanovení se dají odvodit tři základní pojmové znaky díla:

- dílo může být **literární, umělecké či vědecké**
- dílo musí být **jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora**
- dílo musí být **objektivně vnímatelné**

Jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora je myšlena **originalita** či **individualita** literárního, uměleckého či vědeckého díla. Vzhledem k tomu, že se jedná o tvůrčí činnost, do které vkládá každý autor svou tvořitelenskou invenci, vykazuje každé autorské dílo **znaky jedinečnosti**. Není tedy možné, aby dva lidé vytvořili totožné dílo. Každý tvůrčí výtvar, který vykazuje všechny zákonem předepsané znaky díla, je tak originálem majícím nárok na autorskoprávní ochranu.

Autorský zákon hovoří v souvislosti s dílem o tvůrčí činnosti, z čehož vyplývá, že **autorem může být pouze fyzická osoba**. Jedině člověk je totiž nadán schopností tvořit. Takovéto pojetí autorství ale není běžné ve všech právních kulturách. Například **angloamerické právo** přiznává prostřednictvím systému **copyright**²⁴ autorství také osobám právnickým.

S ohledem na skutečnost, že osobnostní autorská práva jsou v české právní úpravě přenositelná, může autor jejich výkonem pověřit jak osobu fyzickou, tak i právnickou. **Rozdíl mezi nositelstvím a vykonatelností autorských práv** popisuje ve své knize A. Rozehnal: „*Jiné osoby, než jsou autoři, tedy i osoby právnické, mohou autorská práva vykonávat, ale nikdy nemohou být nositeli autorského práva.*“²⁵

Objektivně vnímatelná podoba je dalším znakem, bez jehož naplnění by nemohl být tvůrčí výtvar nazván dílem a ani chráněn autorským zákonem. K tomu dojde teprve v okamžiku, kdy autor své dílo vyjádří jakýmkoliv výrazovým prostředkem vnímatelným pro okolí. Jakmile autor svou představu vyjádří slovy, melodií, tvarem či jiným zpracováním, vzniká dílo jako předmět autorského práva. A to i v případě, že dílo ještě není dokončené. **Autorský zákon totiž chrání dílo ve všech jeho vývojových fázích a částech**, pokud dílo naplňuje všechny zákonem stanovené znaky.

Autorským právem jsou chráněny i předmluvy, doslovy analýzy textu a komentáře, a to při splnění podmínky jejich originality. K vyjádření objektivně vnímatelné podoby díla není zapotřebí, aby bylo dílo zaznamenáno v hmotné podobě například na některém z nosičů. Podle autorského zákona postačí, když bude vyjádřeno ve vnímatelné podobě alespoň pro určitou skupinu lidí, například pro okruh lidí hovořících stejným jazykem. Vznik autorského díla není nutné podle českého autorského práva nikde oznamovat ani registrovat.

2.4.1 Vztah mezi dílem literárním, uměleckým a vědeckým

Jak již bylo uvedeno, autorské právo se vztahuje na díla literární, umělecká a vědecká. Uvedené členění se nachází v řadě zahraničních autorskoprávních úprav a zakotveno je též v mezinárodních smlouvách. Zmíněná kategorizace děl vychází z historie. Nejstarší původ mají díla umělecká, pod která spadají též díla literární. V české právní úpravě však byla dílům literárním vyhrazena samostatná kategorie, což není ve všech jurisdikcích běžné. Autorskoprávní legislativa řady států dělí díla na umělecká a vědecká, kdy díla literární jsou považována za díla umělecká. Například Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) se sídlem v Ženevě vyznává pouhé dvě kategorie autorských děl, když člení díla na umělecká a vědecká. Díla vědecká tvoří z historického hlediska nejmladší kategorii a je nutno poznamenat, že i na tuto skupinu autorských děl dopadají pomyslné paprsky děl literárních, neboť díla vědecká mají literární základ. Na rozdíl od ryzích literárních děl jsou však nadána hlubokým vědeckým poznáním i vhledem jejich autorů.

S ohledem na skutečnost, že jednotlivé kategorie od sebe nelze striktně odlišit, neboť se pro svou povahu vzájemně prolínají, nemá uvedené členění právní význam. Z hlediska právního ukotvení je podstatné, že výsledky tvořivé činnosti, ať už mají povahu jakékoliv ze zmíněných kategorií, jsou po naplnění povinných znaků autorským dílem uváděným v autorskoprávní terminologii pod zkratkou „dílo“.

Z výše uvedeného výkladu věnovaného kategoriím autorských děl si však nelze ne všimnout specifického postavení literárního díla, které pro svou podstatu silně promlouvá jak do kategorie děl uměleckých, tak i vědeckých. A právě tato skutečnost je pro účely této práce zásadní. Literární plagiát totiž postihuje slovesná díla v jejich umělecké i vědecké formě. Pokud jde o samotné vymezení pojmu literárního díla, vychází autorský zákon z předpokladu obecného povědomí o jeho významu, a tak se jeho výkladem nezabývá. Text zákona tedy s tímto pojmem zachází jako s notorií. Literárním dílem je v obecné významové rovině dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem.

Ochrany podle autorského zákona požívá literární dílo bez ohledu na jeho uměleckou, literární, případně vědeckou hodnotu. Stejně právní ochrany se tak dostává dílům skvostným i absolutně bezcenným. Pojem autorského díla je totiž objektivní, což má význam v tom smyslu, že nelze pouhou dohodou stran určité dílo pod tento pojem zařadit nebo naopak z autorskoprávní ochrany vyřadit.²⁶ Dílo ve smyslu autorského zákona požívá právní ochrany, jestliže splní zákonem předepsané pojmové znaky díla. Subjektivní hledisko tak může přijít v potaz jedině v případě sporu, kdy bude třeba určit, zda se jedná o autorské dílo či nikoliv. „*Arbitrem může být jedině soud, který, byť jde o subjektivní pohled, musí respektovat objektivní hlediska zákona.*“²⁷

Zatímco literární a umělecké dílo se vyznačuje tím, že působí na čtenáře, diváky či posluchače pocitově, dílo vědecké musí vedle literárního vyjádření vykazovat zejména obsahovou náplň vědy, a to na určité odborné úrovni.

24 Copyright – anglický právní výraz pro právo autorské, používaný v anglo-americkém autorskoprávním systému a v právu mezinárodním.

25 ROZEHNAL, A. *Mediální právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, str. 231.

26 CHALOUPOKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související*. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. str. 56.

27 CHALOUPOKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související*. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. str. 57.

2.4.2 Prvky vyloučené z autorskopravní ochrany

Ustanovení § 2 odst. 6 autorského zákona obsahuje demonstrativní výčet toho, co není za autorské dílo považováno. Dílem tak není zejména námět díla sám o sobě, denní zpráva nebo jiný údaj sám o sobě, myšlenka, postup, princip, metoda, objev, vědecká teorie, matematický a obdobný vzorec ani statistický graf a podobný předmět sám o sobě. Autorský zákon přesně stanoví výjimky, které jsou ve veřejném zájmu z autorskopravní ochrany vyloučeny. Dílem sice je, ale autorskopravní ochrana se pod § autorského zákona nevztahuje na:

- a) „úřední dílo, jímž je právní předpis, rozhodnutí, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, jakož i úřední návrh úředního díla a jiná přípravná úřední dokumentace, včetně úředního překladu takového díla, sněmovní a senátní publikace, pamětní knihy (obecní kroniky), státní symbol jednotky územní samosprávy a jiná taková díla, u nichž je veřejný zájem na vyloučení z ochrany,
- b) výtvořiny tradiční lidové kultury, není-li pravé jméno autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní nebo o dílo pseudonymní; užít takové dílo lze je způsobem nesnižujícím jeho hodnotu,
- c) politický projev a řeč pronesenou při úředním jednání.“

Podstatou uvedené kapitoly je v kontextu této práce skutečnost, že autorský zákon nechrání samotnou myšlenku, ale teprve způsob jejího zachycení. V případě literárního díla je onou myšlenkou námět, ať už v podobě tématu, motivu či syžetu (schématu díla). Tak jako myšlenka, nenaplnuje ani námět povinné znaky díla, a proto nemůže být autorským zákonem chráněn. Autorskopravní ochrany ale požívá způsob jeho ztvárnění. Námět literárního díla se z uvedeného důvodu nemůže stát obětí plagiátorství. Naopak, jedinečnost ztvárnění určitého námětu se může stát předmětem zcizení v rámci plagiátorských praktik.

2.4.3 Díla původní a odvozená

Zdrojem každé tvůrčí činnosti, ze které vzejde autorské dílo, je inspirace. „*Tou mohou být různé zdroje, od všední reality, kolektivního nevědomí, až po halucinogenní fantazie.*“²⁸ Ačkoliv jsou možnosti inspirace neomezené, nechávají se často autoři (byť nevědomky) inspirovat díly vytvořenými jinými tvůrci. Detailně se problematice původních a odvozených děl věnuje ve své knize M. Šalomoun: „*Jednou z možností inspirace je i inspirace uměleckým dílem. Tvůrce může zážitek z vnímání uměleckého díla inspirovat k vytvoření díla nového, které bude natolik odlišné od původního díla, že si jejich souvislost nemusíme jako další vnímatelé uvědomit. Nemusí si ji dokonce uvědomovat ani sám autor.*“²⁹

Zde je důležité rozlišovat mezi dílem původním a dílem odvozeným. Původní dílo může jiného autora inspirovat k tvorbě díla nového, což může mít dvojí autorskopravní účinek. Vytvoří-li autor, byť na základě inspirace dílem původním, dílo nové, které je od původního díla natolik odlišné, že nevede k žádné asociaci s tímto dílem, pak se bude, za splnění pojmových znaků díla, jednat o dílo nové požívající samostatné právní ochrany dle autorského zákona. Právní režimy díla původního a nově vzniklého na sobě budou absolutně nezávislé. Tvůrce může také přetvořit dílo již jednou vytvořené. V tomto případě se jedná o klasický příklad díla odvozeného, které je chráněno dle § 2 odst. 4 autorského zákona, podle něhož je předmětem práva autorského také dílo vzniklé tvůrčím zpracováním díla jiného. Tím není dotčeno právo autora zpracovaného díla.

Původní dílo je chráněno dle § 11 odst. 3 autorského zákona jako osobnostní právo autora na nedotknutelnost svého díla. Autor je tak oprávněn udělovat svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do díla. Takovéto právo přiznává autorům také Bernská úmluva o ochraně děl literárních a uměleckých, jejíž článek 12 říká, že: „*Autoři literárních děl mají výlučné právo udělit svolení ke zpracování, úpravám nebo k jiným změnám svých děl.*“ Souhlas ke zpracování poskytuje autor původního díla prostřednictvím licenční smlouvy.

2.5 O autorství

Nositel autorských práv se nikdo nestává automaticky, ale až na základě svého autorství k dílu literárnímu, uměleckému nebo vědeckému, pakliže vytvořené dílo naplňuje všechny zákonem stanovené znaky. Podstatným znakem autorského práva je povinnost individuálně určených osob zdržet se neoprávněných zásahů do práv nositele autorského práva.

Vzhledem ke skutečnosti, že **osobnostní autorská práva jsou nepřevoditelná**, je autorovi zapovězeno převést dílo na jinou osobu. Může pouze udělit oprávnění k užití díla formou licence, čímž umožňuje jejímu nabyvateli po určitou dobu vykonávat předem vymezená majetková práva k dílu. **Zároveň se autor svého osobnostního autorského práva (autorství) k dílu nemůže vzdát.** Tím je zamezeno tomu, aby jiná osoba oprávněně vydávala cizí autorské dílo za své. Děje-li se tak, znamená to, že původní dílo je zcizeno a v důsledku toho nadáno označením plagiát.

2.5.1 Užívání cizích autorských děl

Jak již bylo uvedeno, tuzemská autorskopravní úprava neumožňuje, aby mohl autor převést autorské právo k dílu na jinou osobu. Dualistický koncept, jež přijalo za své i české autorské právo, totiž neumožňuje převádět osobnostní autorská práva. Autor může pouze postoupit svá majetková práva k dílu udělením oprávnění k jeho užití, a to formou licence. Zákon zároveň umožňuje též užití cizího díla na základě zákonné licence.

Z uvedeného vyplývá, že oprávnění k užití cizího díla může být založeno buďto smluvně nebo na mimosmluvním, avšak zákonném principu. **Je absolutně vyloučeno, aby se autor svého autorského práva vzdal** – zákon to totiž neumožňuje. Nabyvatel licence tak může vykonávat pouze majetková práva k dílu, přičemž práva osobnostní jsou navždy výhradně spjata s osobou autora. **Každý, kdo užívá cizí dílo, je tedy povinen uvádět u díla jméno autora.**

28 ŠALOMOUN, M. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2003, str. 43.

29 ŠALOMOUN, M. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2003, str. 43.

2.5.2 Nakládání s autorským právem

Autor či zaměstnavatel (vykonává-li autorská práva k zaměstnaneckému dílu) může dílo užívat sám anebo je oprávněn poskytnout jiné osobě oprávnění k užití díla formou licence. Ta může mít formu **výhradní či nevýhradní**. Nový občanský zákoník³⁰ (dále jen NOZ) přejímá v této souvislosti úpravu z autorského zákona. I nadále platí vyvratitelná právní domněnka, která dovozuje nevýhradnost licence, pokud v licenční smlouvě není ujednáno, že se jedná o licenci výhradní. Zcela odlišný princip však platí pro licenční smlouvu nakladatelskou. Ustanovení § 2384 NOZ totiž říká: „Nebyla-li ve smlouvě uzavřené v písemné formě výslovně ujednána nevýhradní licence, hledí se na licenci jako na výhradní; to neplatí, jde-li o rozmnožování a rozšiřování autorského díla v periodické publikaci.“ Pokud chtějí smluvní strany zachovat domněnku výhradnosti licence, je třeba dodržet písemnou formu licenční smlouvy nakladatelské. Výhradnost licence spočívá ve skutečnosti, že takovou licenci může získat jen jeden nabyvatel. Po dobu trvání výhradní licence nemá poskytovatel právo poskytnout stejnou licenci třetí osobě, přičemž je sám povinen zdržet se výkonu práva, ke kterému licenci udělil, není-li výslovně ujednan opak. Po uplynutí sjednané licenční lhůty se všechna práva navracejí zpět poskytovateli. Oproti předchozí úpravě licenční smlouvy doznala úprava současná zajímavého posunu ve smyslu nahlížení na neoprávněně poskytnutou licenci. Pokud by poskytovatel v době trvání výhradní licence poskytnul dle současné právní úpravy licenci třetí osobě bez písemného souhlasu nabyvatele, nemělo by takové právní jednání žádné účinky, neboť by licence vůbec nevznikla. Předchozí právní úprava takovou smlouvu pokládala za neplatnou. Jedná se ale jen o rozdílnou formulaci, která nevznáší zásadní rozdíl mezi předchozí a stávající úpravou. **Jedná-li se o výhradní licenci, je nově povinnou náležitostí licenční smlouvy písemná forma.**

Poskytne-li autor nabyvateli výhradní licenci, pak se nabyvatel stává jedinou osobou, která je oprávněna s dílem nakládat. Existují však dva výjimečné případy, kdy výhradní licence zcela nenaplnuje charakter výhradnosti. V prvním případě může dílo i přes udělení výhradní licence užívat samotný autor – ale jen tehdy, dohodne-li se na tom s nabyvatelem licence. Druhá výjimka nastává v případě, že k danému dílu udělil autor v minulosti nevýhradní licenci. V takovém případě mají osoby, které získaly nevýhradní licenci, oprávnění k jejímu užívání a to přes to, že autor následně udělil jiné osobě výhradní licenci. Je proto v zájmu nabyvatele, aby se před nabytím licence ujistil, že na díle neváznou starší nevýhradní licence. Zároveň platí, že výhradní licence způsobuje neplatnost všech případných v budoucnu uzavřených licencí, a to ve stejném rozsahu, ve kterém do výhradní licence zasahují.

2.5.2.1 Licenční smlouva nakladatelská

Licenční smlouva nakladatelská upravuje autorskoprávní vztahy mezi autory a nabyvateli majetkových autorských práv k dílům. V našem právním řádu má licenční smlouva nakladatelská šedesátiletou tradici. V rámci smluv o rozšiřování díla ji upravoval již

autorský zákon z roku 1953.³¹ Nakladatelská licenční smlouva má v tuzemské legislativě vzhledem ke své historii i významu poměrně zásadní postavení. Nový civilní kodex úpravu této smlouvy přejímá z autorského zákona a upravuje ji ve zvláštních ustanoveních § 2384 až § 2386.

Licenční smlouva nakladatelská je zvláštním podtypem licenční smlouvy. Tato smlouva slouží k rozmnožování a rozšiřování díla slovesného, hudebně dramatického nebo hudebního, výtvarného, fotografického či díla vyjádřeného způsobem podobným fotografii, pokud nejde o užití díla v provedení výkonnými umělci (odst. 1 § 2384 NOZ).

2.5.2.1.1 Předmět licenční smlouvy nakladatelské

Předmětem licenční smlouvy v obecném slova smyslu je majetkové dispoziční oprávnění. Poskytovateli při udělení licence majetkové právo nezaniká. Je pouze povinen strpět zásah do svého práva na užití chráněného předmětu jinou osobou v rozsahu stanoveném v licenční smlouvě. Nabyvatel licence zpravidla zavazuje poskytnout za toto právo autorovi odměnu.

Předmět licenční smlouvy nakladatelské vyplývá z předmětu autorského práva. Zákon přesně stanoví, že: „*Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam.*“³²

Licenční smlouva nakladatelská upravuje smluvní vztahy spojené s užitím díla, ať už se jedná o dílo literární, umělecké nebo vědecké. Nezbytné přitom je, aby dílo splňovalo zákonem stanovené předpoklady právní ochrany jako je vznik díla tvůrčím duševním projevem a dále také jedinečnost a objektivní vnímatelnost díla. Neopomenutelná je v souvislosti s pojmovými znaky díla ještě zákonná charakteristika díla vyloučeného z právní ochrany. Tuto skutečnost považuje právní teorie za pojmový čtvrtý znak autorského díla. Autorskoprávní ochrana se podle zmíněného bodu nevztahuje na myšlenky, objevy, metody, koncepty ani na díla úřední povahy.

Předmětem licence k licenční smlouvě nakladatelské jsou zákonem vymezené druhy autorských děl a způsob jejich užití. Způsobem užití díla je vyhotovení rozmnoženin díla a veřejné rozšiřování těchto rozmnoženin. Obsahem licenční smlouvy nakladatelské je poskytnutí práv k užití autorského díla.

Kromě způsobu užití díla je další podstatnou náležitostí licenční smlouvy nakladatelské uvedení rozsahu použití a doby, na kterou autor licenci uděluje nebo způsob určení doby platnosti licence. Neopomenutelnou součástí licenční smlouvy nakladatelské je výše odměny nebo způsob jejího určení, pokud se autor s vydavatelem nedohodli na bezúplatném poskytnutí licence.

30 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. Praha, 2013. [cit. 2014-28-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.novy-obcansky-zakonik.cz/zneni-v-pdf/>>

31 Zákon č. 115/1953 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

32 § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů.

Licenci lze v licenční smlouvě nakladatelské formulovat jako výhradní nebo nevýhradní. Pokud takové ustanovení ve smlouvě chybí, má se za to, že se jedná o smlouvu výhradní, s výjimkou licence na vydání díla obsaženého v periodické publikaci. Zde je důležité poznamenat, že nevýhradnost licence nemusí být ve smlouvě sjednána výslovně, postačí tedy, když ze smluvního ujednání vyplývá.³³

Pojmovým znakem licenční smlouvy nakladatelské je oprávnění k rozmnožování i rozšiřování rozmnoženin. Zákon však nevylučuje, aby byla vedle rozmnožování a rozšiřování díla poskytnuta licence i k jinému způsobu užití příslušného díla. V takovém případě by se jednalo o kombinaci nakladatelské a běžné licenční smlouvy a licence k takovému způsobu užití by byla nevýhradní, pokud by ovšem nebylo sjednáno něco jiného.

Zásadním prvkem, který rozlišuje obecnou licenční smlouvu od licenční smlouvy nakladatelské, je autorská korektura. Nabyvatel licence má zákonnou povinnost poskytnout autorovi před vydáním díla přiměřenou lhůtu k provedení drobných tvůrčích změn. Autorská korektura je autorovi umožněna za předpokladu, že jím provedené změny nevyvolají na straně nabyvatele potřebu vynaložení nepřiměřených nákladů. Zároveň se provedenými změnami nesmí změnit povaha díla (odst. 1 § 2385 NOZ). Autor je oprávněn od licenční smlouvy nakladatelské odstoupit ve dvou případech – pokud by mu nabyvatel neumožnil provedení autorské korektury nebo pokud by nabyvatel užil autorské dílo způsobem snižujícím jeho hodnotu. V případě, že autor od smlouvy odstoupí pro neumožnění provést autorskou korekturu, má nárok na vydání originálu díla. Ustanovení o autorské korektuře má dispozitivní charakter, a proto je lze v rámci licenční smlouvy nakladatelské vyloučit nebo omezit.

Subjekty licenční smlouvy nakladatelské tvoří autor označovaný jako poskytovatel licence a nabyvatel. Vymezení autora je přímo souvislé s předmětem konkrétní nakladatelské smlouvy – tedy s přesně definovaným dílem. **Tuzemské soukromé právo přiznává autorství výhradně fyzické osobě. Naopak nabyvatelem může být dle platné právní úpravy fyzická nebo právnická osoba.** Civilní kodex osobu nabyvatele přesně nespecifikuje, nicméně z předchozí právní úpravy lze odvodit, že nabyvatelem autorských práv je vydavatel.

Nabyvatel licence (výhradní i nevýhradní) může toto oprávnění poskytnout další osobě formou tzv. podlicence. K takovému smluvnímu ujednání bude ale vždy potřebovat souhlas původního autora. Z uvedené skutečnosti lze odvodit, že autor vykonává panství nad svým dílem v plném rozsahu, nemůže se tedy stát, že by jeho dílo mohla legálně na základě licence užívat osoba, které k tomu on nedal „požehnání“.

2.6 Aktivní věcná legitimace³⁴ u autorského práva

Aktivní věcnou legitimací k ochraně autorských práv disponuje autor a po jeho smrti zákonem stanovený okruh osob. S ohledem na skutečnost, že zákon u autorskoprávních nároků nerozlišuje autorská práva na osobnostní a majetková, je nutné vycházet při jejich uplatňování ze specifik jednotlivých případů a tomu bude odpovídat i okruh aktivně legitimovaných osob. Zatímco v případě nároků spjatých s ochranou osobnostních autorských práv, například u nároku určovacího, jehož předmětem je žaloba na určení autorství, je aktivně legitimován zejména autor a s ohledem na postmortální ochranu osobnostních práv též kterákoliv z osob autorovi blízkých, případně právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce, pokud se jedná o nároky vyplývající z ochrany majetkových autorských práv, přiznává zákon aktivní legitimaci též osobám vykonávajícím tato práva na základě a licence k užití díla podle § 41 autorského zákona a také kolektivnímu správci.

2.7 Vztah mezi tvořivostí, zpřístupněním díla a obchodem

Elementárním předpokladem pro vznik literárního díla je tvořivost, jež v sobě spojuje invenci a schopnost jejího proměnění ve vnímatelný a v ideálním případě i umělecky hodnotný výtvar. Ne každý člověk je však tvůrčími schopnostmi nadán. Kdekdo ovšem z rozličných důvodů touží stát se autorem již vzniklého a pro jeho hodnotu též přitažlivého díla. Digitální věk 21. století skýtá neomezené možnosti, a tak kde není invence, tam se o slovo velmi často přihlásí „vynalézavost“ v podobě přisvojení si cizího díla a jeho vydávání za své. Před tímto nečestným jednáním jsou do větší míry chráněná dosud nezveřejněná díla, neboť existuje jen velmi malá pravděpodobnost, že se takového díla někdo nečestně zmocní a následně si přisvojí jeho autorství. Naopak díla, která byla již vydána, jsou takovému riziku vystavena v hojně míře. Komunikace díla směrem k veřejnosti, jež bývá dnešní mlouvou nazývána zpřístupněním díla, je pro snadnou zneužitelnost díla zažehávací jiskrou plagiátorských praktik. Nic není snazšího než prosté zkopírování textu a jeho přivlastnění. Situace ovšem není tak neřešitelná, jak se jeví. Technologické možnosti současnosti jsou totiž zároveň zbraní proti plagiátorským praktikám, neboť poskytují účinné nástroje pro odhalování plagiátorství. Vzdělávací instituce a nejen ony mají k dispozici řadu programů, které dokáží plagiát či míru plagiátorství v dané práci odhalit. Nečestné a v mnohých případech i agresivní „obchodní“ praktiky plagiátorské se tak mohou hrát na výsluní cizího úspěchu jen do té doby, než v žaru plamenů vznícených od výše zmíněné jiskry shoří.

Z hlediska komunikace literárního díla sehrává důležitou úlohu mediální právo, ačkoliv se jedná o odvětví, které není v tradiční systematice třídění právních sekcí považováno za specifickou a samostatnou právní oblast. Mediální právo je u nás vnímáno jako mezioborové odvětví, což svědčí o jisté nevyspělosti tuzemského práva. Ve vyspělých ekonomikách je totiž mediální právo již řadu let etablováno. Lze proto předpokládat, že postupným vývojem tuzemského práva dozná i mediální právo postavení svébytného právního odvětví.

33 CHALOUPKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související. Komentář. 2. vydání*, Praha: C. H. Beck, 2004. str. 137.

34 Věcná legitimace spočívá v možnosti stát se účastníkem soudního řízení v dané záležitosti, a to buďto na straně navrhovatele (aktivní věcná legitimace) nebo odpůrce (pasivní věcná legitimace).

Velmi problematickou oblastí je v kontextu nedovoleného šíření autorských děl prostředí internetu. Tuzemský právní řád totiž nedisponuje předpisy, které by upravovaly autorské právo v digitálním prostředí. Nicméně fenomén přeshraničního zpřístupňování děl v prostředí internetu si takovou úpravu žádá, což dokládá vzrůstající počet žalob týkajících se autorskoprávních sporů vzniklých v internetové síti. O nezbytnosti potřeby digitálního práva svědčí i skutečnost, že současné autorské právo nedokáže reflektovat technologický vývoj digitálního věku. Autorka se proto domnívá, že digitální právo se již nachází v rané fázi svého vývoje, jen je zatím pro svou mikroskopickou podobu obtížně rozeznatelné. Je jen otázkou následujících let, než se z „digitálněprávní mlhoviny“ zrodí „hvězda“, která pohltí současný „kosmický prach“ a bude v právní rovině důstojně reprezentovat potřeby digitálního světa.

Závěrem této kapitoly je třeba připomenout, že jedině autor je nadán panstvím nad svým dílem a je jen v jeho výhradní pravomoci udělit jiné osobě souhlas s užitím jím vytvořeného díla (pomineme-li zákonnou licenci). Obchodování s jeho dílem je tak možné jen základě licence. Bez jejího udělení není nikdo oprávněn těžit z výsledku duševní práce jiného autora. A důležité je zmínit, že z licenční smlouvy mohou plynout jen oprávnění spojená s užitím majetkových práv k dílu, nikdo si nemůže osobovat autorství cizího díla a takové dílo může být užito jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu. Neoprávněné zásahy do autorských práv k dílu lze postihnout nejen podle autorského práva, ale též podle nekalosoutěžních a dalších předpisů.

3. Hospodářská soutěž

Tuzemské právní předpisy pojem hospodářské soutěže nedefinují. Praxe vychází z intuitivního chápání významu tohoto obtížně uchopitelného pojmu. Soutěžní chování vychází z lidské přirozenosti a v mnohých aspektech je pro společnost prospěšné. Ne vždy je ale lidská soutěživost provozována na základě principu férového jednání. Snaha o získání určité výhody před ostatními soutěžiteli může vyústit v použití takového chování, které je v rozporu s nepsanými pravidly slušnosti. S ohledem na skutečnost, že podvodné a cizopasné jednání se neslučuje s morálním kodexem civilizované společnosti, byla stanovena pravidla soutěžního chování, a to v rámci právní regulace hospodářské soutěže.

Zneužití účasti v hospodářské soutěži lze definovat jako nekalou soutěž a taktéž jako nedovolené omezování hospodářské soutěže. Nekalá soutěž je nově s účinností od 1. ledna 2014 upravena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen NOZ). Nedovolené omezování hospodářské soutěže upravuje zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže).

Politika ochrany hospodářské soutěže patří mezi nejdůležitější nástroje Evropské unie sloužící k podpoře integrace společného trhu. Ustanovení upravující ochranu hospodářské soutěže byla zakotvena již ve smlouvě o Evropském sdružení uhlí a oceli z roku 1951 a taktéž v Římské smlouvě zakládající Evropské hospodářské společenství z roku 1957. Soutěžní pravidla Evropské unie se vztahují jak na jednání soukromých podnikatelských subjektů, tak na vládní zásahy samotných členských států. Pravidla soutěžní politiky jsou stanovena ve člancích 101 – 109 SFEU. Evropská soutěžní politika je silně nadnárodní a prosoutěžní.

3.1 Hospodářská soutěž ve vztahu k autorskému právu

Autorskoprávní problematika se vyznačuje poměrně širokým přesahem do rozličných právních i hospodářských odvětví, což pramení ze složitosti autorskoprávních vztahů a z nich vzniklých sporů. S ohledem na skutečnost, že soutěžní chování se uplatňuje ve všech oblastech lidského života, a se zdůrazněním faktu, že některé aspekty autorského práva mají hospodářský charakter, lze konstatovat, že autorskoprávní vztahy včetně sporů spjatých s plagiátorstvím, lze vykládat také v kontextu hospodářské soutěže. Právo účastnit se hospodářské soutěže je totiž ústavně zakotveno v Listině základních práv a svobod, jak vyplývá z článku 26 odst. 1 Listiny, jenž stanoví: „Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou soutěž.“

Hospodářská soutěž poskytuje prostředí pro uskutečňování soutěžních vztahů též subjektům realizujícím se tvůrčí či duševní činností, přičemž účastníci vztahů nemusejí být v pozici podnikatele. To ostatně vyplývá i z označení účastníků hospodářské soutěže výrazem soutěžitelé. „Obecným výrazem soutěžitel je zvláště zdůrazněno, že jím může být kdokoli a nejen podnikatel.“³⁵

Soutěžitelům však kromě práv náleží také povinnosti, a to zejména dbát právně závazných pravidel hospodářské soutěže a nezneužívat svou účast v soutěži. Pakliže účastník hospodářské soutěže stanovená pravidla poruší nebo svým jednáním přivodí újmu jiným soutěžitelům či spotřebitelům, dopustí se nekalosoutěžního jednání. Hospodářská soutěž je široce vymezeným pojmem, pod který je nekalá soutěž podřazena. Autorskoprávní delikty je v řadě případů možno vztahovat na nekalosoutěžní jednání, proto má tato kapitola v této práci své opodstatnění.

4. Nekalá soutěž

Právo proti nekalé soutěži³⁶ je v českém právním řádu nově upraveno v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Nekalá soutěž je v novém občanském zákoníku upravena v hlavě III závazky z deliktů, díle 2 (zneužití a omezení soutěže). Druhý díl třetí hlavy se dělí na oddíl 1 (obecná ustanovení) a oddíl 2 (nekalá soutěž).

Nový občanský zákoník přejímá s účinností od 1. ledna 2014 ustanovení o právní regulaci nekalé soutěže z obchodního zákoníku. Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku zakotvení nekalé soutěže do tohoto soukromoprávního předpisu vysvětluje tím, že hospodářská soutěž není omezena jen na podnikatele, nýbrž i na jiné soutěžitele a její úprava zasahuje i soukromá práva a povinnosti dalších osob (např. tzv. osob pomocných).

35 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 106.

36 S pojmem nekalá soutěž se lze setkat také v řadě veřejnoprávních předpisů, např. zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, zák. č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy, zák. č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, nebo v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, který upravuje trestní postih nekalé soutěže.

4.1 Obecně o nekalé soutěži

Nekalou soutěží je jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům. Nekalou soutěží je tedy rozuměno porušení etiky hospodářské soutěže. Nekalosoutěžní jednání je zákonem zakázáno.

Nová právní úprava práva proti nekalé soutěži se od předchozí příliš neliší. Podstatou úpravy je i nadále generální klauzule nekalé soutěže (§ 2976 odst. 1 NOZ) a demonstrativní výčet jednotlivých skutkových podstat nekalosoutěžního jednání (§ 2976 odst. 2 NOZ).

Jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a může přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům, je jednáním nekalosoutěžním. Nekalá soutěž je deliktem, ke kterému se váže objektivní odpovědnost. K odpovědnosti za nekalosoutěžní jednání tedy není třeba zavinění. Ve sporech vzniklých z nekalé soutěže se proto zavinění nedokazuje.

4.2 Právní kvalifikace nekalosoutěžního jednání

Nekalosoutěžním jednáním je podle generální klauzule nekalé soutěže takové jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům (§2976 odst. 1 nového občanského zákoníku). Z výše uvedené definice je zřetelné, že hospodářská soutěž je široce vymezeným pojmem, pod který je nekalá soutěž podřazena. Má-li být určité jednání kvalifikováno jako nekalá soutěž, musejí být současně naplněny všechny výše uvedené znaky, jež jsou skutkovými podstatami generální klauzule. Vedle těchto obecných skutkových podstat zákon v § 2976 odst. 2 upravuje speciální skutkové podstaty nekalé soutěže, o nichž bude pojednáno v samostatné kapitole.

4.3 Aktivní a pasivní legitimace u nekalé soutěže

Aktivně legitimovanou osobou může být v kontextu nekalé soutěže soutěžitel, spotřebitel a právnická osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů (např. obchodní komory) nebo zákazníků (např. sdružení na ochranu spotřebitele).

Aktivně legitimované osoby jsou oprávněny svá práva bránit soudní cestou v rozsahu všech prostředků právní ochrany, které jim pro daný případ zákon svěřuje. Právnická osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo zákazníků je však limitovaná možnostmi uplatnění nároků, uplatnit může jen právo na zdržení se a odstranění nekalosoutěžního jednání, a to s výjimkou skutkových podstat uvedených v ustanovení § 2982 až 2985 spočívajících v parazitování na pověsti, podplácení, zlehčování a porušení obchodního tajemství. Podle nové úpravy se oproti úpravě předchozí obsažené v obchodním zákoníku může navíc právnická osoba domáhat také nároků ve věcech nedovolené srovnávací reklamy.

Pasivně legitimovanou osobou (tedy tou, která může být za nekalosoutěžní jednání žalována), může být jakákoli fyzická nebo právnická osoba, která se svým jednáním dopustí nekalé soutěže. Pasivní legitimace tedy svědčí rušitelům podílejícím se na deliktech soutěže.

4.4 Generální klauzule nekalé soutěže

Generální klauzulí se v obecné rovině rozumí zákonné ustanovení obecně popisující určitou právní zásadu. Podstata generální klauzule v soutěžním právu spočívá v tom, že není možné zákonem postihnout všechny konkrétní typy narušení hospodářské soutěže a metoda vymezení generální klauzule nabízí elegantní řešení daného problému. Za nekalou soutěž je považováno takové jednání, které současně naplňuje všechny tři pojmové znaky (obecné skutkové podstaty) nekalé soutěže uvedené v generální klauzuli.

Generální klauzule nekalé soutěže je obsažena v § 2976 odst. 1 NOZ: „Kdo se dostane v hospodářském styku do rozporu s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům, dopustí se nekalé soutěže.“ Pro naplnění generální klauzule nekalé soutěže musejí být naplněna následující kritéria:

- soutěžní jednání se musí uskutečnit v rámci hospodářského styku
- soutěžní jednání musí být v rozporu s dobrými mravy soutěže (nepostačí tedy rozpor s dobrými mravy v obecné rovině)
- soutěžní jednání musí být způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům

Důležité je, že tyto zákonem definované podmínky musí být splněny kumulativně. Pokud by nedošlo k současnému naplnění všech tří podmínek, nebylo by možné dané jednání za nekalou soutěž považovat. Při kumulativním splnění výše uvedených kritérií se jedná o zakázanou nekalou soutěž, není přitom rozhodující, zda je naplněna jakákoliv z definovaných konkrétních skutkových podstat (uvedených v § 2976 odst. 2 NOZ). Z hlediska generální klauzule nemá právní význam skutečnost, zda k nekalosoutěžnímu jednání došlo v rámci obchodního styku či nikoliv.³⁷

Pojmové znaky generální klauzule musejí být naplněny i tehdy, je-li nekalosoutěžní jednání posuzováno na základě některé z konkrétních skutkových podstat, jež zákon uvádí pod demonstrativním výčtem v § 2976 odst. 2.

4.4.1 Vztah generální klauzule nekalé soutěže a speciálních skutkových podstat

S ohledem na skutečnost, že vztah generální klauzule nekalé soutěže a zvláštních skutkových podstat je založen na kumulativním principu, je logické, že nejprve musí být naplněny všechny znaky generální klauzule, aby bylo možné dané jednání kvalifikovat jako nekalosoutěžní. Následně pak zvláštní skutková podstata obecné znaky nekalé soutěže obsažené v generální klauzuli konkretizuje, případně k nim stanoví další podmínky. „Jde o tzv. společné (kumulativní) použití generální klauzule s konkrétní skutkovou podstatou, případně více skutkovými podstatami nekalé soutěže.“³⁸

Neméně podstatná je také skutečnost, že nekalou soutěží lze kvalifikovat i jednání, které nemá podobu žádné z konkrétních skutkových podstat jmenovaných v § 2976 odst. 2 občanského zákoníku. Výčet zvláštních skutkových podstat nekalé soutěže je totiž jen

37 ROZEHNAL, A. *Mediální právo*, 2., rozšířené vydání, Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, str. 168.

38 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 122.

demonstrativní. Z toho plyne, že vedle uvedených zvláštních skutkových podstat mohou existovat i skutkové podstaty v zákoně výslovně neuvedené. Takoveto nepojmenované soutěžní delikty se na nekalosoutěžní jednání kvalifikují pouhým současným naplněním všech znaků generální klauzule.

4.4.2 Plagiát ve smyslu naplnění generální klauzule nekalosoutěžního jednání

Aby se autor mohl bránit proti neoprávněnému zásahu do svých práv k dílu, jež někdo plagioval, i podle příslušných ustanovení nekalé soutěže, je nezbytné, aby plagiátorské jednání naplňovalo současně všechny tři znaky generální klauzule nekalé soutěže.

Předpokladem jednání v hospodářské soutěži je existence nejméně dvou soutěžitelů, čímž je založena existence soutěžního vztahu. V případě plagiování literárního díla je nezpochybnitelné, že literáti, a to jak původní autor, tak plagiátor jeho díla, jsou ve vztahu soutěžitelů, čímž by mohla být naplněna první podmínka generální klauzule nekalé soutěže.

Poněkud obtížnější bude posouzení, zda je dané jednání v rozporu s dobrými mravy soutěže. Ačkoliv existuje předpoklad, že každé protiprávní jednání v hospodářské soutěži je v rozporu s dobrými mravy soutěže, bude posouzení konkrétního případu vždy v gesci soudu, a to z důvodu, že se jedná o otázku ryze právního charakteru. „*Nejde o otázku skutkovou, a proto ji neposuzují žádní znalci.*“³⁹ Soud musí případ posuzovat na základě principu objektivit v rámci zákonného rámce. Zároveň musí soud zohlednit etický obsah dobrých mravů soutěže, a to vždy na základě konkrétního případu, neboť mezi soutěžiteli různých oborů platí různá kritéria podnikatelské či jiné etiky nebo obchodních zvyklostí, což se odráží ve způsobech porušení dobrých mravů soutěže. Soud je proto povinen hodnotit porušení dobrých mravů soutěže *ad hoc* na základě detailního rozboru oblasti, ve které je soutěž realizována. Vztáhneme-li tuto podmínku generální klauzule na literární plagiát, pak by musel soud brát v potaz autorskoprávní etiku, která kopíruje linku zákonné autorskoprávní zásady, že právo autora je spjaté s povinností individuálně neurčených osob zdržet se neoprávněných zásahů do jeho absolutních práv. Pokud by se prokázalo, že sporné dílo je plagiátem díla původního, byla by velmi pravděpodobně naplněna skutková podstata rozporu s dobrými mravy soutěže.

Naplnění třetí podmínky generální klauzule, jež říká, že soutěžní jednání musí být způsobitelné přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům, nemusí být v případě literární plagiátu problematické. Újma je v zákoně vymezena v širším smyslu, což svědčí pro újmu materiální i nemateriální. V případě literárního plagiátu může být původnímu autorovi způsobena újma v obou jejích formách. Nemateriální újma by dle autorčina názoru mohla spočívat v narušení autorským zákonem garantované autorovy suverenity při nakládání s dílem nebo v poškození autorova uměleckého jména. Vzniklá materiální újma se může odvíjet od nákladu díla, které bylo plagiátem poškozeno. Důležité je, že vznik újmy ani její rozsah není nutné dokazovat, aby dané jednání mohlo být kvalifikováno jako nekalosoutěžní. Soutěžní jednání podle třetího znaku generální klauzule „je způsobitelné přivodit újmu“, z čehož plyne, že postačí, aby újma teprve hrozila. Z toho lze

odvodit, že nekalosoutěžním jednáním může být kvalifikován i plagiát, který plagiátor připravil k tisku ještě před jeho zveřejněním. Pokud se ovšem taková skutečnost podaří aktivně legitimované osobě prokázat.

Autorka se domnívá, že literární plagiát je pro svou podstatu a společenskou závažnost způsobitelný naplnit současně všechny tři obecné znaky generální klauzule nekalé soutěže. Na základě této skutečnosti lze literární plagiát považovat za nekalou soutěž.

4.5 Speciální skutkové podstaty nekalé soutěže

Jak již bylo uvedeno výše v textu, má-li být určité jednání kvalifikováno jako nekalá soutěž, musejí být současně naplněny všechny výše uvedené znaky, jež jsou skutkovými podstatami generální klauzule. Vedle těchto obecných skutkových podstat občanský zákoník v § 2976 odst. 2 upravuje speciální skutkové podstaty nekalé soutěže. Jsou jimi zejména:

- a) klamavá reklama,
- b) klamavé označování zboží a služeb,
- c) vyvolání nebezpečí záměny,
- d) parazitování na pověsti závodu, výrobků či služeb jiného soutěžitele,
- e) podplácení,
- f) zlehčování,
- g) srovnávací reklama, pokud není dovolena jako přípustná,
- h) porušení obchodního tajemství,
- i) dotěrné obtěžování a
- j) ohrožení zdraví a životního prostředí.

Uvedený demonstrativní výčet konkrétních skutkových podstat nekalé soutěže lze považovat za nejčastější typy nekalosoutěžního jednání. Výše uvedené ustanovení nemá k základnímu ustanovení nekalé soutěže poměr speciálních ustanovení k obecnému, jsou pouze upřesněním a rozvedením základního ustanovení pro některá nekalosoutěžnímu jednání.⁴⁰

4.5.1 Speciální skutkové podstaty nekalé soutěže ve vztahu k literárnímu plagiátu

Z hlediska plagiátorství lze souběh autorskoprávní ochrany s ochranou nekalosoutěžní spatřovat zejména v konkrétních skutkových podstatách nekalé soutěže v zákoně uváděných pod označením **vyvolání nebezpečí záměny a parazitování na pověsti závodu, výrobků či služeb jiného soutěžitele.**

39 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 120.

40 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 122.

4.5.1.1 Vyvolání nebezpečí záměny

Skutkovou podstatu vyvolání nebezpečí záměny lze dle autorčina názoru naplnit například použitím názvu literárního díla, které pod totožným názvem bylo publikováno a u čtenářů vešlo ve známost. Autorským zákonem jsou totiž chráněné též názvy uměleckých (a tedy i literárních) děl. Právní ochrana názvu uměleckého díla je výslovně zakotvena v § 2 odst. 3 autorského zákona.

Podle § 45 autorského zákona do práva autorského zasahuje též ten, kdo pro své dílo používá názvu nebo vnější úpravy již použitých po právu jiným autorem pro dílo téhož druhu, jestliže by to mohlo vyvolat nebezpečí záměny obou děl, pokud nevyplývá z povahy díla nebo jeho určení jinak. V uvedeném ustanovení je obsažena zvláštní skutková podstata vyvolání nebezpečí záměny, a to jak u názvu (titulku), tak i vnější úpravy (grafického ztvárnění). Tato zvláštní skutková podstata neoprávněného zásahu do autorského práva nevylučuje jednočinný souběh při naplnění skutkové podstaty vyvolání nebezpečí záměny i podle předpisů proti nekalé soutěži.⁴¹

Pro ochranu názvu literárního díla z hlediska nekalé soutěže by bylo možné využít skutkovou podstatu vyvolání nebezpečí záměny uvedenou v § 2981 občanského zákoníku. Podle tohoto ustanovení je vyvoláním nebezpečí záměny užití zvláštního označení závodu nebo zvláštního označení či úpravy výrobku, výkonu nebo obchodního materiálu závodu, které v zákaznických kruzích platí pro určitý závod za příznačné. V případě literárního plagiátu by mohla být oním výrobkem titulní strana či označení obalu plagiované publikace. Výkonem pak může být samotné tvůrčí provedení literárního díla.

V případě této speciální skutkové podstaty je důležité rozlišit, zda se soutěžitel vydává za jiného, čímž **klame v subjektu**, nebo zda připodobňuje své výrobky či služby k výrobkům či službám cizím, čímž **klame v objektu**.⁴² Zatímco v předchozím odstavci uvedený modelový příklad je klamáním v objektu, lze si v rámci této skutkové podstaty představit i takové nekalosoutěžní jednání, kdy soutěžitel klame v subjektu. K tomu může v praxi dojít způsobem, že plagiátor využije autorským zákonem přiznaného práva publikovat pod pseudonymem a jako pseudonym zvolí jméno známého a v odborných kruzích respektovaného autora, jehož dílo vzniklé dílo si přivlastní a bude ho pod zvoleným pseudonymem publikovat. Tím by mohl získat pro svou osobu prospěch a zároveň přivodit újmu autorovi původního díla. Autorka se domnívá, že takovéto rafinované nekalosoutěžní jednání by pro svou závažnost mohlo naplnit skutkovou podstatu trestného činu podvodu podle § 209 trestního zákoníku.

Pokud by se uvedená speciální skutková podstata ukázala pro daný případ nedostatečně naplnitelná, přestože by se autorovi názvu jevila jako oprávněná, pak by nezbývalo, než použít generální klauzuli nekalé soutěže. „Rozhodným by byl v tomto směru právní názor, že každé použití cizí práce, cizích nápadů, cizích investic za účelem soutěže musí být pokládáno za jednání v rozporu s dobrými mravy soutěže. Tuto zásadu vytyčily české

*soudy již v období první republiky a nachází stále uplatnění, jde-li o posuzování soutěžního jednání. Podle toho může být použití názvu známého a populárního díla nepochybně subsumováno pod toto ustanovení.*⁴³

Na právní ochranu názvu lze pohlížet jak z hlediska uměleckého, tak i obchodního.⁴⁴ Z uměleckého hlediska je název nedílnou součástí díla. Je-li na dílo nahlíženo prizmatem obchodu, pak může být název literárního díla důležitý pro identifikaci knihy jakožto zboží. Na ochranu názvu literárního díla by s ohledem na uvedené skutečnosti bylo možno použít ochranu autorskopravní, soutěžní a v určitých případech i známkovou.

4.5.1.2 Parazitování na pověsti závodu, výrobků či služeb jiného soutěžitele

Literární plagiátorství by eventuálně mohlo být z nekalosoutěžního hlediska klasifikováno jako parazitování na pověsti výrobků jiného soutěžitele, pokud by se plagiátor snažil těžit z úspěchu plagiovaného díla. Tato speciální skutková podstata by mohla být naplněna za předpokladu, že by se poškozeným autorem publikovaná kniha dala považovat za výrobek ve smyslu ustanovení o nekalé soutěži. Tato skutečnost však není jednoznačná a z hlediska prokazování bude v mnohých případech velmi složitá.

*„U skutkové podstaty parazitování na pověsti je zapotřebí, aby vůbec existovala určitá pověst, na níž lze parazitovat.*⁴⁵ Pověst se ovšem nemusí vztahovat k všeobecné či světové proslulosti. K prokázání parazitování na pověsti postačí i pověst lokální či regionální, pokud soutěžitel působí ve stejném místě. V této souvislosti vyvstává otázka, zda může mít kniha pověst. Autorka se domnívá, že při prokazování této skutečnosti by záleželo na tom, nakolik je poškozený autor dané knihy pro svůj literární styl v odborných kruzích uznávaný a v té souvislosti i slavný či známý. Existuje totiž přímá souvislost mezi literárním nadáním a erudicí autora a kvalitou jeho tvorby. Poškozenému autorovi by mohla svědčit skutečnost, kdy by za dané dílo získal literární cenu nebo pokud by literární dílo dosáhlo mimořádně vysoké prodejnosti. Pak by se dle autorčina názoru dalo o pověsti knihy či jiného takto oceněného nebo z prodejního hlediska vysoce úspěšného literárního díla hovořit ve smyslu pověsti výrobku.

Také v případě této speciální skutkové podstaty nekalé soutěže může nastat situace, kdy určitý případ parazitního jednání nelze podřadit pod skutkovou podstatu parazitování na pověsti. *„Platí to například o napodobení cizích sloganů a jiné formy „krádeže myšlenek“. Nepochybně jde o parazitní jednání, chybí tu však znak „parazitování na pověsti“, bude proto podle našeho názoru přesnější podřadit takové jednání pod generální klauzuli nekalé soutěže.*⁴⁶

41 CHALOUPKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. str. 122.

42 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 137.

43 PILTZ, A., IMMELMANN, O. *Právní ochrana názvů televizních pořadů*. Právní rozhledy, 1996, č. 12, str. 551.

44 ŠALOMOUN, M. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2003, str. 123.

45 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 140.

46 HAJN, P. *Parazitní soutěž*. Právní praxe v podnikání, 1993, č. 9, str. 15.

Parazitování je jedinou formou nekalé soutěže, které se může dopustit též osoba, která není v soutěžitelském vztahu s dotčeným subjektem. Dalším specifickým této skutkové podstaty je skutečnost, že odpovědnost je v tomto případě subjektivní a nikoliv objektivní jako u ostatních forem nekalé soutěže. Právní význam uvedené skutečnosti spočívá v tom, že k subjektivní odpovědnosti se vyžaduje zavinění.

4.6 Soudcovské skutkové podstaty (nepojmenované nekalosoutěžní delikty)

Nekalosoutěžní jednání, která jsou výslovně upravena v § 2976 odst. 2 občanského zákoníku, doprovází ještě neuzavřená řada dalších soutěžních jednání, které lze označit za nekalou soutěž, neboť naplňují všechny povinné znaky generální klauzule. S ohledem na skutečnost, že žádné z těchto jednání není v zákoně výslovně pojmenované, bývají v teorii práva označovány jako nekalosoutěžní delikty nebo také soudcovské skutkové podstaty, a to z důvodu, že tyto podstaty soudy podřazují pod generální klauzuli nekalé soutěže. „Ze soutěžněprávní judikatury lze zjistit, že větší díl případů nekalé soutěže byl podřazen pod samostatně aplikovatelnou generální klauzuli.“⁴⁷

Právní teorie třídí nekalosoutěžní judikáty do několika skupin, čímž se vytvářejí nové dílčí skutkové podstaty nekalé soutěže. Tím dochází k vyjasňování toho, co je v rozporu s dobrými mravy soutěže. Touto praxí byly vytvořeny soubory typických jednání, která se dají podřadit pod generální klauzuli nekalé soutěže. Uvedená soudní praxe je dokladem toho, že judikatura se významně podílí na vývoji práva proti nekalé soutěži. Právo proti nekalé soutěži je totiž také právem soudcovským a jak upozorňuje profesor Hajn, v kontinentální Evropě je toto právní odvětví soudci nejen dotvářeno, ale do značné míry i vytvářeno.⁴⁸

4.6.1 Soudcovské skutkové podstaty nekalé soutěže ve vztahu k literárnímu plagiátu

Ve vztahu k podřazení literárního plagiátu pod generální klauzuli v rámci nepojmenovaných nekalosoutěžních deliktů by bylo možné aplikovat jednání označené profesorem Hajnem jako **Parazitní kořistění z výkonů soutěžitelových**. Obsáhlá publikace Obchodní právo k této skutkové podstatě uvádí: „...např. zneužíváním cizí myšlenky, cizího nápadu, cizí práce a cizího nákladu investovaného do jejich realizace se ohrožuje soutěžitelova pozice a znehodnocuje jeho soutěžitelský náskok, kterého svou pílí a finančními obětmi nabyl.“⁴⁹ Je totiž nepochybné, že literární činnost autora je výkonem soutěžitele. Z uvedeného vysvětlení této skutkové podstaty lze vyzorovat ještě další závažnou skutečnost, a to totiž, že rušitel soutěže by se v případě plagiování již vydaného literárního díla mohl dopustit nekalé soutěže též vůči nakladateli. Plagiátor tak jedním nekalosoutěžním deliktem může provozovat nekalou soutěž vůči několika soutěžitelům, kteří jsou ve vzájemném vztahu.

47 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 123.

48 HAJN, P. *Komunitární a české právo proti nekalé soutěži*. Vybrané kapitoly. Spisy Právnické fakulty MU č. 362. Brno: Masarykova univerzita, 2010. str. 11.

49 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 124.

4.7 České právo proti nekalé soutěži v komunitárním hávu

České právo proti nekalé soutěži je založeno na poměrně stabilních základech. Svědčí o tom i nedávné převzetí úpravy nekalé soutěže z obchodního do nového občanského zákoníku při současném zachování jejich nosných i podpůrných pilířů. Provedené změny mají jen formulační charakter při současném uplatnění jediné změny zlomové, jež se týká náhrady škody. Ta je nově uplatněna na subjektivním principu.

Vyspělost tuzemské nekalosoutěžní úpravy je dána právní elegancí institutu „dobrých mravů hospodářské soutěže“. Na rozdíl od obecného vymezení „dobrých mravů“ založených na etickém principu je totiž institut „dobré mravy hospodářské soutěže“ nadán ryze právní podstatou, byť v něm lze přítomnost určitého etického prvku připustit. „Jednání v rozporu s dobrými mravy soutěže nemusí být jednáním zaviněným (úmyslně nebo z nedbalosti). Postačí, když se jednajícím subjekt (soutěžitel nebo i jiná osoba) octne objektivně v nesouladu se soutěžními principy.“⁵⁰

Nekalá soutěž je vymezena generální klauzulí (§ 2976 odst. 1 NOZ) a demonstrativním výčtem jednotlivých skutkových podstat nekalosoutěžního jednání (§ 2976 odst. 2 NOZ) doplněným o soudcovské skutkové podstaty. Přestože ke klasifikaci nekalosoutěžního jednání postačuje naplnění všech znaků generální klauzule proti nekalé soutěži, praxe inklinuje spíše k uplatňování nekalosoutěžních nároků na základě odkazování na naplnění znaků speciálních skutkových podstat. „Stále však trvá **silná tendence** žalovat (a v důsledku toho i soudy zejména prvních instancí posuzovat) **soutěžní jednání podle speciálních skutkových podstat nekalé soutěže a méně podle generální klauzule proti nekalé soutěži**.“⁵¹

Kvalita současné nekalosoutěžní úpravy má souvislost s dřívější transpozicí podstatných částí z předválečné úpravy nekalé soutěže, což s sebou logicky přineslo možnost uplatňování hodnotných předválečných judikátů. Pro úplnost je třeba připomenout, že předválečná úprava byla silně ovlivněna nekalosoutěžní úpravou německou, resp. rakouskou. Tato skutečnost má zásadní význam pro vývoj tuzemské odborné literatury o nekalé soutěži a přeneseně ovlivňuje i rozhodovací praxi. S ohledem na uvedené skutečnosti lze konstatovat, že česká úprava nekalé soutěže je pro svou evropskou legislativní zakořeněnost srovnatelná s kvalitními nekalosoutěžními úpravami v evropském měřítku. Průnik komunitárního práva proti nekalé soutěži do tuzemské úpravy proto nepřináší žádné „zemětřesení“, v kontextu přijímání „evropské nekalosoutěžní rétoriky“ probíhá vcelku přirozeně.

Problematickou se ukazuje být spíše uchopení evropských směrnic ze strany tuzemského zákonodárce. Ten totiž v některých případech nemívá šťastnou ruku při jejich transpozici do konkrétních právních úprav v rámci Právního řádu České republiky. V kontextu nekalé soutěže je ukázkovým příkladem nepřilíš šťastná transpozice směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách⁵².

50 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 120.

51 HAJN, P. *Komunitární a české právo proti nekalé soutěži*. Vybrané kapitoly. Spisy Právnické fakulty MU č. 362. Brno: Masarykova univerzita, 2010. str. 37.

52 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách).

Ačkoliv akademici a právní teoretici v čele s profesorem Hajnem poukazovali na prospěšnost transpozice této směrnice do úpravy nekalé soutěže, byla nakonec směrnice promítnuta do novely zákona o ochraně spotřebitele⁵³. Přestože i tam má z hlediska hospodářské soutěže své opodstatnění, jeví se její uplatnění v úpravě o nekalé soutěži přínosnější. Prozřetelnost akademiků se však ukázala velmi záhy. V roce 2008 byl totiž německý zákon proti nekalé soutěži (v originále „Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb“ z 3. 7. 2004 – uváděný pod zkratkou UWG), novelizován z důvodu dosažení plné harmonizace se směrnicí 2005/29/ES. Jak vidno, akademické hlasy u nás neznějí tak přesvědčivě, jako hlasy lobbistické. Nicméně uvedená zkušenost ukazuje, že právní teoretici své názory formulují na základě fundovaného vhledu do dané problematiky. Právo, a to nejen nekalosoutěžní, by se proto mělo nechat vést hlasem znalým a postupovat by mělo krokem rozvážným.

Základním cílem směrnice je harmonizace právních předpisů členských států týkajících se obchodních praktik na trhu Společenství, které poškozují ekonomické zájmy spotřebitele. Český zákonodárce byl ke svému rozhodnutí patrně veden skutečností, že směrnice upravuje primárně vztahy mezi obchodníky a spotřebiteli, a tak se mu zřejmě zdála být její transpozice do zákona o ochraně spotřebitele vhodnější.

Je třeba upozornit na skutečnost, že právě ono úzké vymezení adresátů směrnice je terčem kritiky německých expertů na právo nekalé soutěže, podle nich totiž nelze ochranu spotřebitelů striktně oddělit od ochrany soutěžitelů, a to s odkazem na oblast Business-to-business (B2B)⁵⁴. Podle UWG je proto adresátem normy každý, kdo jedná v hospodářské soutěži. V podobném duchu smýšlí též česká úprava nekalé soutěže. Nutno dodat, že by širší vymezení adresátů resp. jejich rozšíření o soutěžitele prospělo i komunitárnímu právu proti nekalé soutěži, které nastoupilo nečekaně trend štěpení nekalosoutěžního práva na oblast B2B upravující vztahy mezi podnikateli (resp. soutěžiteli) a oblast B2C upravující vztahy mezi podnikateli a spotřebiteli. Touto roztržitostí nekalosoutěžního práva totiž dochází k zastínění mnohých souvislostí, což může vnášet řadu problémů nejen do nekalosoutěžního práva, ale též do práva na ochranu hospodářské soutěže jako celku. Trend štěpení nekalosoutěžního práva je v rozporu s dosavadní evropskou koncepcí založenou na zachování jednoty práva proti nekalé soutěži, jež se nese v duchu současné ochrany soutěžitele, spotřebitele a dalších účastníků trhu.

Závěrem tohoto pojednání je nutné připomenout, že při transpozici evropských směrnic do národního právního řádu musí zákonodárce uvažovat komplexně a v té souvislosti hledat v rámci celého právního řádu vhodné právní odvětví, kde může daná směrnice co nejefektivněji regulovat dané vztahy a zároveň zrušit ustanovení, která by mohla být s touto úpravou v nesouladu. Pokud jde o předpověď budoucího vývoje evropského nekalosoutěžního práva, bylo by jakékoliv předvídaní trendů s ohledem na nedávný koncepční veletoc v komunitárním právu proti nekalé soutěži jen věštěním z křišťálové koule.

53 Směrnice byla tedy do českého právního řádu transponována novelou zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

54 Business-to-business (B2B), také business to business, je označení pro obchodní vztahy mezi obchodními společnostmi, pro jejich potřeby, které neobsluhují konečné spotřebitele v masovém měřítku.

5. Vztah českého autorského práva a hospodářské soutěže

Autorský zákon pamatuje v § 105 na souběh autorskopravní ochrany s ochranou podle zvláštních právních předpisů. Podle tohoto ustanovení autorskopravní ochrana děl nevyklučuje ochranu stanovenou zvláštními právními předpisy, což má praktický význam v případech, kdy se ochrana autorského díla překrývá s ochranou dle jiných právních předpisů. V kontextu této práce má zmíněné ustanovení význam při souběhu autorskopravní ochrany s prostředky soutěžněprávní ochrany.

Souběh práva autorského s právem proti nekalé soutěži lze v případě literárního plagiátorství pozorovat například při porušení autorského práva a současném naplnění ustanovení generální klauzule nekalé soutěže anebo v situaci, kdy dochází k porušení autorského práva a zároveň je naplněna skutková podstata parazitování na pověsti nebo skutková podstata vyvolání nebezpečí záměny. Lze si ale představit i celou řadu dalších situací, které by pro svou povahu mohly naplnit účinky souběhu zmíněných právních úprav.

Při snaze o vymezení vztahu autorského práva a hospodářské soutěže je nutné uvědomit si, že tuto problematiku lze nahlížet ze dvou perspektiv, které se jeví jako protichůdné. Zatímco totiž podstatou hospodářské soutěže je maximalizace soutěžních aktivit velkého počtu soutěžitelů na trhu, k jejímž dosažení vede cesta omezení určitých výlučných práv, princip autorského práva spočívá naopak v držení výlučných práv autorů, kteří mají výhradní právo rozhodnout o tom, zda užití svých práv třetím osobám umožní či nikoliv.⁵⁵

Hrany uvedeného konfliktu zájmů zmíněných právních úprav ale následně obrušuje hlubší průnik do podstaty problematiky, kdy jsou obě porovnávané právní oblasti nahlížené optikou účelnosti. Společným jmenovatelem komponent uvedeného střetu je totiž podpora tvůrčí inovace, která vede v obecném smyslu slova k blahobytu společnosti, jenž je soutěžněprávní rétorikou nazýván blahobytem spotřebitelů.

Klíč k nalezení harmonie zmíněných právních úprav z hlediska jejich účelnosti lze hledat v komunitárním právu. Podpora tvůrčích inovací je totiž klíčovým cílem Evropské komise pro nadcházející období. Evropská komise, jež je na komunitární úrovni respektovanou patronkou hospodářské soutěže i autorského práva, vyvíjí v obou sledovaných oblastech úsilí směřující k podpoře tvořivosti, jež povede k podpoře hospodářského pokroku. Není od věci poznamenat, že v podobném duchu se nese též čl. 101/3 Smlouvy o fungování Evropské unie, který dovoluje protisoutěžní ujednání, a to za předpokladu, že přispějí k podpoře technického či hospodářského pokroku. A toho lze mimo jiné dosáhnout i za pomoci práv duševního vlastnictví, jež se dělí na větev průmyslověprávní a autorskopravní.

5.1 Nároky z titulu autorského práva a nekalé soutěže

Autorský zákon nabízí celou řadu nároků, kterých se aktivně legitimovaná osoba může v rámci ochrany svého práva k literárnímu dílu domáhat. Autor nebo jiná oprávněná osoba může zvolit kterýkoliv z níže uvedených nároků nebo může jednotlivé nároky

55 MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, str. 312.

v žalobě kumulovat. Zde je důležité zmínit, že je zcela v kompetenci oprávněného subjektu, zda se rozhodne svá práva prostřednictvím soudního řízení vymáhat nebo zda neoprávněný zásah do jeho autorského práva jednoduše přejde.

Zároveň je možné současně uplatnit nároky z titulu autorského práva i nekalé soutěže, a to prostřednictvím žalob uplatnitelných z titulu obou právních oblastí. Podstatná je v této souvislosti druhá věta § 115 autorského zákona, která zní: „*Ochrana děl podle práva autorského nevyklučuje ochranu stanovenou zvláštními právními předpisy.*“

5.1.1 Nároky z neoprávněného zásahu do autorského práva

Zákonem stanovené právní prostředky ochrany autorských práv jsou založeny na objektivní odpovědnosti. Z uvedené skutečnosti vyplývá, že k odpovědnosti není třeba zavinění. Generální klauzule autorského práva je obsažena v ustanovení § 40 autorského zákona. Speciální skutkové podstaty, tak jak jsou známé z nekalé soutěže, toto ustanovení ovšem neobsahuje. Neoprávněné zásahy do autorského práva mohou mít charakter ohrožení či porušení tohoto práva. Autor, do jehož práv je neoprávněně zasahováno se tak může bránit nejen proti již vzniklým deliktům, ale i proti takovému jednání, které teprve hrozí. Domáhat se podle zmíněného ustanovení může celé škály nároků.

Nárok určovací (§ 40 odst. 1 písm. a) autorského zákona)

Nejzásadnější autorskoprávní nárok je v kontextu literárního plagiátu formulován v ustanovení § 40 odst. 1 písm. a) autorského zákona, které uvádí, že autor, do jehož práva bylo neoprávněně zasazeno nebo jehož právu hrozí neoprávněný zásah, se může domáhat zejména určení svého autorství. Toto ustanovení má praktický dopad především na dosud nezveřejněná díla. Autorské dílo totiž podle § 9 odst. 1 autorského zákona vzniká okamžikem, kdy je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. V kontextu literárního díla je pro vznik jeho ochrany rozhodný okamžik sepsání rukopisu, strojopisu nebo pořízení elektronického záznamu v počítači, případně nahrání díla na jakékoli médium umožňující zvukový záznam. Autorskoprávní ochrany požívá, za předpokladu splnění požadavků §2 autorského zákona, též nedokončené dílo nebo jeho jednotlivé vývojové fáze včetně díla poničeného či torza původního díla.

Velmi problematickou se však u nezveřejněného díla jeví schopnost prokázat autorství. Doba informačních technologií má svá úskalí právě ve skutečnosti, že se původního a dosud nezveřejněného díla může zmocnit plagiátor a takové dílo vydat za své ještě před tím, než tak učiní skutečný autor. Zde je ale třeba poznamenat, že ani samo zveřejnění díla nezakládá důkaz autorství k takovému dílu. Zveřejněné dílo pouze poskytuje jeho zveřejniteli procesní výhodu proti tomu, kdo by se domáhal zpochybnění autorství, neboť ten by musel žalovat a nést důkazní břemeno.⁵⁶

Nárok zápuřčí (§ 40 odst. 1 písm. b) autorského zákona)

Prostřednictvím tohoto negatorního nároku se autor může domáhat **zákazu ohrožení svého práva, včetně hrozícího opakování, nebo neoprávněného zásahu do svého práva**, zejména zákazu neoprávněné výroby, neoprávněného obchodního odbytu, neoprávněného dovozu, nebo vývozu originálu nebo rozmnoženiny či napodobeniny díla, neoprávněného sdělování díla veřejnosti, jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a jiné reklamy.

Nárok informační (§ 40 odst. 1 písm. c) autorského zákona)

Na základě požadavku mezinárodní dohody TRIPS se autor může domáhat také **sdělení údajů o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, o způsobu a rozsahu jejího užití a o totožnosti osob, které se neoprávněného zhotovení, popř. neoprávněného rozšiřování účastnily**. K uplatnitelnosti tohoto nároku se musí jednat o neoprávněné rozmnožení či napodobení díla. Tento nárok může uplatňovat zejména nakladatel. „*Tímto ustanovením se zlepšuje prosaditelnost a vymahatelnost práva. Autor se těchto údajů bude domáhat na jakékoliv osobě, která se bude na neoprávněném rozmnožování a užití takového díla jakýmkoliv způsobem podílet.*“⁵⁷

Nárok restituční (§ 40 odst. 1 písm. d) autorského zákona)

Restituční nárok spočívá v **odstranění následků zásahu do práva**. Tento nárok lze v praxi uplatnit zejména stažením neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla nebo pomůcky z obchodování nebo jiného užití. Autor, popřípadě jiná aktivně věcně legitimovaná osoba se může také domáhat zničení neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla.

Nárok satisfakční (§ 40 odst. 1 písm. e) + § 40 odst. 2 autorského zákona)

Podstatou nároku satisfakčního uvedeného v § 40 odst. 1 písm. e) autorského zákona je **poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu**. Tento nárok může spočívat buďto v omluvě nebo jiném nepeněžitým zadostiučinění. Pokud by se autorovi jevílo přiznání nepeněžitého zadostiučinění dostačujícím, nabízí se mu ještě možnost zadostiučinění v penězích. Výši peněžitého zadostiučinění určí s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k zásahu do práva došlo, soud.

Další satisfakční nárok lze uplatit podle § 40 odst. 2 autorského zákona. Je jím **právo autora na uveřejnění rozsudku přiznané soudem**. Jedná se o institut, který je v české právní úpravě zakotven a blíže specifikován nově. Sice jej bylo možné uplatnit i podle předchozího autorského zákona, ale v praxi se téměř nevykytoval. Velmi zajímavou shledává autorka skutečnost, že soud může ručit i rozsah, způsob a formu uveřejnění rozsudku či

56 TULÁČEK, J. Porušení autorského práva a plagiát. *Bulletin advokacie*. 2004, číslo 11–12, str. 26.

57 CHALOUPOKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související*. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. str. 116.

jeho části, a to na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl. Nejčastěji se bude jednat o uveřejnění pravomocného rozsudku ve sdělovacích prostředcích. Analogickou úpravu obsahují též nekalosoutěžní ustanovení.

Autor, jenž je dotčen na svých právech, může vedle nároků přiznaných autorským zákonem uplatňovat též nároky podle zvláštních právních předpisů, což výslovně formuluje § 40 odst. 3 autorského zákona. Autor se podle tohoto ustanovení může domáhat **práva na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení podle zvláštních právních předpisů**. Náhrada škody je upravena v občanském zákoníku. Výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně osoby neoprávněně nakládající s dílem bez získání potřebné licence činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem. „V ustanovení je přijata kombinace náhrady odměny se sankčním opatřením. Takového opatření by mělo odradit od neoprávněných zásahů do autorských práv.“⁵⁸

Obecná ustanovení autorského zákona týkající se ohrožení či porušení autorského práva doprovázejí ještě tři zvláštní skutkové podstaty, jež jsou v autorském zákoně uvedené pod § 43–45. Z hlediska literární plagiátu jsou zásadní dvě z těchto skutkových podstat. První z nich je zakotvena v § 44 pod názvem **Neoprávněné zásahy**. Podle odst. 1 tohoto paragrafu je neoprávněným zásahem do práva autorského také:

- a) „*odstranění nebo změna jakékoli elektronické informace o identifikaci práv k dílu,*
- b) *rozšiřování rozmnoženiny díla včetně jejich dovozu, jakož i sdělování díla veřejnosti, u nichž byly elektronické informace o identifikaci práv k dílu odstraněny nebo pozměněny, bez svolení autora“*

Informací o identifikaci práv k dílu podle výše uvedeného odstavce je informace, která provází dílo, aby dílo a práva k němu identifikovala. Toto ustanovení má význam zejména při zpřístupňování literárních děl prostřednictvím elektronických médií a internetu. Právě prostředí internetu je literární plagiátorstvím postiženo nejvíce. Pokud by narušitel autorského práva k dílu takovýmto způsobem do díla bez svolení autora zasáhl, dílo by mohlo působit jako anonymní nebo by mohlo být opatřeno nepravdivými údaji o autorství. Z uvedené skutečnosti je zřetelné, že toto ustanovení je pro autory z hlediska ochrany před plagiátorstvím jejich děl velmi důležité.

Druhou skutkovou podstatou, která by mohla dopadat na literární plagiát, je **Nebezpečí záměny**, které je upravené v § 45 autorského zákona. Podle tohoto ustanovení „*do práva autorského neoprávněně zasahuje též ten, kdo pro své dílo používá názvu nebo vnější úpravy již použitých po právu jiným autorem pro dílo téhož druhu, jestliže by to mohlo vyvolat nebezpečí záměny obou děl, pokud nevyplývá z povahy díla nebo jeho určení jinak.*“

5.1.2 Nároky z nekalé soutěže

Sankční postihy z nekalé soutěže jsou upravené v § 2988 NOZ. Okruh nároků je přejat z obchodního zákoníku. Osoby dotčené porušením nebo ohrožením svých práv nekalosoutěžním jednáním mohou na rušiteli požadovat zdržení se takového jednání nebo odstranění závadného stavu. Zároveň mohou také požadovat přiměřené zadostiučinění, a to buďto v peněžní nebo nepeněžní formě. Využít mohou též nároku na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení. Tak jako u autorskoprávních žalob může i v rámci žaloby uplatněné z titulu porušení práva proti nekalé soutěži účastníku, jehož návrhu bylo vyhověno, soud přiznat právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, a podle okolností určit i rozsah, formu a způsob jeho uveřejnění. Jednotlivé sankční postihy lze uplatňovat současně.

Literární dílo, jež bývá častým předmětem plagiátorských sporů, je obchodovatelné. Z důvodu ochrany tržních aspektů literárního díla by bylo možné uplatnit nároky vyplývající z titulu práva proti nekalé soutěži.

Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži zahrnují všechny právní prostředky, jimiž se mohou subjekty dotčené nekalou soutěží proti ní bránit. Občanský zákoník, v jehož rámci je nekalá soutěž vymezena, je soukromoprávním předpisem, a z toho důvodu jeho ustanovení mohou upravovat výhradně **civilní sankce**. Nekalou soutěží se však zabývají i některé veřejnoprávní předpisy, v rámci kterých je možné nekalosoutěžně jednat osobu postihnout **sankcemi trestní povahy** (podle trestního zákona) nebo **sankcemi správními** (např. podle zákona o ochraně spotřebitele či zákona o regulaci reklamy apod.). Zároveň lze využít i prostředků mimoprávní ochrany proti případné nekalé soutěži, tzv. **samoregulační opatření**.⁵⁹

Nárok na zdržení se protiprávního jednání (žaloba zápůrčí – negatorní)

Prostřednictvím tohoto zdržovacího nároku se může osoba, jejíž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena, žalobou domáhat, aby rušitel upustil od neoprávněných zásahů do jejích práv. Preventivní funkce tohoto nároku vylučuje jeho uplatnění, pokud již nekalosoutěžní jednání skončilo a dá se předpokládat, že se již v budoucnu nebude opakovat. Zápůrčí žaloba tedy směřuje proti soustavnému nekalosoutěžnímu jednání, u něž hrozí pokračování či opakování v budoucnu.

Nárok na odstranění protiprávního stavu (žaloba odstraňovací – restituční)

Restituční žalobou směřující k odstranění závadného stavu se poškozená osoba může domáhat odstranění negativních účinků vzniklých v důsledku nekalosoutěžního jednání. „*Odstraňovací žalobou se žalobce domáhá obnovení stavu, který existoval před neoprávněným zásahem do jeho práv. Způsob následků porušení těchto práv musí odpovídat obsahu, rozsahu a formě neoprávněného zásahu.*“⁶⁰ V kontrastu se zápůrčí žalobou směřuje restituční žaloba

58 CHALOUPKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související*. Komentář. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. str. 117.

59 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 157.

60 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 159.

do minulosti, neboť se týká odstranění zdrojů negativních účinků nekalosoutěžního jednání, které již nastaly. Odstranění závadného stavu může spočívat v rozličných úkonech představujících faktickou likvidaci, změnu či doplnění a zpřesnění údajů.⁶¹

Nárok na vydání bezdůvodného obohacení

Žalobní nárok na vydání bezdůvodného obohacení vychází z jeho obchodněprávní povahy. Institut bezdůvodného obohacení je obecným občanskoprávním institutem, který je možno použít ve všech obchodněprávních vztazích. Z tohoto důvodu je aplikovatelný též v rámci nekalosoutěžních nároků.

Institut je upraven v části čtvrté Relativní majetková práva, hlavě IV Závazky z jiných právních důvodů, a to pod § 2991 až § 3005 nového občanského zákoníku. Oproti předchozí úpravě bezdůvodného obohacení v obchodním zákoníku doznala úprava nová revolučních změn.

Za zásadní změnu lze považovat skutečnost, že doktrínu taxativního výčtu skutkových podstat bezdůvodného obohacení nahrazuje v § 2991 odst. 2 demonstrativní výčet skutkových podstat tohoto institutu. Bezdůvodným obohacením tak podle nové právní úpravy je zvláště majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, ale také plnění z právního důvodu, který odpadl či protiprávní užití cizí hodnoty. Bezdůvodně se podle uvedeného ustanovení obohatí ten, za koho bylo plněno, ač byl povinen plnit sám. Povahy demonstrativního výčtu naznačuje, že na rozdíl od předchozí úpravy lze uvažovat i další situace, za kterých bude osoba povinna vydat získané obohacení, přestože takové skutkové podstaty NOZ výslovně neuvádí.

Další zásadní změna oproti předchozí úpravě spočívá v korekci definice bezdůvodného obohacení, v jejímž rámci dochází k rozšíření o slovní spojení „bez spravedlivého důvodu“. Odstavec 1 § 2991 totiž stanoví, že: „Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil.“ Uvedený korektiv bude pravděpodobně předmětem výkladových nejasností.

V souvislosti se stanovením zákonné povinnosti vydat bezdůvodné obohacení se rozlišuje bezdůvodné obohacení v dobré víře a ve zlé víře, resp. poctivého a nepoctivého příjemce. Pro všechny případy vydání bezdůvodného obohacení platí ustanovení § 3005, které uvádí, že kdo předmět bezdůvodného obohacení vydává, má právo na náhradu nutných nákladů, které na věc vynaložil, a může od věci oddělit vše, čím ji na svůj náklad zhodnotil, je-li to možné bez zhoršení podstaty věci.

Předpokladem pro uplatnění nároku na vydání bezdůvodného obohacení je vznik majetkové újmy oprávněného v důsledku obohacení jiné osoby, a to bez ohledu na to, zda byla někomu způsobena škoda. Bez zajímavosti není ani speciální délka promlčecí lhůty bezdůvodného obohacení, která činí deset let ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo, resp. patnáct let, bylo-li bezdůvodné obohacení nabyto úmyslně.

Nárok na přiměřené zadostiučinění (žaloba satisfakční)

Podstatou žalobního nároku na přiměřené zadostiučinění je především odstranění nehmotné újmy způsobené ruшитelem soutěžiteli na jeho právech v rámci nekalosoutěžního jednání. Slovo především použité v předchozí větě dává tušit, že tento nárok lze využít i k vyrovnání újmy materiálního charakteru. Přiměřené zadostiučinění tak může soud přiznat buďto v penězích nebo v jiné, zákonem blíže nespecifikované formě. Nemateriální forma má povahu morálního plnění. Může mít podobu soukromé či veřejné omluvy nebo veřejného prohlášení, opravného sdělení atp.

Nárok na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění slouží primárně k reparaci nemateriální újmy vzniklé v důsledku nekalosoutěžního jednání. Z tohoto důvodu má uplatnění nemateriální formy přiměřeného zadostiučinění přednost před uplatněním formy peněžité. Ta připadá v úvahu v případech, kdy nemateriální satisfakce není účinná nebo dostatečná. „*Forma zadostiučinění by měla být uvedena v žalobním petitu. Pokud se jedná o zadostiučinění v penězích, musí žalobce v petitu uvést jeho výši. Soud je návrhem vázán v tom smyslu, že ho nemůže překročit, může však přiznat méně nebo vůbec nic.*“⁶² Přiměřené zadostiučinění v penězích by mělo být uplatňováno v případech, kdy neoprávněný zásah do nemateriální oblasti dotčeného soutěžitele může vyvolat ztráty i v jeho majetkové sféře, přičemž nelze předpokládat, že by nepeněžité satisfakce mohla tuto ztrátu vyrovnat. „*Není přípustné, aby vzniklá materiální újma byla nahrazena z titulu přiměřeného zadostiučinění poskytnutého v penězích a je nutno trvat na tom, že má být vypořádána z titulu náhrady škody, popř. bezdůvodného obohacení.*“⁶³ Zákon umožňuje současné uplatnění obou forem satisfakce.

Velmi podstatná novinka úpravy tohoto institutu v NOZ spočívá ve skutečnosti, že **nárok na přiměřené zadostiučinění je nyní založen na subjektivním principu.**

Nárok na náhradu škody

Náhrada škody je právním prostředkem ochrany proti nekalé soutěži, který má sankční a kompenzační charakter. „*Smyslem žaloby na náhradu škody je reparovat vzniklou materiální újmu aktivně legitimovaného subjektu.*“⁶⁴

Také tento institut je silně dotčen nedávnou reformou soukromého práva, v rámci které byla předchozí dvojkolejnost právní úpravy náhrady škody v obchodním a občanském zákoníku sjednocena pod úpravu NOZ. Úprava náhrady škody se přitom změnila velmi podstatně.

Zatímco dle předchozí právní úpravy se škoda hradila primárně v penězích a uvedení do původního stavu bylo možné až v případech, kdy o to poškozený požádal a bylo-li to možné a účelné, je nyní rušitel povinen hradit škodu primárně uvedením do původního stavu, přičemž náhrada škody v penězích může být přiznána až na zvláštní žádost

62 ŠALOMOUN, M. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání, Praha: C.H. Beck, 2003, str. 32.

63 KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 str. 160.

64 ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 115.

61 ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, str. 95.

poškozeného (§ 2951 NOZ) Naopak v oblasti majetkové újmy ke změně nedochází. § 2651 odst. 2 NOZ stanoví, že náhrada v penězích je možná, pokud neexistuje jiný způsob, který zajistí skutečné a dostatečné odčinění újmy.

V souvislosti s uplatněním nároku na náhradu škody je nezbytné věnovat se též nově zakotvené možnosti snížení náhrady škody z důvodu její nepřiměřené výše, což bude mít zcela jistě vliv i na oblast nekalé soutěže. Ustanovení § 2953 odst. 1 NOZ stanoví: „Z důvodů zvláštního zřetele hodných soud náhradu škody přiměřeně sníží. Vezme přitom zřetel zejména na to, jak ke škodě došlo, k osobním a majetkovým poměrům člověka, který škodu způsobil a odpovídá za ni, jakož i k poměrům poškozeného. Náhradu nelze snížit, byla-li škoda způsobena úmyslně.“ Další odstavec tohoto paragrafu ale upřesňuje, že uvedené neplatí, způsobil-li škodu ten, kdo se hlásil k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání, porušením odborné péče. Podstatné je v této souvislosti též ustanovení § 2955, které stanoví: „Nelze-li výši náhrady škody přesně určit, určí ji podle spravedlivého uvážení jednotlivých okolností případu soud.“ Taktéž z úpravy institutu náhrady škody lze vyzníkat, že pro praxi bude mít rozhodující význam nová judikatura.

Nově je v § 2911 NOZ upravena domněnka nedbalosti, jež spočívá ve skutečnosti, že pokud škůdce způsobí poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti. Tato skutečnost bude mít v praxi účinek nezbytnosti prokazování zavinění rušitele.

Pro účely uplatňování nároku náhrady škody z titulu ochrany proti nekalé soutěži je podstatná zejména také skutečnost, že **nárok na náhradu škody je nově založen na subjektivním principu**. Tato skutečnost spočívá v tom, že vznik povinnosti nahradit škodu způsobenou nekalosoutěžním jednáním je vázán na zavinění rušitele. V předchozí právní úpravě byla náhrada škody založena na objektivním principu. S ohledem na skutečnost, že institut náhrady škody byl v oblasti nekalé soutěže obtížně uplatnitelným nárokem, lze předpokládat, že princip subjektivní odpovědnosti u nároku na náhradu škody ve spojitosti s nekalosoutěžním jednáním bude v praxi činit ještě větší potíže, než v případech uplatňování tohoto nároku v rámci předchozí právní úpravy.

Závěrem pojednání o nároku na náhradu škody je třeba připomenout, že princip subjektivní odpovědnosti je třeba vztahovat pouze nároku na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení, a tudíž jej nelze uplatňovat v obecném pojetí právní odpovědnosti za nekalosoutěžní jednání.

5.2 K souběhu autorskoprávní a nekalosoutěžní ochrany literárního díla

Z výkladu předchozích kapitol je zřetelné, že právní prostředky ochrany proti porušení autorského práva se ve značné míře s právními prostředky ochrany proti nekalé soutěži shodují. S ohledem na skutečnost, že dochází k souběhu autorskoprávní a nekalosoutěžní ochrany literárního díla, je aktivně legitimovaná osoba oprávněna uplatnit své nároky z titulu obou právních oblastí. Zda zákonných možností na svých právech poškozená osoba využije a v jakém rozsahu, je plně v její kompetenci.

Civilní proces je totiž založen na dispoziční zásadě, jejíž podstata spočívá v tom, že řízením i jeho předmětem disponují účastníci sporu (žalobce, žalovaný) a nikoliv soud. „Znamená to, že na úkonech účastníka řízení (žalující strany), závisí to, zda řízení

bude vůbec zahájeno, a zda pak bude dále pokračovat (dispozice řízením), a o čem bude soud rozhodovat (o jakých právech, v jakém rozsahu – dispozice předmětem).“⁶⁵ Důležité je v této souvislosti připomenout, že soud je povinen jednat pouze v rozsahu vymezeném petitem žaloby.

Závěr

Literární plagiátorství je fenomén, který provází lidstvo od nepaměti. Téma literárního plagiátu je pro svou podstatu velmi kontroverzní. Na jedné straně je napodobování již vzniklých děl spouštěcím motorem další tvůrčí invence, na straně druhé tato činnost balancuje na hraně zákona, neboť při ní dochází k neoprávněným zásahům do práv autorů k původním dílům. Představa, že se podaří literární pirátství zcela vymýtit, je utopická. Plagiátorství je totiž ve společnosti po staletí silně zakořeněno.

Na složitosti tomuto jevu dodává jeho vícedimenzionální podstata, která nemorální koncept nakládání s cizími díly utvrzuje v jeho nesmrtnosti. Fenomén plagiátorství totiž paralelně udržují při životě dvě nezávislé síly – nemorální praktiky plagiátorů v přeneseném významu slova posvěcuje tichý souhlas uživatelů (čtenářů), jimž bývá původ díla lhostejný. Přitažlivost literárního díla je totiž pro čtenáře podstatnější než skutečnost, zda je pod ním podepsán autentický autor nebo plagiátor. Tento moment naráží na obtížnou aplikovatelnost autorskoprávních i nekalosoutěžních norem v prostředí bojkotujícím morální hodnoty, jež se vztahují k právům autorů k jejich původním dílům. Tato skutečnost prokazuje, že plagiátorství je vážným celospolečenským problémem, k jehož řešení povede dle autorčina názoru velmi složitá cesta.

Resumé

Příspěvek se zabývá tématem literárního plagiátu, který autorka zasazuje do kontextu autorského práva a práva proti nekalé soutěži. Souběh autorskoprávní ochrany s ochranou proti nekalé soutěži, ač nebývá v odborné literatuře příliš často prezentován, odkazuje na složitost a závažnost dané problematiky. Fenomén literárního plagiátu je v této práci vykládán na psychologickém pozadí, jež boří dosavadní paradigma. Současná teorie negativně vymezeného pojmu plagiátorství je konfrontována s kontrastním konceptem anticipovaného plagiátu, což skýtá optimální podmínky k věcné polemice. Plagiátorství je v tomto textu vykreslené na pozadí tří vzájemně propojených komponent: tvořivosti, komunikace a obchodu. Téma je zobrazeno v rovině historické, psychologické i právní, což umožňuje zkoumat danou problematiku z hlediska její komplexnosti.

65 ČERMÁK, J. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde, 2001. str. 113.

Resume

The contribution deals with the issue of literary plagiarism which the author places in the context of the Copyright Law and the Law of Unfair Competition. Although often underrepresented in specialized literature, the concurrence of the copyright protection with the protection against unfair competition highlights the complexity and seriousness of set issue. In this contribution, the phenomenon of literary plagiarism is set against the psychological background which destroys the existing paradigm. The current theory of the negatively defined concept of plagiarism is confronted with the contrasting concept of anticipated plagiarism; which provides the optimal conditions for substantive discussion. In this text, plagiarism is interpreted through the background of three interconnected components: creativity, communication and business. The issue is portrayed in the historical, psychological and legal level which allows for the examination of set issue from the perspective of its complexity.

Seznam použité literatury

- ČERMÁK, J. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde, 2001. 195 s. ISBN 80-7201-295-9.
- ČERMÁKOVÁ-VLČKOVÁ, A., SMEJKAL, V. *Autorská díla v hromadných sdělovacích prostředcích*. Praha: Linde, 2009. 146 s. ISBN 978-80-7201-744-7.
- DOBŘICHOVSKÝ, T. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO*. Praha: Linde, 2004. 225 s. ISBN 80-7201-467-6.
- HAJN, P. *Komunitární a české právo proti nekalé soutěži*. Vybrané kapitoly. Spisy Právnické fakulty MU č. 362. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 146 s. ISBN 978-80-210-5051-8.
- HAJN, P. *Parazitní soutěž*. Právní praxe v podnikání, 1993, č. 9.
- CHALOUPKOVÁ, H., SVOBODOVÁ, H., HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2004. 515 s. ISBN 80-7179-840-1.
- CHALOUPKOVÁ, H. *Zákon o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon) a předpisy související. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, 246 s. ISBN 80-7179-506-2.
- JAKL, L., JANSÁ, V. *Úvod do systému právní ochrany průmyslového vlastnictví*, Praha: MUP, 2010, 268 s. ISBN 978-80-86855-65-3.
- JOHNS, A. *Pirátsství / Boje o duševní vlastnictví od Gutenberga po Gatese*. 1. vydání. Brno: Host, 2013. 633 s. ISBN 978-80-7294-711-9.
- KINCL, J., URFUS, V. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990. 469 s. ISBN 80-7038-134-5.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993. 1253 s. ISBN 80-207-0438-8.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Obchodní právo*. Praha: ASPI, 2005. 1345 s. ISBN 80-86395-90-1.
- KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 6., přepracované a doplněné vydání. Praha: SPN, 2002. 862 s.
- KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
- MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 645 s. ISBN 978-80-7400-424-7.
- ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. 328 s. ISBN 978-80-7357-505-2.
- Ottův slovník naučný*: Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí: P-Pohoř. 19 Praha: J. Otto, 1902. 1050 s.

- PILTZ, AI, IMMELMANN, O. *Právní ochrana názvů televizních pořadů*. *Právní rozhledy*, 1996, č. 12.
- ROZEHNAL, A. *Mediální právo*, 2., rozšířené vydání, Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 303 s. ISBN 80-86473-79-1.
- ŠALOMOUN M. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003. 156 s. ISBN 80-7179-793-6.
- ŠOTOLOVÁ, J. *Nebáli se a kradli? Recenze / Literární věda*. Pierre Bayard. *Le plagiat par anticipation*, Les Editions de Minuit, 2009, 160 s. ISBN 9782707320667. iLiteratura [online]. Praha, 2009. [cit. 2014-28-12]. Dostupný z WWW: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/25041/bayard-pierre-le-plagiat-par-anticipation>.
- ŠULC, P., BARTOŠ, A. *Autorské právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Pierot, 2012, 233 s. ISBN 978-80-7353-223-9.
- TELEC, I. *Pojmové znaky duševního vlastnictví*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 164 s. ISBN 978-80-7400-425-4.
- TELEC, I. *Přehled práva duševního vlastnictví 1 – Lidskoprávní základy, Licenční smlouva*, 2., upravené vydání, Brno: Doplněk, 2007, 200 s. ISBN 978-80-7239-206-3.
- TULÁČEK, J. *Porušení autorského práva a plagiát*, *Bulletin advokacie*. 2004, číslo 11–12, s. 24–31.
- VOJČÍK, P. ET AL. *Právo duševního vlastnictví*. Plzeň: Aleš Čeněk. 2012. 495 s. ISBN 978-80-7380-373-5.
- VOJČÍK, P. MIŠČÍKOVÁ, R. *Základy práva duševního vlatnictví*. 1. vydanie. Košice: TypoPress, 2004. 342 s. ISBN 80-89089-22-4.

Zákony

- Zákon č. 121/200 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 SB., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 115/1953 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. Praha, 2013. [cit. 2014-28-12]. Dostupný z WWW: <http://www.novy-obcansky-zakonik.cz/zneni-v-pdf/>.

Judikatura

- NS, Zm I 712/31 (č. 4801/33 Sb. rozh. tr.)
- MS Praha, Z C 138/89 (Intelekt. Vlast. Hospod. Sout., 1996/1)

Internetové zdroje

- Farkašová, B., Krčál, M. *Citace* [online]. 1. Citace, 2004 [cit. 2015-10-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.citace.com/apl-www.php>>.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník [online]. Praha, 2013. [cit. 2014-28-12]. Dostupný z WWW: <http://www.novy-obcansky-zakonik.cz/zneni-v-pdf/>.
- ŠOTOLOVÁ, J. *Nebáli se a kradli? Recenze / Literární věda*. Pierre Bayard: *Le plagiat par anticipation*, Les Editions de Minuit, 2009, 160 s. iLiteratura [online]. Praha, 2009. [cit. 2014-28-12]. Dostupný z WWW: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/25041/bayard-pierre-le-plagiat-par-anticipation>.

Prodloužení doby ochrany u některých práv v oblasti autorskoprávní ochrany

Úvod

Ačkoliv se téma prodloužení doby ochrany některých práv souvisejících s právem autorským stalo předmětem diskuzí odborné veřejnosti v Česku plně až v roce 2010, a reálně se do českého autorského zákona dostalo až díky novele z roku 2014, jedná se o návrh podstatně starší. První úvahy na toto téma v legislativním procesu Evropské unie byly obsaženy v pracovních dokumentech Evropské komise již v roce 2004. V následujícím roce Evropská komise zadala zpracování studie na toto téma, která byla zveřejněna v lednu 2007². Tato studie, stejně jako některé pozdější, v zásadě prodloužení doby ochrany podporovala. Jedním z klíčových argumentů se přitom stala i otázka sjednocení doby ochrany s ochranou v USA. Přestože se tento argument postupně při dlouhém evropském legislativním procesu vytratil, resp. byl spíše upozaděn argumenty jinými (které si dále v tomto článku popíšeme), patřil ke spouštěcím mechanismům celého procesu, který k samotnému prodloužení ochrany vedl. A to přesto, že se jednalo o argument asi nejméně vhodně zvolený, zejména proto, že právě ochrana tzv. souvisejících práv je v porovnání mezi autorskoprávní ochranou v USA a v EU jednou z nejvíce odlišných oblastí.

Výsledkem uvedeného legislativního procesu se stala Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (dále jen „Směrnice 2011/77/EU“). Směrnice 2011/77/EU je novelou dosud platné směrnice 2006/116/ES a jejím přijetím členské státy EU přijaly povinnost prodloužit dobu ochrany uměleckých výkonů zaznamenaných na zvukové záznamy a také těchto zvukových záznamů. Kromě samotného prodloužení doby ochrany u uvedených dvou souvisejících práv, přinesla směrnice do českého autorského práva (i práva dalších členských států EU) také několik dalších novinek.

1. Předmět úpravy

Hlavním předmětem úpravy přijaté směrnice je prodloužení doby ochrany majetkových práv z 50 na 70 let u dvou skupin souvisejících práv s právem autorským: u práv výkonných umělců, ovšem pouze v případě, kdy jejich výkon byl zaznamenán na zvukový záznam, a dále u práv výrobců zvukových záznamů, na nichž je zaznamenán umělecký výkon. Směrnice 2011/77/EU tak de facto přinesla do českého právního řádu dosud takto nevymezenou skupinu souvisejících práv, a to aniž by jasně stanovila důvody tohoto rozdělení (o kritickém pohledu na toto vymezení bude pojednáno dále). Ostatních skupin výkonných umělců se tedy prodloužení nedotýká. Ani živé výkony, ani výkony v rámci audiovize nejsou předmětem prodloužení doby ochrany a majetková práva u nich stále trvají po dobu 50 let. Stejně tak nejsou prodloužena majetková práva výrobců zvukově-obrazových záznamů ani výrobců zvukových záznamů jiných, než na nichž jsou zaznamenány umělecké výkony.

Směrnice 2011/77/EU dále zavádí určitá doprovodná opatření, a to možnost odstoupení od licenční smlouvy z důvodu nečinnosti výrobce, právo na roční doplňkovou odměnu a sjednocení výpočtu doby ochrany pro hudební díla s textem. Právo odstoupit od licenční smlouvy má výkonný umělec, který postoupil anebo převedl práva na záznam svého výkonu výrobci zvukových záznamů, a to pokud tento výrobce nenabízí v dostatečném množství k prodeji kopie takového záznamu anebo je nezpřístupňuje veřejnosti v místě a čase dle vlastní volby, a to po uplynutí 50 let po oprávněném vydání záznamu, resp. oprávněném zpřístupnění. Umělec však před odstoupením od smlouvy musí výrobci oznámit úmysl ukončit platnost smlouvy, a až pokud výrobce ve lhůtě jednoho roku nezapočne s dostatečným využíváním záznamu, může platnost smlouvy ukončit. Tohoto práva se umělec nemůže vzdát³. Aby toto opatření mělo pro umělce praktický význam, zavádí směrnice další novinku – v případě odstoupení od smlouvy z tohoto důvodu zaniká právo výrobce zvukového záznamu (jinak směrnicí prodloužené na 70 let). Bez tohoto opatření by výrobce mohl i po odstoupení od smlouvy pro nečinnost blokovat umělci užití nebo licencování jeho výkonu, a to prostým neposkytnutím licence k právům výrobce zvukového záznamu. De facto tak v tomto případě nedojde k prodloužení práv výrobce zvukového záznamu na 70 let, resp. sice dojde, ale po právoplatném odstoupení (včetně stanovené roční lhůty) toto právo zanikne.

Dalším novým právem výkonného umělce, jehož se nelze vzdát, je právo na roční doplňkovou odměnu. Tuto odměnu může umělec požadovat po uplynutí 50 let od oprávněného vydání záznamu, resp. jeho sdělení veřejnosti a to pokud byla ve smlouvě o převodu nebo postoupení práva výrobci zvukového záznamu sjednána jednorázová odměna. Směrnice dokonce přímo požaduje, aby tato doplňková odměna dosahovala alespoň 20 % z příjmů z rozmnožování, rozšiřování a zpřístupňování dotčeného zvukového záznamu za uplynulý kalendářní rok. Směrnice předpokládá kolektivní správu práva na doplňkovou odměnu. Zároveň pokud byla odměna s umělcem sjednána nikoliv jednorázově, ale jako opakující se platba, po uplynutí 50 let již výrobce nesmí z této platby umělci srážet žádné srážky, např. za vyplacené zálohy, smluvní srážky apod.

1 JUDr. Marek Beneš je externím doktorandem Právnické fakulty UPJŠ v Košicích a působí jako přednášející na Metropolitní univerzitě Praha, o.p.s.

2 The recasting of copyright for the knowledge economy; http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf.

3 Čl. 1 odst. 2) písm. c) Směrnice 2011/77/EU.

Zatímco odstoupení od smlouvy pro nečinnost výrobce i roční doplňková odměna podle důvodů pro přijetí směrnice přímo souvisí s prodloužením doby ochrany, naopak sjednocení výpočtu doby ochrany u hudebních děl s textem, pokud byla obě díla vytvořena výslovně pro užití v dané hudební skladbě s textem⁴, bylo do Směrnice 2011/77/EU přidáno navíc z důvodu dokončení neúplné harmonizace doby ochrany u těchto děl, různosti v právních úpravách jednotlivých členských států a odstranění překážek volného pohybu zboží a služeb. Nově se tak doba ochrany 70 let počítá od smrti posledního z nejdéle žijících autorů bez ohledu na to, zda jsou, nebo nejsou označeni za spoluautory.

2. Důvody pro přijetí směrnice

Přijetí Směrnice 2011/77/ES bylo již od prvních návrhů Evropské komise odůvodňováno zejména potřebou řešit neuspokojivé sociální podmínky výkonných umělců. Jak stanoví recitál č. 5 Směrnice, „výkonní umělci obvykle zahajují svou kariéru v mladém věku a stávající doba ochrany 50 let vztahující se na záznamy výkonů často nechrání jejich výkony po celou dobu jejich života. Proto ke konci svého života zažívají někteří výkonní umělci propad příjmů“. Dalším předpokladem směrnice je požadavek, aby výkony umělců byly chráněny alespoň po dobu jejich života. V této souvislosti je třeba připomenout, že v původním návrhu směrnice se počítalo s prodloužením doby ochrany až na 95 let, přičemž výsledných 70 let je jedním z kompromisů vyplývajících z projednávání textu v Evropském parlamentu a v Radě.

Doprovodná opatření jsou v recitálech směrnice zdůvodněna potřebou zajistit, aby jednotliví výkonní umělci z prodloužené doby ochrany měli vůbec nějaký užitek. Zároveň se tato opatření snaží řešit případy, kdy výkonní umělci (zejména ti méně „viditelní“, neznámí studioví hudebníci, tzv. umělci v pozadí) za jednorázovou odměnu poskytnou výhradní a neomezenou licenci výrobci zvukového záznamu, čímž se de facto svých práv zbaví. Proto směrnice vytvořila nové možnosti odstoupení od smlouvy pro nečinnost (tzv. doložka „use it or lose it“) a doplňkovou odměnu právě ve dvacetileté prodloužené době ochrany.

V původním návrhu Evropské komise se navíc kromě požadavku na prodloužení doby ochrany na 95 let objevovaly i další důvody pro prodloužení doby ochrany, které při dalším projednávání spolu se zkrácením prodloužené doby na 70 let z recitálů vypadly, a sice již výše zmíněné sladění právní úpravy EU a USA a přiblížení doby ochrany výkonných umělců k době, po níž jsou chráněna autorská díla, kde je doba ochrany 70 let (po smrti autora). Tyto důvody byly zčásti do návrhu převzaty ze studie „The recasting of copyright for the knowledge economy“ z ledna 2007, kterou si objednala Evropská komise.

Uvedená studie pracovala s několika druhy argumentů. Argument sjednocení úpravy s právem USA vycházel z předpokladu, že dva vzájemně vysoce konkurenční trhy hudebního průmyslu, a to evropský a americký, mají nerovné podmínky a že evropská umělci a výrobci zvukových záznamů jsou v nerovném postavení k umělcům a producentům v USA, neboť mají podstatně kratší dobu ochrany svých výkonů a záznamů. Z tohoto

důvodu bylo navrženo prodloužení doby ochrany u uvedených práv v Evropské unii na 95 let. Tento argument se v průběhu evropského legislativního procesu stal jedním z nejvíce zpochybňovaných a kritizovaných ze strany odpůrců prodloužení doby ochrany.

Uvedené srovnání postavení umělců v EU a USA je skutečně poněkud nešikovné. Již samotné použití doby 95 let neodpovídá tomu, že autorská díla jsou v USA obecně chráněna 70 let od smrti autora, přičemž pouze díla anonymní, pseudonymní a tzv. díla „work made for hire“⁵ jsou chráněna 95 let od zveřejnění, resp. 120 let od vytvoření⁶. V daném případě by tak tedy srovnání bylo na místě u zaměstnaneckých uměleckých výkonů, které jsou vlastně velmi vzdáleně jakousi obdobou amerických „work made for hire“, případně u výkonů a záznamů v oblasti audiovizuálu, kde český autorský zákon zná domněnky platné pro audiovizuální díla⁷ a pro díla audiovizuálně užitá⁸, které jen vzdáleně připomínají režim automatického transferu práv směrem k producentům v USA. Navíc již samotné srovnání právních systémů ochrany EU a USA musí vzít v potaz neexistenci ochrany souvisejících práv v evropském slova smyslu ve Spojených státech. Práva výkonných umělců v USA de facto neexistují a tedy i srovnání doby ochrany amerického „work made for hire“ s evropským právem výkonného umělce postrádá smysl. Stejně tak onen uvedený transfer práva producentovi se v USA týká práv autora a nikoliv výkonného umělce.

Mezi další klíčové argumenty uvedené studie, s nimiž pak v mírně pozměněné formě pracoval i návrh Evropské komise, patří jednak předpoklad, že uplynutí doby ochrany po 50 letech automaticky přesunuje umělecké výkony a zvukové záznamy do skupiny tzv. volných výkonů a záznamů (public domain) a tím zkracuje tržní prostředí, neboť tím snižuje hodnotu dosud chráněných, a tedy dosud placených (resp. licencovaných) výkonů a záznamů.⁹ Poslední klíčový argument, který nelze pominout, je pak ten, který se nakonec nejvýrazněji promítl do recitálů Směrnice 2011/77/EU: odůvodňuje potřebu prodloužení doby ochrany nutností chránit investice do výroby záznamů a do tvorby uměleckých výkonů a operuje s klesajícími výdělky umělců v sociálně nejslabším období života.

5 United States Copyright Act of 1976, Chapter 1, § 101; A “work made for hire” is –

1. a work prepared by an employee within the scope of his or her employment; or
2. a work specially ordered or commissioned for use as a contribution to a collective work, as a part of a motion picture or other audiovisual work, as a translation, as a supplementary work, as a compilation, as an instructional text, as a test, as answer material for a test, or as an atlas, if the parties expressly agree in a written instrument signed by them that the work shall be considered a work made for hire. For the purpose of the foregoing sentence, a “supplementary work” is a work prepared for publication as a secondary adjunct to a work by another author for the purpose of introducing, concluding, illustrating, explaining, revising, commenting upon, or assisting in the use of the other work, such as forewords, afterwords, pictorial illustrations, maps, charts, tables, editorial notes, musical arrangements, answer material for tests, bibliographies, appendixes, and indexes, and an “instructional text” is a literary, pictorial, or graphic work prepared for publication and with the purpose of use in systematic instructional activities.

6 United States Copyright Act of 1976, Chapter 3, § 302 (c).

7 § 63 odst. 3 zákona č. 121/2000 Sb., v platném znění (autorský zákon).

8 § 64 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., v platném znění (autorský zákon).

9 The recasting of copyright for the knowledge economy: Chapter 3, str. V.; http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/studies/etd2005imd195recast_report_2006.pdf.

4 Čl. 1 odst. 1) Směrnice 2011/77/EU.

3. Proces přijímání a nesouhlasná stanoviska

Již po prvních návrzích směrnice se objevila silná blokační menšina českých států a přijetí směrnice nakonec trvalo déle, než Evropská komise předpokládala. Svou úlohu sehrála i předsednictví v Radě EU, když některé členské státy blokační menšiny v rámci svého předsednictví nestanovily projednávání směrnice jako svoji prioritu, a legislativní proces se proto na jisté období zastavil. Poté, co se blokační menšina rozpadla, byla Směrnice 2011/77/EU přijata kvalifikovanou většinou členských států, kdy Rakousko a Estonsko se zdržely hlasování a Česko, Švédsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Slovensko, Slovinsko a Rumunsko hlasovaly proti.¹⁰

Mezi nejhlasitější odpůrce prodloužení doby ochrany patřily Švédské království a Belgické království, které k návrhu zveřejnily svá záporná stanoviska. Ve švédském stanovisku se mimo jiné uvádí, že „prodloužení doby ochrany zvukových nahrávek v navrhované podobě není ani spravedlivé, ani vyvážené. Hrozí proto, že úcta v autorské právo jako takové bude ještě více oslabena. Takový vývoj je velice nešťastný pro všechny, jejichž živobytí na ochraně autorského práva závisí. Švédsko vidí řadu důvodů k zavedení opatření, jejichž cílem bude zlepšení situace profesionálních hudebníků a jiných umělců, kteří často pracují za ekonomicky nepříznivých podmínek. Prodloužení doby ochrany však této skupině samo o sobě žádný prospěch nepřinese.“¹¹

Podobné důvody uvádělo i belgické stanovisko, které navíc do svého stanoviska zahrnuje i dosud neoficiální důvody, které při projednávání směrnice kolovaly mezi zainteresovanými subjekty a které jako hlavní důvod pro přijetí směrnice viděly lobbying velkých výrobců zvukových záznamů, jimž hrozí konec doby ochrany pro stále ještě komerčně atraktivní záznamy z 60. let 20. století: „Zdá se, že z daného opatření budou těžit především producenti nahrávek a nikoli výkonní umělci, že pro většinu výkonných umělců bude mít pouze velice omezené důsledky, že vyvolá nepříznivé důsledky z hlediska přístupu ke kulturním památkám, a to např. v knihovnách a archivech, a že vytvoří další finanční a administrativní zátěž pro podniky, vysílací organizace a spotřebitele. ... Zároveň je třeba vzít v potaz, že v nedávné době bylo Komisí přijato několik iniciativ, které jsou s návrhem zřetelně propojeny a mají na něj dopad. ... K těmto iniciativám patří například návrh směrnice o osiřelých dílech, nová iniciativa o kolektivní správě a nová iniciativa o on-line distribuci audiovizuálních děl.“¹²

4. Kritický pohled na prodloužení doby ochrany

Přestože některé důvody proti prodloužení doby ochrany již byly uvedeny v citovaném švédském a belgickém prohlášení, během projednávání návrhu se objevilo i mnoho dalších nesouhlasných protiargumentů k iniciativě Evropské komise. Záporná stanoviska

vydalo i mnoho zainteresovaných subjektů, mimo jiné i Evropská vysílací unie¹³ a někteří její členové.¹⁴ Přestože některé protiargumenty lze vidět optikou hájení vlastních zájmů zainteresovaných subjektů, s některými se lze naopak ztotožnit.

Mezi základní problematické pasáže Směrnice 2011/77/EU patří nekonceptnost návrhu, kdy směrnice pracuje s vymezenou skupinou nositelů práv, jejíž existence dosud nebyla jasně definovatelná, a to s výkonnými umělci, jejichž umělecký výkon je zaznamenán na zvukový záznam. Z jakého důvodu návrh nevidí stejné důvody pro prodloužení doby ochrany také pro nezaznamenané výkony anebo pro výkony v rámci audiovizuace, se z recitálů směrnice nedozvíme. I tato skupina umělců by jistě ráda viděla, kdyby se o jejich sociální a příjmovou situaci v pozdním věku Evropská komise zajímala.

Důvod sladění právní úpravy EU s právní úpravou v USA při projednávání návrhu směrnice z důvodové zprávy Evropské komise postupně vypadl, nicméně i tak nelze nezmínit některé momenty proti použitelnosti takového důvodu. I když již bylo o těchto důvodech pojednáno v kapitole 2 tohoto článku, lze pro úplnost doplnit jisté shrnutí: právní systém USA stojí na odlišných základech a americká právní ochrana duševního vlastnictví celkově vykazuje oproti právu EU velkou škálu rozdílů a to zejména v oblasti souvisejících práv s právem autorským. V uváděných důvodech je opomíjen základní fakt, a to že v USA nejsou placeny odměny výkonným umělcům za užití výkonů tak, jak je tomu v Evropě, a zatímco z EU dochází k obrovským finančním tokům do USA za užívání amerických nahrávek v EU, v opačném směru tomu tak není. V USA neznají dualitu práv majetkových a osobnostních, v USA ani v našem slova smyslu neznají práva související s právem autorským.

Návrh směrnice dále požaduje sjednotit úpravu ochrany práv autorů a výkonných umělců a s cílem zajistit výkonným umělcům spravedlivou odměnu v rozsahu srovnatelném s autory. Návrh ovšem zcela opomíjí zásadní rozdíl mezi vytvořením zcela nového díla (autor) a jeho zvukovou reprodukcí (interpret), který je značný. Vytvoření a nastudování díla interpretem nelze srovnávat s dobou nutnou k vytvoření díla autorem. Například symfonický orchestr může nastudovat symfonii za několik dní, autor tvoří toto dílo i několik let.

V důvodové zprávě návrhu se dále dočteme, že umělci jejichž sociální a ekonomickou situaci má návrh zlepšit, se dostanou bez prodloužení doby ochrany do hmotné nouze ve svých 70 letech. Tito umělci však nakládají se svými příjmy, předpokládáme, jako jiní občané v EU – jsou tedy součástí propracovaného systému životní úrovně v EU. Argumentace, že tito lidé tvoří své stěžejní výkony ve 20 letech, je naprosto a zcela zavádějící, protože nejproduktivnější léta výkonného umělce jsou mezi 25. a 50. rokem života. Rozdíly v příjmech výkonných umělců nejsou doménou hudebního průmyslu – i v jiných odvětvích jsou rozdíly v příjmech markantní. Výkonní umělci a výrobci nyní mají široké možnosti v oblasti příjmů vzhledem k novým technologiím, které ve velkém

10 [Http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/124570.pdf](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/124570.pdf).

11 [Http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=CS&f=ST%2010568%202011%20ADD%201](http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=CS&f=ST%2010568%202011%20ADD%201).

12 [Http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=CS&f=ST%2010568%202011%20ADD%201](http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=CS&f=ST%2010568%202011%20ADD%201).

13 European Broadcastin Union (EBU) se sídlem v Ženevě sdružuje zejména evropské televizní a rozhlasové vysílatele veřejné služby.

14 Např. Stanovisko ČRo k návrhu směrnice EP a Rady, kterou se mění směrnice EP a Rady 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících ze dne 25. 2. 2011, vycházející mimo jiné ze závěrů 106. řádného zasedání Výboru EBU pro právní a veřejnoprávní záležitosti v Ženevě v dubnu 2008.

užívají autorská díla a umělecké výkony – mobilní operátoři, digitalizace vysílání – znásobení počtu uživatelů, elektronické hudební nástroje a hračky, duální příjmy – z prodeje nenahraných nosičů a přístrojů a další.

Dalším důvodem, který stál za přijetím směrnice, je již zmíněná nerovnost vztahu mezi umělcem a výrobcem zvukového záznamu. I v tomto případě však není rozhodně jisté, že by Směrnice 2011/77/EU na tomto faktu něco změnila. Smlouva mezi výkonným umělcem a nahrávací společností je záležitostí smluvního vztahu a obě strany uzavírají smlouvu po vzájemné dohodě. Pozice stran je v tomto případě důsledkem nabídky a poptávky. Příčina nerovnosti je spíše v silné nadprodukcii výkonných umělců a malé poptávce po jejich výkonech. Zde je na místě spíše ponechání volného působení tržních mechanismů. Tlak na vykoupení práv, tedy jednorázové odměny (+ zaměstnanecká díla) je značný, a tudíž při změně doby ochrany půjdou odměny opět výrobcům, nikoliv výkonným umělcům. Toto opatření naopak bude generovat zisk již etablovaným umělcům a vytvářet zisk nahrávacím společností, u kterých není naprosto žádná záruka, že tyto prostředky reinvestují a nerozdělí je mezi akcionáře, či nepřesunou zisk do jiných komodit.

Návrh také přímo počítal se zvýšením objemu finančních prostředků v hudebním průmyslu, ale žádným způsobem nepřinesl odpovědi na otázku, odkud se tyto nové prostředky do systému dostanou. Je přitom zřejmé, že tyto finanční prostředky by se musely odrazit ve zvýšení nákladů uživatelů (vysílatelů, pořadatelů a dalších), kteří tuto novou zátěž přenesou na konečné spotřebitele. Představa, že platby směrem k výkonným umělcům se zvýší, aniž by se to přímo či nepřímo projevilo na straně koncových spotřebitelů, je iluzorní.¹⁵

5. Implementace směrnice v Česku, na Slovensku, v Německu a v Rakousku

Směrnice 2011/77/EU byla přijata 27. září 2011 a členským státům poskytla lhůtu pro transpozici do národních právních řádů do 1. listopadu 2013. Implementace do národního práva neprobíhala ve všech státech Unie shodně, a to ani časově, ani věcně. Pro srovnání lze poukázat na některé rozdíly, a to zejména na (českému autorskému právu geograficky i obsahově a formálně blízkém) slovenském, německém a rakouském právním řádu.

Zatímco Slovensko, Německo i Rakousko implementaci směrnice v předepsané lhůtě stihly, Česko přijalo novelu autorského zákona až s ročním zpožděním.

V Česku byla uvedena směrnice implementována do autorského zákona č. 121/2000 Sb. novelou č. 228/2014 Sb., která byla implementační novelou dvou směrnic zároveň – kromě Směrnice 2011/77/EU implementovala také Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl.

Do slovenského autorského zákona č. 618/2003 Z.z. byla směrnice 2011/77/EU implementována novelou č. 289/2013 Z.z., která kromě implementace směrnice přinesla do autorského zákona i některé další dílčí změny, např. v oblasti školního díla, denních zpráv, ústních licenčních smluv, rozsahu licencí atd.

Pokud jde o samotnou implementaci směrnice, jak česká, tak i slovenská se v zásadě až na drobné výjimky drží přijatého textu směrnice a ani mezi sebou nevykazují obě uvedené novely velké rozdíly. Pokud jde o odlišnosti od samotné směrnice, lze poukázat zejména na úpravu práva na doplňkovou odměnu a související doplňková opatření. Jak na Slovensku, tak i v Česku, bylo právo na doplňkovou odměnu, právo na odstoupení od smlouvy pro nečinnost výrobce i opatření k vyvážení smluvních vztahů (zákaz srážek z pravidelných licenčních odměn po uplynutí 50 let) přeneseno do autorského zákona vzhledem k nemožnosti převodu či postoupení majetkových práv výkonného umělce prostřednictvím výhradní a neomezené licenční smlouvy. Zatímco český zákonodárce si vystačil s pojmem výhradní neomezená licence¹⁶, slovenská novela autorského zákona přesně vymezuje smlouvu, kterou byl poskytnut výhradní souhlas k použití všemi způsoby známými v čase uzavření smlouvy, v neomezeném rozsahu a na celý čas trvání majetkových práv¹⁷.

Rozdílná pasáž slovenské a české novely se týká odstoupení od smlouvy pro nečinnost výrobce. Zatímco slovenský zákonodárce vložil do autorského zákona nové ustanovení § 63a, které počítá s pouhým jedním písemným odstoupením od smlouvy, které ovšem nabude účinnosti uplynutím jednoho roku ode dne doručení písemného odstoupení výrobcí zvukového záznamu, česká novela v novém ustanovení § 72a autorského zákona zavedla složitější proces odstoupení, který sestává ze dvou kroků: nejprve musí umělec písemně oznámit výrobcí úmysl odstoupit od smlouvy z důvodu nečinnosti. Toto oznámení může umělec zaslat výrobcí nejdříve prvního dne kalendářního roku následujícího ode dne uplynutí doby 50 let od prvního oprávněného vydání záznamu, resp. prvního oprávněného sdělení veřejnosti. Teprve po uplynutí jednoho roku od tohoto písemného oznámení může umělec odstoupit od smlouvy, přičemž podmínkou je opět písemné doručení odstoupení výrobcí. Česká novela navíc oproti slovenské přímo zmiňuje možnost odstoupit od smlouvy společnému zástupci výkonných umělců v případě uměleckého tělesa.

Jak slovenská, tak i česká novela řadí právo na dodatečnou odměnu mezi práva povinně kolektivně spravovaná. Česká novela autorského zákona však navíc oproti slovenské přesně stanovila, že částka vyčleněná na dodatečnou odměnu musí být výrobcem odvedena příslušnému kolektivnímu správci a ten má povinnost ji vyplatit oprávněným výkonným umělcům do 31. března následujícího kalendářního roku po roce, za který jim odměna přísluší.¹⁸ Pokud se příjmy z těchto plateb nepodaří kolektivnímu správci vyplatit oprávněnému umělci při vynaložení přiměřeného úsilí do 3 let od jejich obdržení, stávají se příjmem Státního fondu kultury České republiky.¹⁹

16 Ustanovení § 71 odst. 4 a § 72a zákona č. 121/2000 Sb., v platném znění.

17 Ustanovení § 63 odst. 5 a § 63 odst. 9 zákona č. 618/2003 Z.z., v platném znění.

18 Ustanovení § 76a odst. 3 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, v platném znění.

19 Ustanovení § 76a odst. 4 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, v platném znění.

15 Stanovisko ČRo k návrhu směrnice EP a Rady, kterou se mění směrnice EP a Rady 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících ze dne 25. 2. 2011.

V ostatních případech již slovenská a česká implementace Směrnice 2011/77/EU nevykazují odlišnosti a společně se drží textu přijaté směrnice.

Vzhledem k tomu, že 1. června 2015 byl na Slovensku přijat nový autorský zákon č. 185/2015 Z.z., s účinností od 1. ledna 2016, byla uvedená ustanovení implementující Směrnici 2011/77/EU zanesena i do tohoto nového autorského zákona. Právo na dodatečnou odměnu je nově upraveno v ustanovení § 100 nového autorského zákona, právo na odstoupení od smlouvy pro nečinnost výrobce pak v ustanovení § 105.²⁰ Uvedená ustanovení jsou prakticky totožná se současně platným zněním, stejně jako ostatní změny implementované předmětnou směrnicí.

V Německu byl autorský zákon novelizován prostřednictvím devátého zákona ke změně autorského zákona z 2. července 2013.²¹ Uvedená novela takřka přesně kopíruje text Směrnice 2011/77/EU. Právo na odstoupení od smlouvy pro nečinnost výrobce je koncipováno stejným způsobem, jakým tak učinila česká novela autorského zákona. Novela dále přinesla určité změny v právech pořadatele, což je nicméně právo, které ani český, ani slovenský, ani rakouský autorský zákon neznají.

Rakouský autorský zákon, BGBl. č. 111/1936,²² byl změněn v souvislosti s přijetím Směrnice 2011/77/EU zákonem BGBl. č. 150/2013 z 31. července 2013.²³ Terminologie je v rakouském autorském právu od německé částečně odlišná, pro zvukový záznam i pro umělecký výkon jsou používány jiné výrazy.²⁴ Právo na odstoupení od smlouvy pro nečinnost výrobce je na rozdíl od německé novely přijato v podobě, kterou zavedl slovenský autorský zákon. V ostatních případech odpovídá rakouská novela textu směrnice.

Závěr

Zda se po uvedení směrnice v život skutečně naplní předpoklady uvedené v recitálech směrnice a v návrzích Evropské komise zcela, zčásti anebo vůbec, ukáže až praxe. Směrnice nicméně uložila Evropské komisi povinnost předložit do 1. listopadu 2016 Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru zprávu o uplatňování směrnice na digitálním trhu a zhodnocení, zda je zapotřebí prodloužit dobu ochrany také v audiovizuálním odvětví.

Možná se však ve vzdálené budoucnosti nečekaně naplní jiný původní předpoklad Evropské komise – sjednocení právní úpravy EU a USA, byť ve zcela jiném duchu a zcela jiným způsobem, než navrhovala první verze textu evropské směrnice. Ve Spojených státech se dlouhodobě udržuje politika nepřistoupení k Římské úmluvě na ochranu

výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací z r. 1961²⁵ a neuznání souvisejících práv výkonných umělců k provedeným uměleckým výkonům. I když částečně již byla tato neexistence ochrany uměleckých výkonů prolomena zákonem z roku 1995²⁶, který sice nezavedl související práva k výkonům a jejich ochranu v evropském slova smyslu, ale zavedl platby odměn za užití nahrávek výkonných umělců při vysílání satelitním nebo internetovým rozhlasovým streamem, pro terestrické vysílání taková povinnost neplatí a samotné související právo k výkonům v USA stále neexistuje. I v USA se však situace mění a existují zájmové skupiny, které prosazují změnu v pojetí přístupu k ochraně umělců.

Samotné splnění předpokladů návrhu Směrnice 2011/77/EU však nejspíše bude ovlivňovat zejména současný překotný vývoj digitálního trhu s hudbou a velmi rychlá elektronizace všech souvisejících obchodních modelů a uživatelských procesů. Zda v prostředí stále většího příklonu zejména mladé generace ke „sdílení“ namísto „vlastnění“ budou skutečně mladí výkonní umělci ekonomicky profitovat z prodloužené soby ochrany o 20 let v době, kdy se obecně doba užívání obsahu razantně zkracuje, je otázka, která po přijetí směrnice zůstává prozatím nezodpovězená.

Resumé

Článek pojednává o problematice prodloužení doby ochrany některých práv souvisejících s právem autorským a analyzuje Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, a to včetně legislativního procesu a jeho průběhu. Jsou kriticky zhodnoceny argumenty pro i proti prodloužení doby ochrany a zmíněno je i pozadí přijímání uvedené směrnice včetně některých studií, z nichž návrh částečně vyšel. Text se dále zaměřuje i na specifické téma porovnání doby ochrany uměleckých výkonů a zvukových záznamů v EU a USA a zhodnocuje i další změny provedené zmíněnou směrnicí. Na závěr je provedena stručná analýza implementace směrnice do českého práva a pro srovnání i do práva slovenského, německého a rakouského.

Resume

The article addresses the extension of the term of protection of certain related rights and analyses the Directive 2011/77/EU of the European Parliament and of the Council of 27 September 2011 amending Directive 2006/116/EC on the term of protection of copyright and certain related rights, including the legislative process. The pro and con arguments are critically assessed and the backgrounds of the Directive implementation are

20 Ustanovení § 100, 101 a 105 zákona č. 185/2015 Z.z., autorský zákon.

21 Das Neunte Gesetz zur Änderung des Urheberrechtsgesetzes vom 2. Juli 2013 (Bundesgesetzblatt 1940, Teil I. Nr. 34).

22 Österreichisches Urheberrechtsgesetz, BGBl. Nr. 111/1936.

23 BGBl. Nr. 150/2013 von 31. Juli 2013.

24 Německo: Tonträger; Rakousko: Schallträger; Německo: Darbietung; Rakousko: Aufführung.

25 International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations, 26. 10. 1961, Řím.

26 Digital Performance Rights in Sound Recordings Act of 1995.

also discussed, including selected studies the proposal was partially based on. The text further focuses on specific issues comparing the term of protection of performances and phonograms in the EU and the USA and it assesses other changes, implemented by the Directive. To conclude, a brief of the implementation of the Directive into Czech law, and for comparison also into Slovak, German, and Austrian laws.

Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D.¹

K některým otázkám moderní české judikatury v oblasti práv k technickým řešením

V případě práv k ochranným známkám a průmyslovým vzorům se v poslední době zejména prostřednictvím správního soudnictví intenzivně prosazují rozhodnutí Soudního dvora EU i do vnitrostátních vztahů. U práv k technickým řešením, tedy zejména k patentům a užitným vzorům tento rozměr chybí, neboť unijní právo až na výjimky, které představují především dodatková ochranná opatření, není k dispozici.

Praxe v oblasti patentového práva, především co do řízení o patentových přihláškách a řízení o odporu, je v evropském kontextu významně ovlivňována Úmluvou o udělování evropských patentů² a praxí stížnostních senátů Evropského patentového úřadu. Český právní předpis je v zásadních otázkách patentovatelnosti vynálezů s Úmluvou o udělování evropských patentů v plné shodě. Přesto jsou české soudní orgány k praxi stížnostních senátů EPÚ poněkud zdrženlivé.

Nejvyšší správní soud³ například v této souvislosti uvádí, že stížnostní senáty či velký stížnostní senát Evropského patentového úřadu rozhodují spory týkající se tak zvaných evropských patentů, které byly uděleny Evropským patentovým úřadem na základě Evropské patentové úmluvy. Patent, který je předmětem řízení v nyní posuzované věci, však byl udělen Úřadem průmyslového vlastnictví dne 11. 2. 1999 na základě vnitrostátních právních předpisů, nikoli Evropské patentové úmluvy. V době udělení patentu navíc Česká republika nebyla ani smluvní stranou předmětné úmluvy, která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1. 7. 2012. Rozhodnutí Evropského patentového úřadu proto mají pro nyní posuzovanou věc pouze inspirativní hodnotu. Na druhou stranu Městský soud v Praze⁴ vytýká Úřadu průmyslového vlastnictví, že pochybil, když nevzal v úvahu rozhodnutí stížnostního senátu EPO, kterým byl zrušen analogický evropský patent, a to právě pro nedostatek vynálezecké činnosti, ač jiným rozhodnutím stížnostního senátu EPO své rozhodnutí odůvodňoval.

¹ Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D., přednáší na Metropolitní univerzitě Praha a Vysoké škole ekonomické Praha; působí v Advokátní kanceláři Čermák a spol.

² Úmluva o udělování evropských patentů (Evropská patentová úmluva) z 5. října 1973, revidovaná aktem revidujícím článek 63 EPÚ ze 17. prosince 1991 a revizním aktem EPÚ z 29. listopadu 2000.

³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci značky spisu 8 As 70/2011 ze dne 26. srpna 2013.

⁴ Rozsudek Městského soudu v Praze ve věci značky spisu 8 A 248/2011 ze dne 25. června 2015.

To ale neznamená, že by současná česká judikatura v této oblasti byla bez podnětů, které často mohou významně měnit dosavadní praxi. V některých případech dochází dokonce k rozdílným názorům na řešení podobných otázek i v rámci rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, které ale mechanismus rozhodování rozšířených senátů Nejvyššího správního soudu v odůvodněných případech sjednocuje. To přesto, že počty rozhodnutí Nejvyššího správního soudu v oblasti patentů a užitných vzorů jsou malé.

1. Užitné vzory

Je dobře známo, že problematika práv k užitným vzorům není mezinárodně harmonizována, a proto i v oblasti střední Evropy, kde ve všech státech jsou práva k užitným vzorům upravena, dochází ke změnám, které spíše užitné vzory v jednotlivých státech od sebe vzdalují. Česká republika vychází dlouhodobě ze zákona č. 478/1992 Sb., a inspirací pro tento právní předpis byl dlouhou dobu úspěšný koncept německé právní úpravy tohoto institutu. Ale současná česká judikatura mnohé související otázky významnou měrou modifikuje.

1.1 Pouhá odborná dovednost

Po jistou dobu se na odborné úrovni debatuje o tom, jaký stupeň tvůrčí činnosti se vlastně u užitných vzorů předpokládá, když na rozdíl od patentové ochrany, kde je podmínkou pro právní ochranu vynálezecká činnost, je požadavkem pro zápis užitného vzoru do rejstříku, aby technické řešení přesáhlo rámec pouhé odborné dovednosti. Obecně se tedy po dlouhou dobu spíše intuitivně mělo za to, že se jedná o blíže neurčený nižší stupeň vynálezecké činnosti, o níž je k dispozici rozsáhlá literatura, rozhodnutí patentových úřadů a soudů. Nicméně jedná se problém, který má hlubší kořeny.

Zařazení jistého stupně nezřejmosti jako kritéria pro právní ochranu technických řešení je výrazem snahy odlišit právně chráněný vynález od jiných formálně nových a prospěšných vynálezů, neboť ne každé formálně nové a prospěšné technické řešení je jistým přínosem do stavu techniky jako celku, respektive obohacením tohoto stavu. Považuje se dlouhodobě za odpovídající, aby právně chráněná technická řešení ležela za hranicemi běžné řemeslné nebo inženýrské rutinní práce.

V opačném případě, pokud by zde podmínka nezřejmosti, vynálezecké činnosti či nepřekročení rámce pouhé odborné dovednosti nebyla, byly by průmyslu kladeny nepřiměřené překážky a normální technický rozvoj by byl bržděn, kdyby „čisté řemeslné a rutinní výkony, i když často užitečné, by měly být chráněny patenty“.⁵ Německá nauka dlouhodobě vycházela z toho, že mezi tím, co je známo, a tím, co je způsobilé k průmyslověprávní ochraně, musí zůstat volný prostor, do něhož v zájmu dalšího technického rozvoje nemá patentová ochrana přístup.

Vynálezecká činnost či vynálezecký krok vyjadřují určitý potřebný stupeň výsledku tvůrčího úsilí, který je nezbytný pro získání společenské premie ve formě právní ochrany. V případě užitných vzorů je podmínkou zápisu užitného vzoru do rejstříku, aby přihlašované technické řešení kromě novosti „přesáhlo rámec pouhé odborné dovednosti“.⁶ I tato poněkud komplikovaně vyjádřená podmínka zápisu do rejstříku užitných vzorů směřuje k vymezení stupně tvůrčího úsilí původce. S využitím přístupu „racionálního zákonodárce“ se mělo dlouhou dobu obecně za to, že pokud bylo v této souvislosti užito u patentu a užitného vzoru zásadně odlišného slovního vyjádření této podmínky, musí se jednat i o pojmy obsahově rozdílné. U patentu se očekával vyšší stupeň tvůrčího úsilí, nicméně v praxi často zůstávalo nedoručeno, o kolik vyšší toto úsilí musí být a jak je možné ho v této souvislosti poměřovat. Jde o praktickou otázku v řadě případů, například při zrušení či výmazu užitného vzoru nebo v případě možnosti tak zvaného odbočení.⁷

Z pohledu administrativně právní techniky došlo ke sjednocení názorů na vypořádání se s touto otázkou v rámci správního soudnictví. Nejvyšší správní soud ve svém rozhodnutí⁸ uvedl, že pro posouzení této otázky je nutno nejprve popsat stávající stav, ze kterého je vycházeno a dále konkrétně uvést v čem se hodnocené řešení odlišuje od dosavadního stavu techniky a jaké tedy bylo třeba učinit kroky k vytvoření posuzovaného řešení. Teprve na základě těchto skutečností je možno dovodit, zda došlo k překročení rámce pouhé odborné dovednosti.

Průlomem do těchto úvah se stalo v Německu rozhodnutí Spolkového patentového soudu XZB 27/05 ze dne 20. 6. 2006⁹ ve věci „Předváděcí skříň“. V rámci tohoto rozhodnutí se senát odklonil od dřívějších úvah, kdy otázka vynálezecké činnosti byla považována za otázku skutkovou s tím, že jde o otázku právní, kterou je třeba posuzovat podle konkrétních okolností případu. Je zde podán obšírný rozbor souvisejících otázek. Opakuje se, co je známo z německé literatury, že patenty, na rozdíl od užitných vzorů, vyžadují značnou míru vynálezecké úrovně. Také u užitných vzorů je ale nutná vynálezecká nadřazenost nad předměty, které je schopen vytvořit průměrný odborník, neboť jen takové řešení může být předmětem výhradního práva.

Připomíná se zde, že požadavek vynálezeckého výkonu byl v Německu zakotven do práva užitných vzorů až v roce 1986 tak, že užitný vzor se musí zakládat na vynálezeckém kroku. Tím se zabraňuje monopolizaci jednoduchých technických řešení, kde by nebylo oprávněné vyloučení třetích osob z užívání takových řešení. S nižším stupněm vynálezecké úrovně v porovnání s patenty uvažovala i Zelená kniha práva užitných vzorů na vnitřním trhu.¹⁰

Stěžejním důvodem uvedeného rozhodnutí je ustanovení, které určuje vynálezeckou úroveň podle patentového práva. Vynález se zakládá podle německého patentového práva od roku 1976 na vynálezecké činnosti, pokud není možné, aby jej odborník s využitím současného stavu techniky zřejmým způsobem vytvořil. Tím je podle uvedeného

6 Ustanovení § 1 zák. č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech.

7 Ustanovení § 10 zák. č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech.

8 Rozsudek Nejvyššího správního soudu značky spisu 6 A 72/2001 ze dne 16. 12. 2009 ve věci PUV 1996-4913.

9 GRUR 2006, částka 10, str. 842 až 848.

10 Evropská komise 95/370 ze dne 19. 7. 1995.

rozhodnutí „Předváděcí skříň“ úroveň vynálezecké činnosti u patentů natolik nízká, že zde nezbývá žádný prostor pro samostatný vynálezecký krok v právu užitných vzorů. Poskytování průmyslověprávní ochrany užitným vzorům s ještě nižší tvůrčí úrovní by se dostalo do rozporu se zásadou, že běžná technická řešení rutinního charakteru se nemohou stát předmětem výlučné ochrany.

Toto rozhodnutí přineslo v Německu změnu dlouhodobě přijatého názoru a stanovuje, že pro užitné vzory je třeba v plném rozsahu aplikovat zásady využívané pro posuzování vynálezecké činnosti v rámci patentového práva. Je tak pro území Německa vytvořen stav, kdy se v budoucnu není možné spolehnout na to, že pokud patentová přihláška nebyla shledána z pohledu vynálezecké činnosti za dostatečnou, je zde obecně prostor pro užitný vzor se stejným předmětem. Ke stejným závěrům se přiklonil i rakouský Nejvyšší tribunál průmyslového vlastnictví (Austrian Supreme IP Tribunal).¹¹

Zatímco německá a rakouská judikatura uvažuje při stanovení rámce pro přiměřenou úroveň tvůrčí činnosti technického řešení, které má být schopno výhradní právní ochrany, spíše otázky společenské prospěšnosti a technického pokroku, česká judikatura se snaží o administrativně formální výklad neurčitěho pojmu a vysvětlení, komu přísluší řešit uvedené otázky.

V jednom ze svých rozhodnutí spatřuje Nejvyšší správní soud¹² za podstatnou vadu řízení skutečnost, že předseda úřadu užil ve svém rozhodnutí neurčitý právní pojem „pouhá odborná dovednost“, aniž náležitě objasnil obsah a význam tohoto pojmu. Uvedl, že za náležité objasnění nelze považovat přiřazení jiného neurčitěho pojmu „profesionální schopnosti odborníka v dané oblasti techniky“, který má navíc podle názoru Nejvyššího správního soudu poněkud jiný význam.

Požadavek na překročení rámce profesionálních schopností odborníka shledal Nejvyšší správní soud přísnějším než zákonem stanovené překročení rámce **pouhé** odborné dovednosti (důraz doplněn soudem). Patříčné vymezení neurčitěho právního pojmu je však povinností správního orgánu a Nejvyšší správní soud není oprávněn jeho nedostatek nahrazovat vlastní úvahou. Může toliko posoudit, zda obsah a význam, který takovému pojmu správní orgán přiřadil, je v souladu s pravidly logického uvažování, zda při tom správní orgán neporušil nějaké ustanovení právního předpisu a zda svou úvahu náležitě odůvodnil.

1.2 Výmaz užitného vzoru

Nejvyšší správní soud¹³ v **případě částečného výmazu užitného vzoru** nejprve vycházel z konstatování, že vyhodnocení důsledků konkrétních změn ve formulaci nároků na ochranu užitného vzoru provedených správními orgány v obou stupních by po technické stránce mohl učinit výhradně znalec se specializací na konkrétní oblast techniky. Soudu toto hodnocení nepřislouží, jakkoli je právě technická stránka pro problematiku ochrany práv k průmyslovému vlastnictví typická a kruciólní (čímž se tato oblast práva

výrazně odlišuje od jiných právních oblastí). V této souvislosti je možno poukázat na existenci specializovaných patentových senátů na soudech v některých zemích (např. SRN), s tím, že se jedná o složitou problematiku, která není ani na evropské úrovni z hlediska jednotného systému soudního přezkumu dosud plně vyřešena.

Předmětem sporu se stala otázka, zda správní orgán disponuje při částečném výmazu užitného vzoru pravomocí provádět změnu formulace nároků a tato otázka byla označena Nejvyšším správním soudem za otázku ryze právní.

Při jejím řešení vycházel Nejvyšší správní soud z toho, že právní úprava patentového zákona a zákona o užitných vzorech je rozdílná, pokud jde o **částečné zrušení nebo výmaz**. Jednou z odlišností je již samotný průběh řízení, takže podle ustanovení § 7 zákona o užitných vzorech je Úřad průmyslového vlastnictví zapisuje do rejstříku užitných vzorů, zatímco podle ustanovení § 2 patentového zákona Úřad na vynálezy, které splňují podmínky stanovené zákonem, uděluje patenty.

Dále patentový zákon v ustanovení § 23 výslovně stanoví, že částečné zrušení patentu se provádí změnou jeho nároků, popisu nebo výkresů, zatímco zákon o užitných vzorech v ustanovení § 17 odst. 3 o způsobu částečného výmazu vůbec nehovoří a poměrně lapidárně stanoví, že týkají-li se důvody výmazu jen části užitného vzoru, užitný vzor se vymaže částečně. V citovaném rozsudku bylo dodáno, že pro řízení ve věcech užitných vzorů, jakkoli se jedná o velmi příbuznou materii a oba právní předpisy, tedy zákon o užitných vzorech a patentový zákon, jsou vystavěny na podobném principu, tak nelze dovodit plošnou subsidiaritu patentového zákona.

Z toho se dovozuje, že výklad ustanovení § 17 odst. 3 zákona o užitných vzorech o částečném výmazu nutno provádět pouze restriktivně v mezích zákona tak, že formulace, resp. stylizace znění jednotlivých nároků musí zůstat zachována, aby byl vyloučen případný zásah do podstaty technického řešení a částečný výmaz užitného vzoru (to je při zúžení ochrany) podle zákona o užitných vzorech je možno provádět odebráním (seškrtáním) nároků, při současném zachování jednotnosti technického řešení, neboť zúžení ochrany musí znamenat vždy jen změnu v rozsahu předmětu nároku, nikoli v jeho podstatě.

Tento výklad Nejvyššího správního soudu je překvapivý, neodpovídá zásadám logické výstavby patentových nároků, jak zde byly po dlouhou dobu užívány a technikám, které se při částečném zrušení patentové ochrany v rámci kontinentální Evropy dlouhodobě užívají.

V řadě rozhodnutí Nejvyššího správního soudu se v rámci návrhu na výmaz užitného vzoru plně podporuje přísná koncentrační zásada, zakotvená v ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 478/1992 Sb. Tak například ve svém rozhodnutí Nejvyšší správní soud potvrdil¹⁴, že navrhovatel výmazu musí již v návrhu uvést veškeré důvody výmazu, které uplatňuje, a tyto důvody musí podpořit označením důkazů k jejich prokázání. Za důvod výmazu přitom nelze považovat pouze příslušné ustanovení zákona, tedy důvod ve formálním slova smyslu. Dále se zde uvádí, že Úřad průmyslového vlastnictví nemůže v průběhu správního řízení brát zřetel na další důvody pro výmaz užitného vzoru, které nebyly uplatněny v původním návrhu, tím spíše není oprávněn konstruovat vlastní důvody výmazu navrhovatelem neuplatněné. Připomíná se, že jakékoli doplňování argumentace

11 Publikováno: Managing IP, červen 2011, str. 76.

12 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci značky spisu 4 As 12/2011 ze dne 30. 9. 2011.

13 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci značky spisu 9 As 37/2008 ze dne 26. 3. 2009.

14 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci značky spisu 4 As 12/2011 ze dne 30. 9. 2011.

osoby, která podala návrh na výmaz užitého vzoru z rejstříku, o důvody, jež tato osoba neuplatnila, je naprosto nepřijatelné, neboť se jedná o neoprávněné zvýhodnění jednoho účastníka správního řízení oproti jinému.

V jiném rozsudku rozšířený senát Nejvyššího správního soudu¹⁵ v této souvislosti uvedl, že s ohledem na dispoziční a koncentrační zásadu se od žalobce, který vymezuje hranice soudního přezkumu, oprávněně žádá procesní zodpovědnost.

1.3 Povinnost soudu zkoumat podmínky zápisu užitého vzoru

V rozhodnutí Nejvyššího soudu¹⁶ o dovolání se mimo jiné uvádí, že podle zákona nedochází před udělením průmyslověprávní ochrany k porovnání předmětu přihlášky užitého vzoru se stávajícím stavem techniky. Tak se v souladu s právním předpisem stává, že předmět zapsaného užitého vzoru může být i technické řešení, které nesplňuje podmínky novosti nebo překročení rámce pouhé odborné dovednosti. Z výše uvedeného vyplývá, že skutečnost, že užité vzor byl zapsán do rejstříku, mu poskytuje ochranu podle zákona o užitéch vzorech, ovšem s ohledem na registrační řízení při zápisu užitého vzoru nezaručuje, že se u konkrétního užitého vzoru skutečně jedná o takové řešení, které je způsobilé ochrany ve smyslu zákona o užitéch vzorech. Soud je povinen řádně zkoumat, zda užité vzor splňuje podmínky § 1 a 3 zákona o užitéch vzorech a zda nejsou naplněny důvody pro jeho výmaz. Tyto podmínky je soud v rámci předběžné otázky povinen zkoumat, ačkoli je k rozhodnutí o výmazu užitého vzoru příslušný Úřad průmyslového vlastnictví, jehož pravomocné rozhodnutí podléhá přezkumu ve správním soudnictví. Pokud tedy odvolací soud řádně nezkoumal, zda zapsaný užité vzor je způsobilý ochrany ve smyslu zákona o užitéch vzorech, pouze dovodil, že mu není zřejmé, proč by měl být užité vzor vymazán, je právní posouzení předběžné otázky neúplné.

Tímto způsobem jsou tedy chráněny zájmy třetích osob před někdy i šikanózním prosazováním práv z formálně zapsaného užitého vzoru, pokud tento užité vzor nesplňuje podmínky právní ochrany podle zákona.

2. Patenty

2.1 Přípustnost provedení důkazů cizojazyčnou listinou

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu¹⁷ ve věci, která se týkala zrušení českého patentu, se na základě předchozích rozdílných přístupů jednotlivých senátů, zabýval otázkou přípustnosti provedení důkazů cizojazyčnou listinou. Dospěl k závěru, že provedení důkazu cizojazyčnou listinou, aniž je proveden její překlad do českého jazyka, je ve správním řízení přípustné, ale pouze za podmínky, že o jejím obsahu není v řízení

sporů. Neopatření překladu cizojazyčné listiny, již je prováděn důkaz, může představovat vadu řízení, jestliže účastník v řízení před správním orgánem namítl, že tato skutečnost bránila uplatnění jeho práva vyjádřit se k podkladu rozhodnutí. K takové vadě soud přihlíží jen k námitce.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v této souvislosti předdeslal, že součástí právního řádu České republiky není, na rozdíl od jiných států, žádný zákon o statním jazyce. Ani Ústava nestanoví, že státním (úředním) jazykem je český jazyk. Článek 37 odst. 4 Listiny stanoví, že ten, kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka. Takto stanovený legitimní cíl, prováděný řadou právních předpisů, sleduje, aby v řízeních vedených orgány veřejné moci účastníci neutrpěli na svých právech újmu z důvodů, že neovládají jednacím jazyk. Nesporně stejný cíl sleduje i požadavek zákona, aby naopak v řízení předložená, popřípadě k důkazu provedená cizojazyčná listina, byla přeložena do jazyka, jemuž účastník rozumí.

Dále se v uvedeném rozsudku uvádí, že nevyžádal-li správní orgán předložení úředně ověřeného překladu cizojazyčné listiny navržené k provedení důkazu po účastníkovi, který listinu předložil, nebo neprovedl-li ani prostý překlad cizojazyčné listiny, kterou opatřil sám, lze předpokládat, že obsahu této listiny rozumí. Požadavku účastníka, který takové listině nerozumí, správní orgán pak snadno dostojí provedením prostého překladu, či sdělením jejího obsahu podle ustanovení § 53 odst. 6 správního řádu. Setrvává-li i po té účastník na požadavku úředně ověřeného překladu, resp. vznikne-li spor o správnost prostého překladu a jeho významu pro závěr rozhodnutí ve věci samé, nemusí vždy ani následně neprovedení úředně ověřeného překladu správním orgánem být vadou řízení, která má za následek nezákonnost rozhodnutí. Skutkový závěr vyslovený v rozhodnutí správního orgánu, který se o tuto listinu opírá, může totiž i podle úředně ověřeného překladu cizojazyčné listiny, opatřeného odvolacím orgánem nebo až soudem, při přezkoumání rozhodnutí v řízení soudním, obstát. Správní orgán vystavuje své rozhodnutí toliko riziku jeho zrušení v případě zjištění nesprávných skutkových závěrů opírajících se o cizojazyčnou listinu.

Správní řád v ustanovení § 16 odst. 1 a 2 výslovně zakotvuje oprávnění správního orgánu požadovat od účastníka řízení úředně ověřený překlad cizojazyčných písemností, které předložil. Nicméně umožňuje, není-li to potřebné, od splnění tohoto požadavku upustit.

Uvedené rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu tak po dlouhé době podrobně objasnilo a vyložilo časté otázky, které souvisejí především se zjišťování světové novosti a vynálezecké činnosti v rámci řízení o patentových přihláškách a v rámci zrušovacího řízení. Lze ale předpokládat, že v mnoha případech budou účastníci těchto řízení výslovně požadovat, aby námitky byly úředně přeloženy do českého jazyka a řízení tak bude finančně náročnější a bude se prodlužovat.

2.2 Novost a vynálezecká činnost je otázkou právní

V jiném případě Nejvyšší správní soud v rozšířeném senátě¹⁸ ve věci, která se týkala zrušení českého patentu, rozhodl tak, že posouzení, zda je vynález nový a zda je výsledkem vynálezecké činnosti, je otázkou právní a vychází ze skutkového stavu věci zjištěného

15 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci značky spisu 4 As 3/2008 ze dne 26. 3. 2009.

16 Rozsudek Nejvyššího soudu ve věci značky spisu 23 Cdo 1321/2010 ze dne 28. 6. 2012.

17 Usnesení Nejvyššího správního soudu ve věci značky spisu 9 As 12/2014 ze dne 14. 4. 2015.

18 Usnesení Nejvyššího správního soudu ve věci značky spisu 7 As 69/2014 ze dne 12. 5. 2015.

na základě hodnocení důkazů. Správní uvážení se zde neuplatní. Skutkový i právní závěr správního orgánu o těchto otázkách soud přezkoumává v rámci námitek uplatněných v žalobě v plném rozsahu. Vyjde-li v řízení najevo potřeba posouzení odborných otázek, může soud vyžádat odborné vyjádření nebo znalecký posudek.

K uvedenému rozhodnutí došlo po té, když jeden ze senátů Nejvyššího správního soudu zamýšlel zavázat Městský soud v Praze názorem týkajícím se způsobu přezkumu závěru Úřadu průmyslového vlastnictví o naplnění pojmu „vynálezecká činnost“. Dospěl ale k názoru, že v otázce rozsahu soudního přezkumu závěrů Úřadu průmyslového vlastnictví, lze napříč různými kategoriemi průmyslového vlastnictví nalézt v judikatuře názorové rozdíly.

Uvedl dále, že podle ustanovení § 127 odst. 1 věty první a druhé o. s. ř., závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, vyžádá soud u orgánu veřejné moci odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující nebo je-li pochybnost o správnosti podaného odborného vyjádření, ustanoví soud znalce.

Dále soud vycházel z toho, že zatímco samotný výklad některých zákonných pojmů, jako je „vynálezecká činnost“ či „stav techniky“, je otázkou právní, hodnocení, nakolik určité řešení pro odborníka vyplývá zřejmým způsobem z konkrétních podkladů, je již otázkou odbornou. Sám soud se nemůže stavět do role odborníka, který by mohl takovou otázku hodnotit.

Úřad průmyslového vlastnictví k této otázce poukázal na model udělování a zrušování ochrany průmyslového vlastnictví v Evropě a na historický vývoj právní úpravy, ze které je zřetelné, že posuzování podmínky „vynálezecké činnosti“ je v působnosti tohoto úřadu od roku 1919. Mimo jiné dále uvedl, že závěr, že řešení pro odborníka nevyplývá zřejmým způsobem ze stavu techniky, je založen na skutkových zjištěních o stavu techniky a abstraktní úvaze o úrovni znalostí a stavu techniky v době podání přihlášky. Je tedy otázkou, v jakém rozsahu mají být rozhodnutí úřadu jako správního orgánu přezkoumávána, když v ČR neexistují zvláštní správní soudy pro oblast průmyslové ochrany, přičemž posuzování předložené otázky není reálné ani na základě znaleckých posudků.

Nejvyšší správní soud při posuzování této otázky vyšel ze širších souvislostí uvedeného problému a našel, že zrušení patentu na vynález se bezprostředně dotýká výlučného práva majitele patentu a musí být ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod pod soudní ochranou. Plnou jurisdikcí je nutno rozumět posouzení otázek jak právních, tak i skutkových.

Otázka, zda určité řešení pro odborníka vyplývá zřejmým způsobem ze stavu techniky, je otázkou výkladu právních pojmů v právní normě a aplikace normy na skutkový stav. Přípustnost posouzení odborných otázek a skutkových závěrů ve věcech průmyslových práv je bez ohledu na konkrétní obsazení soudů dána. Argumentace, že v ČR nejsou specializované patentové soudy, a ani specializované senáty soudů rozhodujících ve správním soudnictví nejsou svým obsazením vybaveny k posouzení odborných otázek, neobstojí.

K otázce dokazování před soudem ohledně odborných (technických) otázek Nejvyšší správní soud uvedl, že lze odkázat na dosud využitelné stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. 11. 1988, značky spisu Cpj 17/88, uveřejněné ve Sbírce soudních

rozhodnutí a stanovisek NS, svazek 9–10, ročník 1989, strana 432. Již z něho je patrné, že dokazování odborných otázek v rámci tehdy zakotvené pravomoci soudů v občanskoprávní agendě soud prováděl za využití odborných vyjádření a znaleckých posudků.

Dále se k této otázce v citovaném rozhodnutí uvádí, že v oblasti soudního přezkumu ve věcech patentů se právní úprava v jednotlivých členských zemích Evropské unie různí. V některých státech existuje specializovaný soud pro věci patentů (soud prvního stupně v Německu), jinde rozhodují v patentových věcech obecné soudy s tím, že v příslušných senátech jsou zastoupeni i odborníci s technickými znalostmi jako laičtí soudci (soud prvního stupně i odvolací soud v Rakousku), případně se jedná o senáty složené výhradně ze soudců, kteří se však specializují na průmyslová práva (Francie a odvolací soud v Německu). Právní předpisy jednotlivých zemí však zásadně umožňují posuzovat skutkovou stránku věci a soudem ustanovit znalce, je-li to nutné, respektive pokud sám není sto (a to i při obsazení odborně-technicky kvalifikovaným soudcem) náročnou odbornou otázkou posoudit. Neexistence specializovaného patentového soudu (s ohledem i na množství sporů tohoto druhu v České republice) a ani sama absence obsazení soudů soudci kvalifikovanými v příslušných technických oborech není podle rozšířeného senátu na újmu řádného zjištění stavu věci.

Vyluka ze soudního přezkumu dle § 70 písm. d) s. ř. s. na řešený případ nedopadá. Nejvyšší správní soud uvedl, že vyluky z přezkumu rozhodnutí soudem je nutno vykládat restriktivně, neboť představují odmítnutí soudní ochrany (k tomu srov. náleží pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 15/12).

Jiná situace je v této otázce podle moderní judikatury na Slovensku. Nejvyšší soud SR¹⁹ uvedl, že podle ustanovení § 245 odst. 2 o. s. p. rozhodnutí, které správní orgán vydal na základě zákonem povolené volné úvahy (správního uvážení) přezkoumává soud pouze do té míry, či takové rozhodnutí nevybočilo z mezí a hledisek stanovených zákonem. Dodal, že znalce nelze ve správním řízení ustanovit na posouzení otázek, které patří do správní úvahy správního orgánu.

Již podle ustanovení § 41 zákona číslo 30 ř. z. ze dne 11. ledna 1897 o ochraně vynálezů (patentní zákon), byl ustaven patentní soud, jako odvolací stolice z konečných rozhodnutí zrušovacího oddělení patentního úřadu se sídlem v Praze. Složení tohoto soudu zahrnovalo mimo jiné tři odborně technické členy, kteří měli být povolováni případ od případu presidentem patentního soudu ze seznamu ustanovených odborně technických členů. Patentní soud zasedal v senátě, složeném ze šesti radů a presidenta. Tři z těchto členů patřili do stavu členů odborně technických.²⁰

Je zřejmé, že v daném případě jde o otázku obtížnou. To plyne ostatně z dlouhodobé zkušenosti s problematikou novosti a vynálezecké činnosti, když pravidla pro jejich posouzení, pokud jsou vůbec součástí výslovné právní úpravy, jsou založena především na neurčitých právních pojmech. K dispozici je tedy pouze mimořádně rozsáhlá judikatura zejména

19 Rozsudek Nejvyššího soudu SR značky spisu 3Sžh 1/2010 ze dne 7. 12. 2010.

20 VITÁČEK, F. *Československý patentní zákon*. Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart. Praha 1933. s. 502.

specializovaných soudních orgánů a odvolacích senátů patentových úřadů. Jak plyne z předchozího stručného hodnocení ve většině případů se těmito otázkami systémově, tedy obecně ve všech případech, zabývají i technicky kvalifikovaní odborníci.

Podobně je tomu ve většině vyspělých zemích. Nejde o to, mít pro posouzení odborných otázek souvisejících především s vynálezickou činností k dispozici znalce, ale o to, aby tyto otázky byly posuzovány odborníky, kteří vykazují dvě základní odbornosti. Tedy v dané oblasti techniky, kde je třeba orientace v nových poznacích daného oboru, a v oblasti průmyslových práv. Průmyslověprávní hledisko je mimořádně důležité, neboť ani obecně technicky zdatný odborník není ve většině případů schopen řešit otázky směřující k vytváření patentových nároků, výkladu významu jejich hierarchie (nezávislé a závislé patentové nároky) a nakonec jejich správné interpretace. Od poznatků této povahy se ale nyní česká judikatura poněkud odvrací.

2.3 Zrušení patentu po jeho zániku

Dlouhodobě se má za to, že existuje velké množství konkrétních okolností, kdy je důvodné připustit návrh na zrušení patentu i v případě, že napadený patent již zanikl. Na tuto skutečnost reaguje ustanovení § 23 odst. 4 zákona číslo 527/1990 Sb. když uvádí, že podání návrhu na zrušení patentu je možné i po jeho zániku, ale za podmínky, že navrhovatel prokáže právní zájem.

I přesto Městský soud v Praze konstatoval, že v případě patentu, jehož částečné zrušení se navrhovatelka domáhala, uplynula doba jeho platnosti, což dle soudu znamenalo neodstranitelný nedostatek podmínek řízení.

Nejvyšší správní soud²¹ odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu číslo jednací 2 Azs 88/2005 ze dne 6. října 2005, v němž tento soud zkoumal, zda, je jednou z podmínek řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu také skutečnost, že účinky rozhodnutí, které stěžovatel žalobou napadl, trvají i v době řízení o jeho žalobě. Při posouzení této námitky vycházel z příslušných ustanovení soudního řádu správního. Podle § 2 s. ř. s. poskytují soudy ve správním soudnictví ochranu veřejným subjektivním právům fyzických i právnických osob způsobem stanoveným tímto zákonem za podmínek stanovených tímto nebo zvláštním zákonem a rozhodují v dalších věcech, v nichž tak stanoví tento zákon. Legitimaci k řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu pak určuje § 65 s. ř. s. Podle odstavce 1 tohoto ustanovení se může ten, kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen přímo nebo v důsledku porušení svých práv v předcházejícím řízení úkonem správního orgánu, jímž se zakládají, mění, ruší nebo určují jeho práva nebo povinnosti, žalobou domáhat zrušení takového rozhodnutí, popřípadě vyslovení jeho nicotnosti, nestanoví-li tento zákon nebo zvláštní zákon jinak. Ustanovení § 68 s. ř. s. pak stanoví situace, kdy žaloba není přípustná, a § 70 téhož zákona pak úkony správního orgánu, které jsou ze soudního přezkumu vyloučeny. Z uvedeného neplyne, že by jednou z podmínek pro soudní přezkum správního rozhodnutí byla rovněž skutečnost, že účinky tohoto rozhodnutí stále trvají.

Ustanovení § 65 odst. 1 s. ř. s. přiznává žalobní legitimaci tomu, kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím správního orgánu. Pro posouzení věcné projednatelnosti žaloby proti rozhodnutí správního orgánu je podstatná existence tvrzení o tom, že žalobce byl rozhodnutím správního orgánu zkrácen na svých právech, a nikoli otázka, zda účinky takového rozhodnutí stále trvají i v době rozhodování o žalobě.

Z toho plyne, že skutečnost, že od podání přihlášky vynálezu již uplynula doba 20 let, po kterou může patent platit, nemůže vést k odmítnutí stěžovatelovy žaloby.

2.4 Koncentrace řízení a důkazy obecně známých skutečností ve správním soudnictví

Nejvyšší správní soud²² judikoval, že řízení před správními soudy je ovládáno dispoziční a koncentrační zásadou, proto již v žalobě musí být uplatněny všechny důvody nezákonnosti napadeného správního rozhodnutí nebo všechny vady řízení, které jeho vydání předcházelo, a to ve lhůtě vymezené v § 72 odst. 1 ve spojení s § 71 odst. 2 s. ř. s. Soudní řád správní neumožňuje, aby žalobce vznášel nové námitky po uplynutí lhůty pro podání žaloby. Také Ústavní soud potvrdil, že s ohledem na efektivnost soudního řízení zákonodárce koncentroval řízení před krajskými soudy tím, že stanovil lhůtu k podání správní žaloby v délce dvou měsíců, přičemž žalobce musí v uvedené lhůtě předložit veškeré žalobní body (viz náleze ze dne 30. 3. 2009, značka spisu IV. US 2701/08, či ze dne 1. 12. 2009, značka spisu PÍ. US 17/09, bod 39).

Pokud žalobce doplní žalobu po uplynutí dvouměsíční lhůty pro podání žaloby o další argumenty, je třeba rozlišit, zda tyto argumenty pouze upřesňují či podrobněji rozvíjejí námitky uplatněné v žalobě, nebo zda nepřípustně rozšiřují žalobu o další žalobní body. Pokud by se jednalo o námitky, kterými stěžovatel nepřípustně rozšířil žalobu po uplynutí lhůty stanovené v § 71 odst. 2 s. ř. s., soud by se jimi nemohl zabývat z důvodu nepřípustnosti podle § 104 odst. 4 s. ř. s.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu v rozsudku značky spisu 4 As 3/2008 zdůraznil, že s ohledem na dispoziční a koncentrační zásadu se od žalobce, který vymezuje hranice soudního přezkumu, oprávněně žádá procesní zodpovědnost. Soud za něj nesmí nahrazovat jeho projev vůle a vyhledávat na jeho místě vady napadeného správního aktu.

V jiném rozsudku se Nejvyšší správní soud²³ mimo jiné zabýval otázkou, jaké skutečnosti lze považovat za obecně známé a odkázal při tom na rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci značky spisu 1 As 33/2011 ze dne 12. dubna 2011. Z něj vyplývá, že notorie mohou být známé úplně každému nebo širokému okruhu osob v určitém místě a čase. Na příkladech z rozhodovací praxe pak uvádí, jaké skutečnosti byly za skutečnosti obecně známé považovány. Jednalo se například o skutečnost, že v době druhé světové války nelidsky trpěly a byly usmrceny desítky milionů lidí, že na území České republiky operují tři majoritní dodavatelé elektřiny, že snowboarding je zimní sport, jehož příznivci bývají obecně považováni za součást jakési neformální komunity definovatelné určitými

21 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci značky spisu 9 As 119/2012, ze dne 18. září 2013.

22 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ve věci značky spisu 8 As 70/2011 ze dne 26. srpna 2013.

23 Rozsudek Městského soudu v Praze ve věci značky spisu 9 As 12/2014 ze dne 18. června 2015.

charakteristickými znaky, a že ceny stavebních prací ve Středočeském kraji, zejména v okolí Prahy, jsou obecně vyšší než v jiných krajích. Vždy se tedy jednalo o skutečnosti známé širokému okruhu osob bez specifických znalostí.

Resumé

Článek se věnuje otázkám moderní české soudní judikatury v oblasti ochrany práv k technickým řešením. Zejména analyzuje soudní rozhodnutí týkající se užitných vzorů a patentů.

Zabývá se otázkami výkladu neurčitých pojmů, zejména pojmu „pouhé odborné dovednosti“ a výmazem užitných vzorů z rejstříku. Pozornost věnuje dále podmínkám zápisu užitého vzoru ve vztahu k procesu vymáhání práv ze zapsaného užitého vzoru.

U patentů se soustřeďuje na některé otázky důkazů v rámci sporných řízení, a to především na požadavky překladů u cizojazyčných dokumentů, koncentraci řízení před správními soudy a vymezení pojmu „notorieta“ v řízení o zrušení patentu.

Zaměřuje se dále na podstatu pojmu „vynálezecká činnost“ a postupy, vedoucí k přezkoumání existence vynálezecké činnosti v rámci sporných řízení, které se týkají patentové ochrany.

Resume

The subject of this article is the question of modern Czech judicature in the field of technical solutions protection. Particularly it analysis the judicial decisions concerning the utility models and patents.

The article deals with the questions of interpretation of indefinite terms, especially the term “exceeding common technical skill” and deletion of utility models from register. The attention is payed further to the conditions of registration of utility models in the in relation to the process of extorting the utility models rights.

As concerns the patents, the article focuses some questions of evidence in the frame of contradictory proceedings and above all the requirements of translations of foreign language documents, the concentration of proceedings before the administrative courts and definition of term “notorica” in the proceeding concerning the patent cancellation proceeding.

The article further focuses the term “inventive step” and methods, leading to reviewing existence of inventive step in the frame of contradictory proceedings, concerning the patent protection.

Mgr. Martina Zdvihalová¹

Správní soudnictví v oblasti ochranných známek

Úvod

Na úvod předkládaného příspěvku jsem symbolicky zařadila judikát Nejvyššího správního soudu, který zcela pregnantně vystihuje účel průmyslově právní ochrany formou ochranné známky.

Ochranná známka je jedním z nástrojů legálního konkurenčního boje mezi konkurenty, jehož cílem je získat zákazníka, tedy přesvědčit jej, aby si z různě širokého portfolia často homogenních výrobků nebo služeb nabízených různými subjekty pořídil zboží opatřené konkrétní ochrannou známkou patřící konkrétnímu výrobcí či dodavateli. To je rovněž hlavním a původním cílem subjektu usilujícího o ochranu označení své produkce prostřednictvím institutu ochranné známky. Obdobně zájmy vedly na mezinárodní i vnitrostátní úrovni k tvorbě a aplikaci známkového práva.²

Institut ochranné známky tradičně slouží výrobcům a obchodníkům k ochraně označení jimi vyráběných či jimi dodávaných výrobků a služeb. Tato skutečnost vyplývá historicky z mezinárodněprávní úpravy ochranných známek, což například nepřímo dokládá i text Madridské dohody o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek, a to pojem „tovární nebo obchodní známky“. Ochranná známka na straně jedné slouží k snazší identifikaci výrobku či služby ze strany spotřebitelů, a tím usnadňuje jejich orientaci na trhu, na straně druhé usnadňuje jejímu vlastníkovu budovat dobrou pověst a proslulost svého podniku nebo svých výrobků či služeb, a tím je diferencovat od výrobků a služeb nabízených jinými výrobci či obchodníky na trhu. V důsledku uvedených skutečností na straně jedné budování a propagace ochranné známky vyžaduje od jejího vlastníka investování nemalých finančních prostředků, na straně druhé vybudovaná ochranná známka pro něj představuje nemalou majetkovou hodnotu, která zpravidla tvoří nezanedbatelnou část hodnoty jeho podniku.³

Na základě výše uvedených právních názorů Nejvyššího správního soudu lze tedy shrnout, že institut ochranné známky jednak odlišuje výrobky či služby téhož druhu pocházející od různých subjektů, identifikuje obchodní původ výrobků či služeb, hovořím o tzv. *rozlišovací funkci ochranné známky*, a jednak plní *funkci soutěžní a ochrannou*.

1 Mgr. Martina Zdvihalová je doktorandkou na Metropolitní univerzitě Praha v oboru Mezinárodní a regionální vztahy v průmyslovém vlastnictví a pracuje v oddělení národních ochranných známek na Úřadu průmyslového vlastnictví.

2 Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 7. 2005, č. j. 6 A 39/2001. In: <http://www.nssoud.cz/main0Col.aspx?cls=JudikaturaBasicSearch&menu=262>.

3 Tamtéž.

Dále považuji za stěžejní vymezit termín „*správní soudnictví*“. Myšlenka správního soudnictví v nejobecnějším smyslu vzniká v nerozlučné koherenci s postupnou formulací a uplatňováním lidských a občanských práv, s uskutečňováním představ o demokratickém a právním státě založeném na dělbě státní moci, současně s rozšiřováním působení práva i na oblast vztahů mezi člověkem a veřejnou mocí a přeměňováním takových vztahů z faktických na právní a v neposlední řadě s proměnou poddaného v občana.⁴

V zásadě jde o to, jak zajistit, aby záruky respektování práva, poskytované dosud tak či onak v oblasti soukromého práva a ve věcech trestních, byly rozšířeny i na ostatní vztahy mezi veřejnou mocí a občanem, které se mají stát vztahy právními a pro něž tedy též musí platit zásada, že není subjektivního práva tam, kde není nezávislého soudce, který by ho „nalézal“ a rozhodoval o něm. Východiskem je uskutečnění dělby státní moci, diferenciacie práva veřejného od práva soukromého a organizační oddělení soudnictví od správy. Výraz „*správní soudnictví*“ je mnohoznačný, a musí být proto opatrně používán a interpretován.⁵

Především záleží na tom, zda se termínem „*soudnictví*“ rozumí rozhodovací činnost nezávislých soudů, tedy soudů v technickém smyslu, v rámci jejich pravomoci právními předpisy aktuálně vymezené, anebo zda se termínem „*soudnictví*“ míří na jednu z funkcí státu ve smyslu materiálním, tedy nalézání práva, rozhodování právních sporů v oblasti práva veřejného. V prvním případě se výrazem „*správní soudnictví*“ označuje soudní kontrola správy, ve druhém jde o tzv. nalézání práva ve věcech správních, tedy ve věcech, které jsou materiálně věcmi veřejného práva. Rozhodování v takových věcech sice právní řád zpravidla svěřuje orgánům správním, hovoří se pak o tzv. správní jurisdikci, tedy o soudnictví vykonávaném správou, nikoliv zřídka však o nich přímo rozhodují i soudy v technickém smyslu.⁶

Přívlastek „*správní*“ vyvolává dojem, že se jedná o něco, co přísluší právě výlučně „správě“. Naproti tomu výraz „*soudní*“ správa může navodit dojem, že jde o činnost soudů v technickém smyslu, ačkoliv ve skutečnosti jde o činnost správy, státní správu soudů. Jde-li o soudní kontrolu správy, může být její označení jako „*správní soudnictví*“ vnímáno jako zavádějící i tehdy, postaví-li se vedle takových výrazů jako „*civilní soudnictví*“ či „*trestní soudnictví*“, protože výraz „*správní*“ tu nemíří na právní odvětví, správní právo, ale na všemožná rozhodnutí určitého druhu orgánů veřejné moci, respektive správy, bez ohledu na to, kterého odvětví práva se týkají. Mnohdy se výrazu „*správní soudnictví*“ používá k označení jednotlivých prostředků právní kontroly správy anebo i celého jejich souboru.⁷

Stěžejním cílem předkládaného příspěvku je podat ucelenou právní analýzu relevantních ustanovení českých právních předpisů, právních předpisů Evropské unie a Slovenské republiky, která se explicitně či implicitně dotýkají problematiky správního soudnictví v oblasti ochranných známek, a jejich výslednou komparaci.

Metodika řešení problematiky se opírá o studium pramenů, odborných monografií, článků a vědeckých statí, jakož i soudní judikatury v oblasti správního soudnictví ochranných známek na území České republiky, Evropské unie a Slovenské republiky. Současně je postupováno prostřednictvím metody interpretace textu právních předpisů a soudní judikatury. Na základě syntézy teoretických poznatků a poznatků abstrahovaných ze soudní judikatury, zejména Nejvyššího správního soudu, budou formulovány závěry tohoto příspěvku

1. Správní soudnictví v oblasti národních ochranných známek

1.1 Historický exkurs

Již v roce 1990 byl tehdejšímu Federálnímu shromáždění předložen vládní návrh zákona, který byl poté přijat pod č. 527/1990 Sb. se zněním „zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích“. Citovaný právní předpis v ustanovení § 68 odst. 3 obsahoval úpravu, dle které proti rozhodnutí o rozkladu v řízení podle ustanovení § 20, 23, 62 a 66 citovaného zákona byla přípustná žádost o jeho přezkoumání soudem. Návrh uvedené právní úpravy byl odůvodněn tak, že je v zájmu prohloubení záruk objektivní a nezávislosti opravného řízení, aby přezkoumání rozhodnutí v řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví (dále jen „Úřad ČR“) bylo uskutečněno mimo sféru jmenovaného správního orgánu. Do doby než bude přijata lex specialis úprava o přezkoumání správních rozhodnutí soudem, budou pro toto přezkoumání platit příslušná ustanovení občanského soudního řádu, zákona č. 99/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“).⁸

Uvedená úprava se stala obsoletní v roce 1992, kdy byl zákonem č. 519/1991 Sb. novelizován OSŘ. Dle původní právní úpravy byl dle ustanovení § 246 odst. 2 OSŘ k přezkoumání rozhodnutí bývalého Federálního úřadu pro vynálezy věcně příslušný Nejvyšší soud ČSFR. Po vzniku samostatné České republiky byla zákonem č. 24/1993 Sb., novelou OSŘ, pravomoc k přezkoumání správních rozhodnutí Úřadu ČR svěřena Vrchnímu soudu v Praze. Obnovené správní soudnictví v roce 1991 ctilo elementární principy dřívější rakouské úpravy v podobě přezkoumávání výlučně zákoností, a nikoli věcné správnosti či účelnosti správních rozhodnutí, princip jednoinstančního řízení, jakožto i některé procesní zvláštnosti. Pokud šlo o vymezení okruhu rozhodnutí, která podléhala soudnímu přezkumu, byla novelou OSŘ přijata zásada, že to budou všechna rozhodnutí, která nebyla tímto nebo zvláštním zákonem vyloučena. Zamítnutí přihlášky ochranné známky dle zákona č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách, tehdejší známkový zákon, nebylo vyňato ze soudního přezkumu.⁹

Nová právní úprava byla přijata v důsledku nálezu Ústavního soudu č. 276/2001 Sb., který expressis verbis deklaroval: „Současná úprava správního soudnictví vykazuje závažné ústavněprávní deficity. Především nejsou některé aktivity veřejné správy, stejně jako její

4 HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo: Obecná část*, 8. vyd., Praha, C. H. Beck, 2012, s. 511.

5 Tamtéž, s. 511–512.

6 Tamtéž, s. 512.

7 HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo: Obecná část*, 8. vyd., Praha, C. H. Beck, 2012, s. 512.

8 BISKUPOVÁ, Eva. Průmyslové vlastnictví a soudní rozhodování, *Průmyslové vlastnictví*, 2005, č. 9–10, s. 137.

9 Tamtéž.

případná nečinnost, pod kontrolou soudní moci vůbec. Dále pak ne každý, kdo může být ve svých právech dotčen správním rozhodnutím, má právo obrátit se na soud. Pokud pak i takové právo má, není stranou v plnohodnotném fair procesu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ač by tomu tak v řadě věcí býti mělo. Vydané soudní rozhodnutí je pak konečné a (s výjimkou ústavní stížnosti) nereformovatelné, což vede k nejednotné judikatuře, jakož i k nerovnému postavení správního úřadu, tedy ke stavu rozpornému s požadavky právního státu. Konečnost některých rozhodnutí (zastavení řízení) pak může vést i k odmítnutí spravedlnosti. Konečně pak výkon správního soudnictví je organizován způsobem, který ignoruje skutečnost, že Ústava v čl. 91 uvádí jako součást soustavy soudů Nejvyšší správní soud.¹⁰ Rovněž Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku, jehož judikatura je pro Českou republiku závazná, v této souvislosti stanovil, že rozhodnutí o občanských právech a závazcích musí být soudem přezkoumatelné nejen z hlediska zákonnosti, ale i po stránce skutkové, tedy v tzv. plné jurisdikci. V této souvislosti je namístě uvést, že originál Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod výslovně nevyžaduje, aby šlo nutně o soud, originál uvádí anglický termín „tribunal“.¹⁰

K výše analyzované problematice považuji za nutné připomenout, že Úřad ČR se vždy přimlouval za zřízení patentového soudu jako nestranného správního tribunálu, který by však nespadal do soustavy soudních orgánů, ale orgánů správních. Oproti názoru Úřadu ČR někdejší Parlament ČR v oblasti přezkumu rozhodnutí správních orgánů zastával názor, že správní soudnictví má být vykonáváno v působnosti obecných soudů a Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“). Vybrána byla tedy varianta, která nejvíce odpovídala platné ústavní úpravě soudní soustavy. Návrh nového právního předpisu byl nakonec vládou Poslanecké sněmovně ČR předložen dne 1. 10. 2001.¹¹

Dne 1. 1. 2003 nabyl účinnost pro správní soudnictví stěžejní zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „SŘS“). Citovaný právní předpis položil základy reformovaného systému správního soudnictví. Současně s přijetím uvedeného zákona byla přijata *novela OSŘ*, která byla provedena *zákonem č. 151/2002 Sb.* Citovaná novela s účinností od 1. 1. 2003 do OSŘ, Části páté, zavedla novou úpravu občanského soudního řízení, které zákonodárce nazval „*Řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem*“. Termínem „*jiným orgánem*“ zákonodárce rozumí jiným orgánem než soudem, v daném případě Úřadem ČR. Do 1. 1. 2003 správní soudnictví vymezoval v Části páté OSŘ. Současně byl přijat *zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů*.¹²

Výše citované právní předpisy vycházely z následujícího filozoficky-právního pojetí: „Z pohledu dělby moci je nepřehlédnutelný rozdíl mezi správním (veřejnoprávním) soudnictvím a soudnictvím ve věcech soukromého práva. Rozhodování sporů o soukromé právo se odehrává uvnitř státní moci. Soudce jako její reprezentant z ní nevystupuje

navenek, nestojí proti ní, naopak státní moc reprezentuje. Jeho výrok zavazuje shodně osoby této moci rovněž podrobené. Moci výkonné ani legislativy se taková věc netýká, leda zprostředkovaně. Ve správním soudnictví je tomu právě naopak. Občan se tu na soud obrací se svým sporem s veřejnou mocí samotnou a dovolává se před ní ochrany. Soudce, který má takový spor rozhodnout a poskytnout veřejnému právu občana ochranu, zasahuje svým výrokem přímo proti jiné složce veřejné, zejména moci výkonné, zpravidla také s důsledky přesahujícími mnohonásobně jen osobní zájem účastníka. I v činnosti Úřadu ČR lze najít případy, kdy v důsledku rozsudku soudu bylo nezbytné připravit novou právní úpravu a předělat metodiku řízení.“¹³

Díky výše citovaným právním předpisům nastal v českém právním řádu stav jisté dvoukolejnosti soudního přezkumu správních rozhodnutí. Většina žalob proti rozhodnutím správních orgánů byla projednávána ve správním soudnictví dle SŘS. Na druhou stranu tam, kde správní orgán pravomocně rozhodl o sporu či o jiné právní věci, která vyplývala z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, tedy v soukromoprávní věci, bylo možné navrhnout projednání téže věci v občanském soudním řízení postupem dle Části páté OSŘ. V takových případech bylo současně vyloučeno domáhat se soudního přezkumu správního rozhodnutí dle SŘS. Takový návrh musel být ve smyslu ustanovení § 46 odst. 2 SŘS odmítnut. Ustanovení § 46 odst. 3 SŘS explicitně uvádí, že pokud již dříve v téže věci zastavil soud řízení v občanském soudním řízení proto, že dle názoru tohoto soudu má věc být vyřízena ve správním soudnictví, předá správní soud věc zvláštnímu senátu k rozhodnutí kompetenčního sporu dle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů.¹⁴

Dle SŘS soudní kontrola veřejné správy byla nadále vykonávána výlučně v působnosti krajských soudů, výhradně jejich specializovaných senátů, a NSS. Řízení před správními soudy mělo probíhat v jediné řádné soudní instanci. NSS převzal též všechny přezkumy správních rozhodnutí, které k 1. 1. 2003 nebyly skončeny před Vrchním soudem v Praze a v Olomouci. NSS však začal hned v prvním pololetí roku 2003 odmítat projednání věcí, které na něj v důsledku ustanovení § 132 SŘS přešly s odůvodněním, že tato rozhodnutí jsou vyňata z kognice správních soudů a patří do působnosti soudů obecných. Uvedený závěr NSS opíral o dále citované stanovisko: „Průmyslové vlastnictví představuje souhrn absolutních subjektivních práv k nehmotným statkům průmyslově využitelným a jejich ochranu. Protože nehmotné statky jsou podřaditelné pod pojem duševní vlastnictví, představují tzv. jinou majetkovou hodnotu, která je způsobilá být předmětem občanskoprávních vztahů. Na základě uvedených premis lze učinit závěr, že vztahy upravené právem průmyslového vlastnictví tvoří specifickou oblast občanskoprávních vztahů; na soukromoprávním charakteru průmyslových práv nic nemění ani skutečnost, že pro

10 BISKUPOVÁ, Eva. Průmyslové vlastnictví a soudní rozhodování, *Průmyslové vlastnictví*, 2005, č. 9–10, s. 141.

11 Tamtéž, s. 141–142.

12 BISKUPOVÁ, Eva. Průmyslové vlastnictví a soudní rozhodování, *Průmyslové vlastnictví*, 2005, č. 9–10, s. 142.

Zákon č. 151/2002 Sb., novela zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

13 Tamtéž, s. 142.

14 ČERMÁK, Karel. Soudní přezkum rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví, *Právní rozhledy*, 2003, č. 6, s. 286.

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

průmyslové vlastnictví je typické prolínání veřejnoprávních aspektů, když nakládání s nimi je podřízeno předpisům veřejného práva, a navíc jsou chráněny nejen prostředky práva soukromého, ale i práva veřejného.¹⁵

NSS ve výše citovaném stanovisku judikoval, že o věcech, ve kterých Úřad ČR rozhodl jako tzv. „jiný orgán“ může v případech, kdy účastník takového správního řízení není ztotožněn s nálezem ústředního orgánu státní správy, tedy Úřadu ČR, rozhodnout opětovně obvodní, respektive okresní soud dle Části páté OSŘ. Uvedené rozhodnutí NSS nebylo možné napadnout řádným opravným prostředkem, proto žalobci, kteří požadovali přezkoumat rozhodnutí Úřadu ČR, byli nuceni podat ústavní stížnost. Ústavní soud ČR však ve věci IV. US 349/03 deklaroval následující: „Ústavní soud by překračoval svoji kompetenci, pokud by si osvojoval rozhodovat o rozdělení agendy správního soudnictví dle veřejnoprávní a soukromoprávní povahy vztahů, které jsou předmětem sporů. Je věcí obecné justice nalézat hranici mezi množinou veřejnoprávních a soukromoprávních vztahů. Ta může být nezřetelná, jak ukazují závažné argumenty stěžovatele, NSS a Úřadu ČR. Dle současné úpravy soudního řízení správního a občanského soudního řízení je nicméně řízení o takovém konfliktu svěřeno speciálnímu justičnímu orgánu podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, kde je rovněž toto řízení upraveno. Ústavní soud jako justiční orgán, povoláný k ochraně zvláštní kategorie základních práv až po selhání jiných administrativních a justičních orgánů, necítí potřebu řešit uvedený právně-teoretický spor. Rozhraničení veřejného a soukromého práva je záležitost práva jednoduchého, nikoli základních lidských práv, ať už hmotných (právo na majetek dle čl. 11, právo k výsledkům tvůrčí duševní činnosti dle čl. 34 či další práva), nebo procesních (právo na soudní a jinou právní ochranu dle čl. 36 a dalších Listiny). Ta mohou být stejně dobře ochráněna nebo opomíjena jednou i druhou větví současného českého správního soudnictví, přičemž justiční charakter rozhodujících orgánů pochyby nevyvolává.“¹⁶

Průlom do celého problému přineslo až první rozhodnutí zvláštního senátu zřízeného dle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, č. j. 93/2003 Sb., které výslovně vymezilo, že příslušným vydat rozhodnutí o žalobě proti rozhodnutí předsedy Úřadu ČR ve věci výmazu ochranné známky je soud ve správním soudnictví. Pozdější rozhodnutí určila stejnou kompetenci i pro žaloby ve věci zápisu ochranné známky a ve věci námitkového řízení.¹⁷

1.2 Vyřešení kompetenčního sporu

Jak již bylo deklarováno výše, rozhodovací praxe NSS se v roce 2003 ustálila na závěru, dle kterého je ochranná známka považována za statek nehmotné povahy a jako součást průmyslových práv podřaditelná pod pojem duševní vlastnictví, tedy předmětem občanskoprávních vztahů jako jiná majetková hodnota. Z výše uvedeného právního názoru NSS bylo dovozováno, že soudní přezkum v této oblasti míří k ochraně soukromých práv, a to bez ohledu na skutečnost, že tato ochrana je primárně realizována činností

správního orgánu, Úřadu ČR. Stěžejní argumentací ve prospěch takového závěru byla úvaha, že subjektem známkového práva mohou být osoby právnické a fyzické a těžiště právní ochrany na označení spočívá v právu soukromém. Právní prostředky ochrany označení jsou pak upraveny nejen v průmyslově právních normách, ale i v obecných ustanoveních občanského zákoníku.¹⁸

Tato argumentace však byla v roce 2004 odmítnuta rozhodnutími zvláštního senátu zřízeného dle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů. V těchto rozhodnutích se zvláštní senát vyslovil, že rozhodovat o žalobách proti rozhodnutím Úřadu ČR ve věcech zápisů a výmazů ochranných známek náleží soudu ve správním soudnictví. Zvláštní senát dospěl k závěru, že registrací ochranné známky či jejím výmazem se neupravují vztahy mezi fyzickými a právnickými osobami, protože nic takového předmětem řízení o registraci či o výmazu není a ani nemůže být. Jediný vztah, který se registrací upravuje, je vztah mezi tím, kdo o registraci žádá, popřípadě tím, kdo má známku zapsanu, a Úřadem ČR, který o registraci nebo o výmazu rozhoduje. Současně uvedl, že předmětem řízení je vyřešení otázky, zda jsou splněny zákonem stanovené podmínky a zda tedy má či nemá vzniknout nehmotný statek, popřípadě zda má takový status související s již uskutečněným zápisem ochranné známky jejím výmazem zaniknout. Výsledkem řízení je pak vznik ochranné známky či její výmaz.¹⁹

Zvláštní senát dále judikoval, že skutečnost, zda v souvislosti s registrací známky vzniknou majetkové vztahy mezi podnikateli při podnikání, je nejistá, navíc u některých typů známek, jako například obranných či zásobních, lze dokonce předpokládat, že takové vztahy záměrně ani nemají vzniknout. Registrační akt se o tom nijak nevyjadřuje a při výmazu registrované známky do té doby vzniklé soukromoprávní vztahy neupravuje. V průběhu registrace ochranné známky může nastat též i situace, kdy Úřad ČR rozhoduje v řízení o námitkách proti přihlášce ochranné známky. V námitkovém řízení Úřad ČR posuzuje, zda přihlašované označení nezasahuje do zákonem chráněných starších práv třetích osob. Zatímco namítatel má zájem na tom, aby přihláška ochranné známky byla zamítnuta, druhá strana řízení, přihlašovatel, má zájem opačný. Přestože je toto řízení spor o právo, nelze význam tohoto aspektu dle rozhodnutí zvláštního senátu absolutizovat. Sporná povaha tohoto řízení nutně neznamená, že se v něm rozhoduje o subjektivním soukromém právu. Nelze totiž odhlédnout od toho, že v námitkovém řízení Úřad ČR také posuzuje, zda přihlašované označení není shodné s ochrannou známkou, která je přihlášená či zapsána pro jiného majitele pro stejné či podobné výrobky nebo služby s dřívějším právem přednosti, a také to, zda obsahuje prvky přihlašovaného označení či zapsané ochranné známky, které by mohly vést k záměně. Tyto otázky jsou zákonnými podmínkami registrace a Úřad ČR se s nimi při registraci musí zabývat vždy, nejen v námitkovém řízení. Zvláštní senát dále deklaroval, že vystavět dělení věcí soukromoprávních a veřejnoprávních na tom, v jakém řízení byla stejná otázka posuzována – zda v řízení o sporu mezi namítatelem a přihlašovatelem, či v registračním řízení o jediném

15 BISKUPOVÁ, Eva. Průmyslové vlastnictví a soudní rozhodování, *Průmyslové vlastnictví*, 2005, č. 9–10, s. 142–143.

16 BISKUPOVÁ, Eva. Průmyslové vlastnictví a soudní rozhodování, *Průmyslové vlastnictví*, 2005, č. 9–10, s. 143.

17 Tamtéž, s. 144.

18 RAUS, David. Judikatura Nejvyššího správního soudu: ochranné známky, *Soudní rozhledy*, 2006, č. 3, s. 81. Usnesení soudu v právní věci sp. zn. 7 A 40/2002 ze dne 5. 6. 2003.

19 Tamtéž, s. 81.

Usnesení zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, v právní věci sp. zn. Konf 93/2003 ze dne 6. 1. 2004.

účastníkovi – přihlašovatel, by bylo nesprávné a nebylo by to v souladu s principem právní jistoty, podle kterého má každý adresát právní normy právo očekávat, že řešení, která zákonodárce nebo soud svým výkladem zákona zvolí, jsou racionální a směřují k funkčnímu uspořádání společenských vztahů, a nikoli naopak. Námitkové řízení neexistuje samo o sobě, ale je reakcí na podání přihlášky ochranné známky a je součástí řízení o registraci ochranné známky jako celku.²⁰

Zvláštní senát též k analyzované problematice vymezil, že sama registrace či výmaz známky není soukromoprávní věcí. Není rozhodné, že registrací či výmazem a v návaznosti na ně vznikají či zanikají soukromoprávní nároky. Žádná soukromá osoba, se kterou je přihlašovatel v rovném postavení, mu nemůže registraci udělit, ani mu nemůže známku vymazat. Uvedené může učinit výlučně Úřad ČR, který k tomu má zákonnou kompetenci, a může to učinit pouze tak, že o tom vydá vrchnostenský správní akt. Proto tedy i v přezkumném řízení soudním se žalobce nedomáhá žádného svého soukromoprávního nároku, ale jen toho, aby Úřad ČR o věci rozhodoval dle zákona. Závěrem lze tedy shrnout, že *po vyřešení uvedené kompetenční otázky je judikatura v oblasti zápisů a výmazů ochranných známek nadále judikaturou správního soudnictví.*²¹

1.3 Řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu

Řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu je upraveno v SŘS, v Části třetí, Hlavě II, kterou zákonodárce souhrnně nazval „Zvláštní ustanovení o řízení“, Dílu 1. Kromě řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu SŘS v Hlavě II stanoví i další ustanovení týkající se řízení, která mohou být uplatněna v souvislosti s průmyslovými právy, a to ochranu proti nečinnosti správního orgánu (Díl 2) a řízení o ochraně před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu (Díl 3)²². Z uvedených řízení se v praxi můžeme nejčastěji setkat s aplikací ustanovení týkajících se řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu, proto bude uvedené řízení blíže interpretováno níže.

V ustanovení § 65 SŘS je vymezena žalobní legitimace k zahájení daného řízení. Uvedené ustanovení v odst. 1 výslovně stanoví: „Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen přímo nebo v důsledku porušení svých práv v předcházejícím řízení úkonem správního orgánu, jímž se zakládají, mění, ruší nebo závazně určují jeho práva nebo povinnosti, (dále jen „rozhodnutí“), může se žalobou domáhat zrušení takového rozhodnutí, popřípadě vyslovení jeho nicotnosti, nestanoví-li tento nebo zvláštní zákon jinak.“²³

Žalobní legitimace je dále v odst. 2 citovaného ustanovení rozšířena, neboť žalobu proti rozhodnutí správního orgánu může dle uvedeného odstavce podat i účastník řízení před správním orgánem, který není k žalobě oprávněn podle odstavce 1, tvrdí-li, že postupem správního orgánu byl zkrácen na právech, která jemu přísluší, takovým způsobem, že to mohlo mít za následek nezákonné rozhodnutí.²⁴

Z výše citovaných ustanovení SŘS tedy vyvozují, že dané řízení se zahajuje na návrh osoby, která byla aktem, zpravidla rozhodnutím, orgánu veřejné správy dotčena. Řízení tedy nemůže být zahájeno ex offio či ex officio, ani na návrh nezávislé instituce, s výjimkou žaloby ve veřejném zájmu dle ustanovení § 66 SŘS. Soudy přezkoumávají napadené rozhodnutí, popřípadě jiný akt veřejné správy, v tzv. plné jurisdikci, posuzují tedy správnost vydaného rozhodnutí jak po stránce skutkové, tak právní.²⁵

Ustanovení § 68 SŘS expressis verbis uvádí, že žaloba je nepřijatelná, pokud žalobce v řízení před správním orgánem nevyčerpal žádné opravné prostředky, připouští-li je zvláštní zákon. Současně je žaloba nepřijatelná i tehdy, směřuje-li pouze proti důvodům rozhodnutí.²⁶

Lex specialis zákon, zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudních, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochranných známkách), (dále jen „ZoOchrZn“), připouští řádný opravný prostředek v podobě rozkladu, který je dle ustanovení § 42 citovaného zákona možné podat ve lhůtě 1 měsíce ode dne doručení rozhodnutí. Rozklad má odkladný účinek a lhůtu k jeho podání nelze prodloužit a její zmeškání nelze prominout. Rozklad se považuje za podaný až poté, co je zaplacen správní poplatek dle zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Věcné odůvodnění rozkladu musí být Úřadu ČR předloženo ve lhůtě jednoho měsíce ode dne jeho podání. Lhůtu k podání odůvodnění rozkladu nelze prodloužit a její zmeškání nelze prominout.²⁷

Pro srozumitelnost dané problematiky považují za stěžejní dále uvést ustanovení § 45 odst. 2 ZoOchrZn, které výslovně deklaruje, že *proti pravomocnému rozhodnutí Úřadu ČR je přípustná žaloba proti rozhodnutí podle zvláštního právního předpisu. Zvláštním právním předpisem* známkový zákon rozumí SŘS.²⁸

Z výše uvedeného usuzují, že soudy ve správním soudnictví přezkoumávají výlučně pravomocná správní rozhodnutí s obligatorní podmínkou předchozího vyčerpání řádných opravných prostředků.

20 RAUS, David. Judikatura Nejvyššího správního soudu: ochranné známky, *Soudní rozhledy*, 2006, č. 3, s. 81–82.

Usnesení zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, v právní věci sp. zn. Konf 93/2003 ze dne 6. 1. 2004.

21 Tamtéž, s. 82.

22 Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

23 Tamtéž.

24 Tamtéž.

25 BISKUPOVÁ, Eva. Průmyslové vlastnictví a soudní rozhodování, *Průmyslové vlastnictví*, 2005, č. 9–10, s. 144.

26 Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

27 Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudních, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochranných známkách). In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

28 Tamtéž.

Za žalovaného v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu SŘS v ustanovení § 69 výslovně označuje správní orgán, který rozhodl v posledním stupni. Lhůta pro podání žaloby je vymezena v ustanovení § 72 SŘS. Dle citovaného ustanovení lze žalobu podat do dvou měsíců poté, kdy rozhodnutí bylo žalobci oznámeno doručením písemného vyhotovení nebo jiným zákonem stanovením způsobem. Zmeškání lhůty pro podání žaloby nelze prominout.²⁹

Žaloba kromě obecných náležitostí podání vypočítaných v ustanovení § 37 odst. 2 a odst. 3 SŘS musí obligatorně obsahovat:

- a) označení napadeného rozhodnutí a den jeho doručení nebo jiného oznámení žalobci;
- b) označení osob na řízení zúčastněných, jsou-li žalobci známy;
- c) označení výroků rozhodnutí, které žalobce napadá;
- d) žalobní body, z nichž musí být patrné, z jakých skutkových a právních důvodů považuje žalobce napadené výroky rozhodnutí za nezákonné nebo nicotné;
- e) jaké důkazy k prokázání svých tvrzení žalobce navrhuje provést;
- f) návrh výroku rozsudku, tzv. petit žaloby.³⁰

Žalobce může kdykoli za řízení žalobní body omezit. Rozšířit žalobu na dosud nena- padené výroky rozhodnutí nebo ji rozšířit o další žalobní body může jen ve lhůtě pro podání žaloby.³¹

Při přezkoumání rozhodnutí vychází soud ve smyslu ustanovení § 75 odst. 1 SŘS ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu. Je-li žaloba důvodná, soud zruší napadené rozhodnutí pro nezákonnost nebo pro vady řízení. Pro nezákonnost soud napadené rozhodnutí zruší i tehdy, zjistí-li, že správní orgán překročil zákonem stanovené meze správního uvážení nebo jej zneužil. Zruší-li soud napadené správní rozhodnutí, současně vysloví, že věc se vrací k dalšímu řízení žalovanému, tedy k Úřadu ČR. Právním názorem, který soud vyslovil ve zrušujícím rozsudku nebo rozsudku vyslovujícím nicotnost, je v dalším řízení správní orgán, Úřad ČR, vázán. Zruší-li soud rozhodnutí Úřadu ČR ve věci, v níž sám prováděl dokazování, zahrne Úřad ČR v dalším řízení tyto důkazy mezi podklady pro nové rozhodnutí.³²

Z výše uvedených právních tezí vyvozují, že všechna rozhodnutí Úřadu ČR, s výjimkou rozhodnutí, která jsou z přezkumu vyňata ustanovením § 70 SŘS, podléhají přezkumu ve správním soudnictví dle SŘS. Ustanovení § 70 SŘS za úkony správního orgánu vyloučené z přezkumu dle SŘS explicitně považuje úkony:

- a) které nejsou rozhodnutími;
- b) předběžné povahy;

- c) jimiž se upravuje vedení řízení před správním orgánem;
- d) jejichž vydání závisí výlučně na posouzení zdravotního stavu osob nebo technického stavu věcí, pokud sama o sobě neznamenají právní překážku výkonu povolání, zaměstnání nebo podnikatelské, popřípadě jiné hospodářské činnosti, nestanoví-li zvláštní zákon jinak;
- e) o nepřiznání nebo odnětí odborné způsobilosti fyzickým osobám pokud sama o sobě neznamenají právní překážku výkonu povolání nebo zaměstnání nebo jiné činnosti;
- f) jejichž přezkoumání vylučuje zvláštní zákon.³³

Působnost soudu ve věcech průmyslového vlastnictví je upravena lex specialis právním předpisem, a sice zákonem č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), ve znění pozdějších předpisů. Citovaný právní předpis v Části druhé, která je nazvána „Zvláštní úprava působnosti soudu ve věcech průmyslového vlastnictví“, v ustanovení § 6 odst. 1 písm. d) výslovně stanoví, že pravomocná správní rozhodnutí Úřadu ČR podle zvláštního právního předpisu přezkoumává *Městský soud v Praze*. Za zvláštní právní předpis poté citovaný zákon v poznámce pod čarou explicitně uvádí zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.³⁴

1.4 Opravné prostředky

SŘS v Hlavě III vymezuje *opravné prostředky proti pravomocnému rozhodnutí vydanému ve správním soudnictví*. Uvedené opravné prostředky subsumují *kasační stížnost* (Díl 1) a *obnovu řízení* (Díl 2)³⁵. Jurisprudence hovoří o *tzv. mimořádných opravných prostředcích ve správním soudnictví*.

Přípustnost *kasační stížnosti* SŘS explicitně stanoví v ustanovení § 102, když uvádí, že *kasační stížnost* je opravným prostředkem proti pravomocnému rozhodnutí krajského soudu, *ve věcech průmyslového vlastnictví Městského soudu v Praze*, ve správním soudnictví, jímž se účastník řízení, z něhož toto rozhodnutí vzešlo, nebo osoba zúčastněná na řízení, kterou dále SŘS označuje za tzv. stěžovatele, domáhá zrušení soudního rozhodnutí. Podání *kasační stížnosti* je omezeno výlučně na důvody uvedené v ustanovení § 103 SŘS. Účastníky řízení o *kasační stížnosti* jsou stěžovatel a všichni, kdo byli účastníky původního řízení. Stěžovatel musí být zastoupen advokátem, uvedené však neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je dle lex specialis zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.³⁶

29 Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

30 Tamtéž.

31 Tamtéž.

32 Tamtéž.

33 Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

34 Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

35 Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

36 Tamtéž.

Náležitosti, místo a lhůta podání předmětného mimořádného opravného prostředku jsou vymezeny v ustanovení § 106 SŘS. Citované ustanovení výslovně uvádí, že kromě obecných náležitostí podání, jak již bylo uvedeno výše, musí kasační stížnost obligatorně obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá a v neposlední řadě i údaj o tom, kdy mu rozhodnutí bylo doručeno, přičemž ustanovení § 37 SŘS platí obdobně. Nemá-li ve smyslu ustanovení § 106 odst. 3 SŘS všechny náležitosti již při podání, musí být tyto náležitosti doplněny ve lhůtě jednoho měsíce od doručení usnesení, kterým byl stěžovatel vyzván k doplnění podání. Pouze v této lhůtě může stěžovatel rozšířit kasační stížnost na výroky dosud nenapadené a rozšířit její důvody. Tuto lhůtu může soud na včasnou žádost stěžovatele z vážných důvodů prodloužit, nejdéle však o další měsíc.³⁷

Lhůtu k podání kasační stížnosti zákonodárce omezil na dva týdny po doručení napadeného soudního rozhodnutí. Zmeškání lhůty k jejímu podání nelze prominout. Kasační stížnost se podává u NSS, zákonná lhůta je však zachována, byla-li podána u soudu, který napadené rozhodnutí vydal, *ve věcech průmyslového vlastnictví to bude dle ustanovení § 6 odst. 1 písm. d) zákona č. 221/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů vždy Městský soud v Praze*. V takovém případě ji tento soud předá bez zbytečného odkladu NSS se soudním, případně též se správním spisem. Kasační stížnost nemá odkladný účinek, NSS jej však může na návrh stěžovatele přiznat. Ke skutečnostem, které stěžovatel uplatnil poté, kdy bylo vydáno napadené rozhodnutí, NSS nepřihlíží.³⁸

Dospěje-li NSS k závěru, že kasační stížnost je důvodná, rozsudkem zruší rozhodnutí Městského soudu v Praze a věc mu vrátí k dalšímu řízení. Jestliže již v řízení před Městským soudem v Praze byly důvody pro zastavení řízení, odmítnutí návrhu nebo postoupení věci, se zrušením rozhodnutí Městského soudu v Praze o uvedeném současně rozhodne. Není-li kasační stížnost důvodná, rozsudkem ji zamítne. V ustanovení § 110 SŘS jsou vymezeny podmínky, kdy současně se zrušením rozhodnutí Městského soudu v Praze je NSS dle povahy věci oprávněn rozhodnout sám. Zruší-li NSS rozhodnutí Městského soudu v Praze a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, Městský soud v Praze je vázán právním názorem vysloveným NSS ve zrušovacím rozhodnutí.³⁹

Dalším mimořádným opravným prostředkem ve správním soudnictví je *obnova řízení*. SŘS v ustanovení § 111 výslovně stanoví její důvody: „Řízení ukončené pravomocným rozsudkem se na návrh účastníka obnoví, jestliže vyšly najevo důkazy nebo skutečnosti, které bez jeho viny nebyly nebo nemohly být v původním řízení uplatněny, popřípadě bylo jinak rozhodnuto o předběžné otázce, jestliže výsledek obnoveného řízení může být pro něj příznivější.“ K řízení je příslušný soud, který vydal rozhodnutí, proti němuž návrh na obnovu řízení směřuje.⁴⁰

Ustanovení § 114 SŘS výslovně vymezuje okruh řízení, kdy je obnova řízení přípustná. Obnova řízení je přípustná jen proti rozsudku vydanému v řízení o ochraně před zásahem správního orgánu a ve věcech politických stran a politických hnutí. Obnova řízení není přípustná proti rozhodnutí o kasační stížnosti. Dále není přípustná, směřuje-li návrh jen proti důvodů rozhodnutí nebo proti výroku o nákladech řízení.⁴¹

Ve výše analyzovaných řízeních, tedy v řízení o žalobě proti rozhodnutí správních orgánů a v řízení o kasační stížnosti, *obnova řízení přípustná není*.

NSS svými rozhodnutími, nejen v oblasti známkového práva, bezpochyby formuluje obecná interpretační pravidla. Níže uvedu stěžejní rozhodnutí týkající se argumentace právem Evropských společenství, po účinnosti Lisabonské smlouvy již hovoříme o termínu právo Evropské unie, a judikaturou Evropského soudního dvora, po účinnosti Lisabonské smlouvy, 1. prosinci 2009, hovoříme o Soudním dvoru Evropské unie (dále jen „SDEU“), v řízení dle národního známkového práva. Mnozí odborníci a právní teoretikové nebyli jednotní, co se týče otázky, zda by měla být zejména judikatura SDEU vzata v úvahu v procesu aplikace národního práva.

V rozsudku ze dne 29. 4. 2008, č. j. 5 As 69/2006-92, NSS zamítl kasační stížnost proti též zamítavému rozsudku Městského soudu v Praze. Žalobce i žalovaný ve svých vyjádřeních argumentovali právem tehdy ještě Evropských společenství a judikaturou někdejšího Evropského soudního dvora. Tuto judikaturu ve svém rozhodnutí zohlednil i Městský soud v Praze. Mezi účastníky řízení však nepanovala shoda, jakou roli tato judikatura měla hrát v procesu vnitrostátní aplikace práva, zejména v situaci, kdy bylo správní rozhodnutí vydáno před přistoupením České republiky k Evropské unii.⁴²

NSS konstatoval, že vzhledem k aplikaci hmotného práva Evropské unie je třeba diferencovat dvě situace, a to situaci, kdy se posuzované skutkové okolnosti odehrály před přistoupením České republiky k Evropské unii a kdy posuzované skutkové okolnosti nastaly po přistoupení České republiky k Evropské unii⁴³, což bude vzhledem k časové ose od data přistoupení České republiky k Evropské unii nyní v praxi častější situace.

Při rozhodování uvedených situací, NSS vyšel i ze své dřívější judikatury, ve které vztah českého a evropského práva řešil: „NSS opakovaně konstatoval, že právní předpisy Společenství a judikatura Soudního dvora ES slouží jako vhodné výkladové vodítko při výkladu české právní úpravy i v případech, kdy jsou posuzovány skutkové okolnosti, k nimž došlo před vstupem České republiky do Evropské unie. Předpokladem inspirace právem ES a judikaturou Soudního dvora je skutečnost, že vykládané ustanovení českého práva předpisu bylo přijato za účelem sblížení českého práva s právem Evropských společenství a český zákonodárce nevyjádřil úmysl se od normy práva Společenství odchýlit.“⁴⁴

37 Tamtéž.

38 Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

39 Tamtéž.

40 Tamtéž.

41 Tamtéž.

42 TAUBER, Milan. Judikatura Nejvyššího správního soudu: ochranné známky III., *Soudní rozhledy*, 2009, č. 7, s. 247. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2008, č. j. 5 AS 69/2006-92.

43 Tamtéž.

44 TAUBER, Milan. Judikatura Nejvyššího správního soudu: ochranné známky III., *Soudní rozhledy*, 2009, č. 7, s. 247.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2008, č. j. 5 AS 69/2006-92.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 9. 2005, č. j. 2 Afs 92/2005-45.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 3. 2007, č. j. 9 Afs 5/2007-70.

Dále NSS judikoval, že v případech, kdy skutkové okolnosti posuzovaného právního vztahu leží po přistoupení, není dle právního názoru NSS pochyb o tom, že jak soudy, tak správní orgány mají povinnost souladného výkladu českého práva s právem Evropských společenství. Závěrem lze tedy shrnout, že v první situaci se jedná o zohlednění vhodné, ve druhé o zohlednění povinné. S ohledem na právní úpravu v oblasti ochranných známek je patrné, že zákon č. 137/1995 Sb. nebyl aproximační normou v této oblasti. Tou byl až současný známkový zákon, č. 441/2003 Sb. Na interpretaci ustanovení zákona č. 137/1995 Sb. tedy výše uvedená judikatura NSS nedopadá. Na druhou stranu je namístě zdůraznit, že absence výslovného aproximačního předpisu nezabraňuje soudu či správnímu orgánu použít právo ES či judikaturu Soudního dvora jako typ srovnávacího argumentu, který působí silou přesvědčivosti.⁴⁵

2. Správní soudnictví v oblasti „Community Trade marks“

Ochrana práv duševního vlastnictví subsumující právní ochranu formou ochranných známek má již z povahy věci mezinárodní rozměr, což mimo jiné odůvodnilo přijetí několika mezinárodních smluv a některých aktů sekundárního práva Společenství, dnes již Evropské unie. V rámci integračního seskupení Evropské unie je teritoriální princip známkového práva postupně překonáván formou tzv. *harmonizace* a tzv. *unifikace*. Harmonizace bylo dosaženo *Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES ze dne 22. října 2008, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách (kodifikované znění První směrnice Rady ze dne 21. prosince 1988, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách 89/104/EHS)*. Unifikace bylo dosaženo *Nařízením Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství (kodifikované znění Nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství)*, (dále jen „Nařízení“).⁴⁶

Výše citované Nařízení vymezilo právní úpravu tzv. *Community Trade mark, ochranné známky Společenství* (dále jen „CTM“). CTM se tedy řídí jednotným právním systémem, který poskytuje jejímu majiteli silnou a jednotnou ochranu na celém teritoriu Evropské unie.⁴⁷

V rámci evropské institucionální integrace a právní harmonizace v oblasti práv k průmyslovému vlastnictví došlo k vytvoření Úřadu pro harmonizaci ve vnitřním trhu (*ochranné známky a průmyslové vzory*), *Office for Harmonization in the Internal Market*

(*Trade marks and designs*), (dále jen „OHIM“), se sídlem ve španělském Alicante, jako nezávislého správního orgánu Evropské unie s právní subjektivitou a výkonnou pravomocí. Právně byl konstituován v Článku 2 výše uvedeného Nařízení.⁴⁸

Řízení ve věcech práv *duševního vlastnictví subsumující i spory z ochranných známek* je právně vymezeno v *Jednácím řádu Tribunálu*, v Hlavě IV, *Článcích 130 až 136*.⁴⁹

Řízení týkající se práv duševního vlastnictví před Tribunálem bylo právně zakotveno dodatkem procesního řádu Soudu prvního stupně (nyní Tribunál) ze dne 6. července 1995, který byl vydán na základě Nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství.⁵⁰

V praxi se jedná o spory zahájené žalobami proti rozhodnutím odvolacích senátů OHIM. Hovořím o dvou typech řízení. V prvním se přezkoumává rozhodnutí OHIM, který odmítl zapsání CTM. V daném případě jsou účastníky řízení OHIM a žalobci, tzn. osoby, jejichž zápis ochranné známky byl odmítnut. Jde o řízení o tzv. neplatnost právního aktu dle Článku 230 Smlouvy o založení Evropského společenství. V druhém případě půjde o rozhodnutí odvolacích senátů OHIM, které rozhodly v řízení například o neplatnost CTM. V takovém řízení stojí proti sobě dvě soukromé osoby, které v řízení před Tribunálem pokračují ve sporu. Formálně je žalovaným OHIM, neboť ve skutečnosti se více méně jedná o civilní spor, ve kterém hraje v podstatě neutrální úlohu.⁵¹

V Článku 130 odst. 1 Jednacího řádu Tribunálu je výslovně stanoveno, že ustanovení Hlavy IV Jednacího řádu Tribunálu se vztahují i na žaloby podané proti OHIM. Článek 130 odst. 2 poté obsahuje výhradu, že ustanovení Hlavy IV se nevztahují na žaloby směřující proti OHIM, aniž jim přecházelo řízení před odvolacím senátem OHIM. Citovaná ustanovení Jednacího řádu tribunálu upravující řízení v oblasti práv k průmyslovému vlastnictví se týkají výlučně žalob proti rozhodnutím odvolacích senátů OHIM. Na jiná řízení proti OHIM, demonstrativně uvádím řízení o porušení Smlouvy o založení Evropského společenství, porušení podstatných formálních předpisů, nedostatek příslušnosti či zneužití pravomoci, se uplatní obecná procesní pravidla.⁵²

Proti rozhodnutí Tribunálu je přípustný tzv. kasační opravný prostředek, který spadá do kompetence Soudního dvora (dále jen „SD“). Lhůta k podání uvedeného mimořádného opravného prostředku proti rozhodnutí Tribunálu je stanovena na dva měsíce po doručení napadeného rozhodnutí. SD může napadené rozhodnutí zrušit či změnit. Musíme mít však na paměti, že kasační opravný prostředek je zaměřen výlučně na otázky právní. Závěrem lze tedy shrnout, že výlučně Tribunál je příslušný zjistit a posoudit relevantní

45 Tamtéž, s. 247. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2008, č. j 5 AS 69/2006-92.

46 PIPKOVÁ, Hana. *Ochranná známka Společenství a ochranná známka v Evropském společenství*, 1. vyd., Praha, ASPI, a. s., 2007, s. 63.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES ze dne 22. října 2008, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách (kodifikované znění První směrnice Rady ze dne 21. prosince 1988, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách 89/104/EHS).

Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství (kodifikované znění Nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství).

Komunitární předpisy v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví, 2. dopl. vyd., Praha, ÚPV, 2009, s. 118, 126.

47 Tamtéž, s. 66.

48 HEBLTOVÁ, Ivana. *Evropský soudní systém*, 1. vyd., Praha, MUP, 2010, s. 77.

Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství (kodifikované znění Nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství).

Komunitární předpisy v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví, 2. dopl. vyd., Praha, ÚPV, 2009, s. 127.

49 HEBLTOVÁ, Ivana. *Evropský soudní systém*, 1. vyd., Praha, MUP, 2010, s. 61–62.

50 Tamtéž, s. 62.

51 Tamtéž, s. 62–63.

52 Tamtéž, s. 82.

skutkový stav, jakož i posoudit předmětné důkazy. Posouzení skutkového stavu a důkazů tedy nepředstavuje, s výjimkou případů jejich zkreslení, právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu SD v rámci kasačního opravného prostředku.⁵³

2.1 Řízení před Tribunálem

Žaloba jako opravný prostředek proti rozhodnutím odvolacím senátů OHIM je právně zakotvena v Článku 131 Jednacího řádu Tribunálu. Předmětnou žalobu je oprávněn podat účastník řízení před odvolacím senátem OHIM, v němž alespoň z části neuspěl ve svých návrzích. Žaloba předložená Tribunálu je rovněž opravným prostředkem ve smyslu ustanovení Článku 65 Nařízení.⁵⁴

Nařízení v Článku 65 taxativně stanoví důvody pro zahájení řízení o žalobě podané k Soudnímu dvoru, implicitně míněno k Tribunálu, proti rozhodnutí odvolacího senátu. Nařízení v citovaném článku *expressis verbis* deklaruje:

1. „Proti rozhodnutí odvolacího senátu o odvolání lze podat žalobu k Soudnímu dvoru.
2. Žalobu lze podat pro nepřislusnost, podstatné porušení procesních ustanovení, porušení Smlouvy (míněno Smlouvy o založení Evropského společenství), porušení Nařízení nebo prováděcích předpisů či zneužití pravomoci.
3. Soudní dvůr má pravomoc napadené rozhodnutí zrušit nebo je změnit.
4. Žalobu může podat každý účastník řízení před odvolacím senátem, pokud rozhodnutí nevyhovělo jeho požadavkům.
5. Žaloba se podává Soudnímu dvoru ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího senátu.
6. OHIM je povinen provést nezbytná opatření, aby vyhověl rozhodnutí Soudního dvora.⁵⁵

Řízení v rámci Tribunálu v zásadě zahrnuje část písemnou a ústní. Řízení je zahájeno písemnou žalobou podanou advokátem či zmocněncem, zaslanou soudní kanceláří. Hlavní body žaloby jsou ve všech úředních jazycích Evropské unie zveřejněny ve sdělení v Úředním věstníku Evropské unie. Vedoucí soudní kanceláře následně doručí žalobu protistraně, která má lhůtu k předložení žalobní odpovědi. Každá osoba, která doloží právní zájem na řešení předmětného sporu, jakož i členské státy a orgány Evropské unie, je oprávněna vstoupit do řízení jako vedlejší účastník. Vedlejší účastník ve smyslu Článku 134 předkládá vyjádření na podporu či zamítnutí návrhových žádání jednoho z účastníků řízení, na které mohou účastníci řízení následně odpovědět.⁵⁶

Během ústní části řízení, pokud probíhá, se koná veřejné zasedání. V jeho průběhu mohou soudci klást otázky zástupcům účastníků řízení. Soudce zpravodaj shrne ve zprávě k jednání tvrzené skutečnosti, argumentaci každého účastníka řízení a případných vedlejších účastníků řízení. Předmětný dokument je veřejnosti dostupný v jednacím jazyce. Poté se na základě návrhu rozsudku vypracovaného soudcem zpravodajem koná porada soudců. Rozsudek je vyhlašován na veřejném zasedání.⁵⁷

Článek 135a Jednacího řádu Tribunálu připouští projednání žaloby i bez ústní části řízení, když vymezuje, že po předložení spisů účastníků řízení může Tribunál na základě zprávy soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta a účastníků řízení rozhodnout o tom, že žalobu projedná bez ústní části řízení, ledaže některý z účastníků předloží žádost uvádějící důvody, pro které si přeje být vyslechnut.⁵⁸

Dle Článku 136 Jednacího řádu Tribunálu je-li žaloba proti rozhodnutí odvolacího senátu úspěšná, Tribunál může rozhodnout, že OHIM, jako strana žalovaná, ponese pouze vlastní náklady. Současně stanoví, že nezbytné náklady vzniklé účastníkům řízení v souvislosti s řízením před odvolacím senátem a náklady vynaložené za účelem předložení překladů spisů či jiných písemností do jednacího jazyka, jak vyžaduje Článek 131 odst. 4, se považují za náklady, které lze přiznat.⁵⁹

Řízení před Tribunálem, jak již bylo deklarováno výše, je zahajováno předložením žaloby. Formální a obsahové náležitosti jsou uvedeny v Článku 132 Jednacího řádu Tribunálu. Žaloba dle uvedeného článku musí obligatorně obsahovat jména, popřípadě názvy, všech účastníků řízení před odvolacím senátem. U právnických osob konkrétně název a sídlo, u fyzických osob jméno a bydliště, a adresy, které účastníci uvedli pro účely doručování během řízení. V podání musí být současně uveden předmět sporu, tzv. žalobní důvod a petit, tzv. žalobní návrh, kde je výslovně uvedeno, čeho se žalobce domáhá. K žalobě musí být přiloženy důkazní materiály. Ve smyslu ustanovení Článku 132 odst. 1 je žalobce povinen k žalobě přiložit i napadené rozhodnutí odvolacího senátu a musí být též uvedeno datum oznámení předmětného rozhodnutí odvolacího senátu žalobci. Pokud není stanovení jinak, jazyk, ve kterém je žaloba sepsána, se stává dle Článku 131 odst. 1 Jednacího řádu Tribunálu jednacím jazykem sporu. Ustanovení Článku 131 odst. 2 dále vymezuje, že jazyk, v němž je žaloba sepsána, je jednacím jazykem, jestliže žalobce byl jediným účastníkem řízení před odvolacím senátem nebo jestliže žádný další účastník uvedeného řízení proti tomu nepodá námitku ve lhůtě určené po doručení žaloby pro tento účel vedoucím soudní kanceláře.⁶⁰

Vedoucí kanceláře uvědomí OHIM a všechny účastníky řízení před odvolacím senátem o podání žaloby. Po určení jednacího jazyka dle Článku 131 odst. 2 přistoupí k doručení žaloby. Žaloba se doručuje OHIM jako žalovanému a dalším účastníkům řízení před odvolacím senátem. Doručení se provádí v jednacím jazyce doporučeně s doručenkou

53 PIPKOVÁ, Hana. *Ochranná známka Společenství a ochranná známka v Evropském společenství*, 1. vyd., Praha, ASPI, a. s., 2007, s. 69.

Rozsudek ESD ve věci C-173/04 P SiSi-Werke v. OHIM.

54 HEBLTOVÁ, Ivana. *Evropský soudní systém*, 1. vyd., Praha, MUP, 2010, s. 83.

55 Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství (kodifikované znění Nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství).

Komunitární předpisy v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví, 2. dopl. vyd., Praha, ÚPV, 2009, s. 140.

56 HEBLTOVÁ, Ivana. *Evropský soudní systém*, 1. vyd., Praha, MUP, 2010, s. 60–61.

57 Tamtéž, s. 61.

58 Tamtéž, s. 87.

59 Tamtéž.

60 HEBLTOVÁ, Ivana. *Evropský soudní systém*, 1. vyd., Praha, MUP, 2010, s. 83–85.

na adresu udanou účastníkem řízení pro účely doručování prováděného během řízení před odvolacím senátem. Poté, co je žaloba doručena, OHIM předá Tribunálu procesní spis z řízení před odvolacím senátem.⁶¹

Článek 135 dále stanoví povinnost, kdy OHIM, a popřípadě i jiní účastníci řízení před odvolacím senátem než žalobce, musí ve lhůtě dvou měsíců od doručení žaloby předložit vyjádření k žalobě.⁶²

K analyzované problematice považují za nezbytné zdůraznit, že Tribunál je oprávněn projednávat výlučně případy související se vznikem práva, nikoliv případy související s nakládáním s právem.

Shora uvedené dokládám textem Článku 96 Nařízení, který *expressis verbis* stanoví: „Soudy pro ochranné známky Společenství mají výlučnou příslušnost:

- a) ve věcech všech žalob pro porušení, a pokud to připouští vnitrostátní právní předpisy, pro hrozící porušení CTM;
- b) ve věcech žalob na určení, že nedochází k porušení, pokud je připouští vnitrostátní právní předpisy;
- c) ve věcech všech žalob podaných na základě skutečností uvedených v čl. 9 odst. 3 druhé větě;
- d) ve věcech protinávrhů na zrušení nebo prohlášení CTM za neplatnou podle článku 100.⁶³

Z výše citovaného článku Nařízení vyvozují právní závěr, že o sporech ve věcech porušení, respektive hrozícího porušení CTM, o žalobách na určení, že CTM porušována není, o náhradách za užívání CTM po zveřejnění přihlášky a o protižalobách na neplatnost či zrušení CTM rozhodují tzv. *komunitární známkové soudy*.

Komunitárními soudy jurisprudence rozumí soudy, které již existují v rámci soudnictví jednotlivých členských států. Členské státy měly povinnost oznámit Komisi, jaký soud bude rozhodovat ve výše uvedených řízeních jako soud pro CTM. Pravomoc národních soudů jako známkových soudů komunitárních je právně vymezena v Článku 95 Nařízení, který se týká příslušnosti a řízení ve věcech žalob subsumujících CTM.⁶⁴

Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), ve znění pozdějších předpisů v Části druhé, kterou zákonodárce vymezil jako

„Zvláštní úpravu působnosti soudu ve věcech průmyslového vlastnictví“ v ustanovení § 6 odst. 1 písm. b) výslovně uvádí, že jako *soud prvního stupně pro CTM v České republice rozhoduje Městský soud v Praze*.⁶⁵

3. Správní soudnictví v oblasti slovenského známkového práva

Správní soudnictví přichází v úvahu výlučně pro oblast průmyslového vlastnictví, a to v souvislosti s rozhodováním a postupy Úřadu průmyslového vlastnictví Slovenské republiky (dále jen „Úřad SR“).⁶⁶

Právní úprava správního soudnictví na území Slovenské republiky je zakotvena v ustanovení § 244 a násl. *zákona č. 99/1963 Zb., občanský soudní pořádek, ve znění pozdějších předpisů* (dále jen „OSP“), v Části páté. Citovaný právní předpis, s označením *Zb.*, byl přijat ještě za doby Československé federativní republiky (dále jen „ČSFR“) a po rozdělení ČSFR zůstal v platnosti na území Slovenské republiky. Po 1. 1. 1993 se již přijímaly úpravy *lex specialis* platné pouze pro Českou republiku nebo Slovenskou republiku.⁶⁷

Dle výše citovaného ustanovení soudy ve správním soudnictví v souvislosti s průmyslovými právy přezkoumávají zákonnost rozhodnutí a postupů Úřadu SR na základě:

- a) žaloby proti rozhodnutím a postupům správního orgánu dle ustanovení § 247 a násl. OSP;
- b) návrhu proti nečinnosti orgánu veřejné správy ve smyslu ustanovení § 250t a 250u OSP;
- c) návrhu o ochraně před nezákonným zásahem orgánu veřejné správy dle ustanovení § 250v OSP.⁶⁸

Primárně budou interpretovány ustanovení týkající se žalob proti *rozhodnutím a postupům správního orgánu – Úřadu SR*.

Aby mohla být podána žaloba proti rozhodnutí správního orgánu či jeho postupu, tedy Úřadu SR, musí být obligatorně splněny dvě podmínky. U předmětných rozhodnutí musí být vyčerpány řádné opravné prostředky a rozhodnutí musí nabýt právní moci. Taková forma ochrany se však může využít výlučně v těch případech, kdy to nevyklučuje OSP.⁶⁹

OSP v ustanovení § 248 vymezuje případy, kdy soudy nepřezkoumávají rozhodnutí správních orgánů. Výpočet těchto případů v ustanovení § 248 odst. 2 OSP je taxativní. Taxativním neboli úplným, uzavřeným, výčtem se dle obecné právní teorie rozumí výčet

61 Tamtéž, s. 85–86.

62 Tamtéž, s. 86.

63 Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství (kodifikované znění Nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství). *Komunitární předpisy v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví*, 2. dopl. vyd., Praha, ÚPV, 2009, s. 145–146.

64 HEBLTOVÁ, Ivana. *Evropský soudní systém*, 1. vyd., Praha, MUP, 2010, s. 96–97.

65 Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), ve znění pozdějších předpisů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].

66 VOJČÍK, Peter a kol. *Právo duševního vlastnictví*, 2. vyd., Plzeň, Aleš Čeněk, 2014, s. 381.

67 Tamtéž, s. 14.

68 Tamtéž, s. 381–382.

69 Tamtéž, s. 382.

postihující vyčerpávajícím způsobem rozsah svých prvků. K takovým patří ve smyslu ustanovení § 248 písm. a) OSP i rozhodnutí Úřadu SR předběžné povahy a procesní rozhodnutí týkající se vedení řízení.⁷⁰

Proti rozhodnutí Úřadu SR o rozkladu je možné v některých věcech podat žalobu o přezkoumání rozhodnutí soudem. K přezkumu těchto rozhodnutí Úřadu SR je příslušný ve smyslu ustanovení § 246 odst. 1 OSP *soud v Banské Bystrici*. Žaloba musí kromě obecných náležitostí podání obsahovat i označení rozhodnutí správního orgánu a postupu, který napadá. Současně musí být obligatorně uvedeno vyjádření, v jakém rozsahu se dané rozhodnutí napadá, důvody, na základě kterých žalobce spatřuje nezákonnost napadeného rozhodnutí správního orgánu a jeho postupu a v neposlední řadě návrh na rozhodnutí, hovořím o tzv. žalobním petitu. Označením rozhodnutí správního orgánu se rozumí označení orgánu, který dané rozhodnutí vydal, jeho spisovou značku, pod kterou bylo rozhodnutí vydáno, a datum vydání. Ve smyslu ustanovení § 250a OSP musí být žalobce v řízení zastoupen advokátem. Zastoupení se nevyžaduje, pokud má žalobce právnícké vzdělání, respektive jeho zaměstnanec, popřípadě člen, který za něho při řízení jedná. Dle ustanovení § 250b OSP žaloba musí být podána do dvou měsíců od doručení napadeného rozhodnutí správního orgánu v posledním stupni, to znamená po doručení rozhodnutí o rozkladu vydaného Úřadem SR.⁷¹

Při přezkoumávání zákonnosti rozhodnutí je pro soud rozhodující skutkový stav, který byl v době vydání napadeného rozhodnutí. Soud může provést důkazy, které jsou nezbytné na přezkoumání napadeného rozhodnutí. Pokud soud dojde k závěru, že napadené rozhodnutí a postup je v souladu se zákonem, rozsudkem žalobu zamítne. Pokud však soud dospěje k závěru, že správní rozhodnutí posoudilo věc po právní stránce nesprávně nebo že zjištění skutkového stavu, ze kterého vycházelo správní rozhodnutí, je v rozporu s obsahem spisu nebo že zjištění skutkového stavu je nedostačující na posouzení věci, rozsudkem napadené rozhodnutí Úřadu SR zruší, a dle okolností i rozhodnutí prvního stupně, a vrátí věc žalovanému správnímu orgánu, tedy Úřadu SR, k řízení. Soud napadené rozhodnutí zruší i tehdy, pokud je rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost či nedostatek důvodů nebo je nepřezkoumatelné pro neúplnost spisu. Úřad SR je vázán právním názorem soudu.⁷²

Proti rozhodnutí soudu je přípustné *odvolání*. Odvolání není přípustné, když soud rozhodl ve smyslu ustanovení § 250j odst. 3 OSP, tedy výslovně, pokud správní orgán vydal rozhodnutí na základě neúčinného právního předpisu; pokud je rozhodnutí nepřezkoumatelné; pokud zrušil rozhodnutí a řízení zastavil a pokud rozhodnutí vydal orgán, který k tomu nebyl dle zákona kompetentní. O *odvolání rozhoduje Nejvyšší soud SR*. Odvolací soud o odvolání rozhoduje zpravidla bez jednání, pokud to není v rozporu s veřejným zájmem. Na projednání odvolání nařídí jednání, považuje-li to za potřebné, či vykonává-li dokazování ve smyslu ustanovení § 250j odst. 2 OSP.⁷³

OSP v ustanovení § 250t až 250u v rámci správního soudnictví upravuje zvláštní řízení *proti nečinnosti orgánu veřejné správy*. Dle citované právní úpravy se může fyzická nebo právnická osoba, která tvrdí, že orgán veřejné správy, Úřad SR, nekoná bez vážného důvodu způsobem ustanoveným příslušným právním předpisem tím, že v řízení je nečinný, domáhat, aby soud vyslovil povinnosti Úřadu SR ve věci konat a rozhodnout. Uvedený návrh však nelze podat, pokud navrhovatel nevyužil všechny prostředky, jejichž použití umožňuje lex specialis právní předpis. Soud ve věci rozhodne bez jednání formou usnesení. Současně Úřadu SR určí lhůtu, nejvíce však tři měsíce, do které má jako orgán veřejné správy rozhodnout. Proti tomuto rozhodnutí soudu není přípustný opravný prostředek. V případě, že je správní orgán nečinný a nerozhodne ve lhůtě určené usnesením soudu, může soud na opakovaný návrh účastníka uložit pokutu 3 280 eur, a to i opakovaně.⁷⁴

Správní soudnictví na území Slovenské republiky subsumuje i další zvláštní řízení, a sice řízení o ochraně před nezákonným zásahem orgánu veřejné správy.

Uvedené zvláštní řízení je určeno tomu, kdo tvrdí, že byl zkrácen na svých právech a právem chráněných zájmech nezákonným zásahem orgánu veřejné správy, Úřadem SR, který není rozhodnutím, a tento zásah byl zaměřený přímo proti němu nebo v jeho důsledku byl proti němu přímo vykonaný, může se před soudem domáhat ochrany zásahu, pokud takový zásah či jeho důsledky trvají nebo hrozí jeho opakování. V podmínkách Úřadu SR může dojít k takovým jednáním, popřípadě úkonům, které nejsou rozhodnutími a vůči kterým by jinak nebylo možné se bránit. Takovým úkonem může být například zápis přechodu ochranné známky do rejstříku dle ustanovení § 18 zákona č. 506/2009 Z. z., o ochranných známkách.⁷⁵

Předmětný návrh musí být podaný do 30 dní ode dne, kdy se dotčená osoba o zásahu dozvěděla, v tomto případě hovoříme o tzv. subjektivní lhůtě, nejdéle však do jednoho roku ode dne, kdy k zásahu došlo, tzv. objektivní lhůta. Soud o takovém návrhu rozhodne rozsudkem. Soud může uložit zákaz pokračovat v řízení nebo uložit povinnost obnovit stav před zásahem. Proti rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.⁷⁶

Závěr

Základy reformovaného systému správního soudnictví na území České republiky nepochybně položil zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2003. Do uvedeného data správní soudnictví vymezoval v Části páté zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Současně s přijetím soudního řádu správního, stěžejního zákona pro oblast správního soudnictví na území České republiky, byla přijata novela občanského soudního řádu, která byla provedena právním předpisem č. 151/2002 Sb. Citovaná novela s účinností

70 VOJČÍK, Peter a kol. *Právo duševního vlatnictva*, 2. vyd., Plzeň, Aleš Čeněk, 2014, s. 382.

71 Tamtéž, s. 382–383.

72 VOJČÍK, Peter a kol. *Právo duševního vlatnictva*, 2. vyd., Plzeň, Aleš Čeněk, 2014, s. 383.

73 Tamtéž.

74 Tamtéž.

75 VOJČÍK, Peter a kol. *Právo duševního vlatnictva*, 2. vyd., Plzeň, Aleš Čeněk, 2014, s. 384.

76 Tamtéž.

rovněž od 1. 1. 2003 zavedla novou právní úpravu občanského soudního řízení, které zákonodárce nazval „Řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem“. Termínem „jiným orgánem“ zákonodárce mínil jiným orgánem než soudem, v daném případě Úřadem ČR. Současně byl přijat zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů.

Judikatura Nejvyššího správního soudu v oblasti ochranných známek zaznamenala značný vývoj v samotné otázce působnosti soudů při přezkumu rozhodnutí Úřadu ČR. Za stěžejní považují vyřešení základní kompetenční otázky, zda rozhodnutí Úřadu ČR bude přezkoumatelné dle Hlavy páté občanského soudního řádu či formou správní žaloby podané dle soudního řádu správního. V roce 2004 bylo explicitně stanoveno, že rozhodnutí Úřadu ČR bude podléhat přezkumu ve správním soudnictví dle soudního řádu správního. Rozhodnutí zvláštního senátu zřízeného dle výše citovaného zákona o rozhodování některých kompetenčních sporů *expressis verbis* vymezila, že příslušným vydat rozhodnutí o žalobě proti rozhodnutí předsedy Úřadu ČR ve věci zápisu ochranné známky, zrušení ochranné známky a v námitkovém řízení je soud ve správním soudnictví.

S právním názorem zvláštního senátu se zcela ztotožňuji. Domnívám se, že správní rozhodnutí Úřadu ČR by mělo být přezkoumatelné výlučně v rámci správního soudnictví, nikoliv obecnými soudy dle občanského soudního řádu. Uvedené spatřuji zejména v povaze předmětných rozhodnutí Úřadu ČR, které jsou rozhodnutími veřejnoprávními, rozhodnutími ústředního orgánu státní správy České republiky na ochranu průmyslového vlastnictví. Vzhledem k výše uvedenému, považuji za zcela logické a pragmatické, že zákonodárce subsumoval právní úpravu řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu do soudního řádu správního, nikoliv do občanského soudního řádu, jak tomu bylo do přijetí pro správní soudnictví stěžejního právního předpisu – soudního řádu správního.

Současná česká právní úprava známkového práva, zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů, v ustanovení § 45 odst. 2 výslovně stanoví, že proti pravomocnému rozhodnutí Úřadu ČR je přípustná žaloba proti rozhodnutí dle *lex specialis* právního předpisu. Zvláštním právním předpisem známkový zákon rozumí soudní řád správní.

Soudy ve správním soudnictví přezkoumávají výlučně pravomocná správní rozhodnutí s obligatorní podmínkou předchozího vyčerpání řádných opravných prostředků ve smyslu ustanovení § 68 soudního řádu správního.

Z výše uvedených právních tezí vyvozují, že všechna rozhodnutí Úřadu ČR, s výjimkou rozhodnutí, která jsou z přezkumu vyňata ustanovením § 70 soudního řádu správního, podléhají přezkumu ve správním soudnictví.

Působnost soudu ve věcech průmyslového vlastnictví je upravena *lex specialis* právním předpisem, zákonem č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, ve znění pozdějších předpisů. Citovaný právní předpis v ustanovení § 6 odst. 1 písm. d) výslovně stanoví, že pravomocná správní rozhodnutí Úřadu ČR podle zvláštního právního předpisu přezkoumává Městský soud v Praze. Za zvláštní právní předpis citovaný zákon v poznámce pod čarou explicitně uvádí zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Opravným prostředkem proti pravomocnému rozhodnutí Městského soudu v Praze ve věci žaloby proti rozhodnutí předsedy Úřadu ČR soudní řád správní v Hlavě III připouští kasační stížnost. Jurisprudence hovoří o tzv. mimořádném opravném prostředku ve správním soudnictví. Rozhodování o kasační stížnosti spadá do působnosti Nejvyššího správního soudu.

Pokud jde o správní soudnictví v oblasti tzv. Community Trade marks, rozhodnutí odvolacího senátu OHIM (Board of Appeal), je možné napadnout řádným opravným prostředkem, a to žalobou, k jejímuž projednání je kompetentní Tribunál. Tribunál tedy funguje jako orgán přezkumu proti rozhodnutím, kterým předcházela řízení před odvolacím senátem OHIM.

Řízení ve věcech práv duševního vlastnictví subsumující i spory z ochranných známek je právně vymezeno v Jednácím řádu Tribunálu, v Článcích 130 až 136. Uvedené řízení bylo právně zakotveno dodatkem procesního řádu Soudu prvního stupně (nyní Tribunálu) ze dne 6. července 1995, který byl vydán na základě Nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství.

V Článku 130 odst. 1 Jednacího řádu Tribunálu je výslovně stanoveno, že ustanovení Hlavy IV Jednacího řádu Tribunálu se vztahují i na žaloby podané proti OHIM. Článek 130 odst. 2 poté obsahuje výhradu, že ustanovení Hlavy IV se nevztahují na žaloby směřující proti OHIM, aniž jim přecházelo řízení před odvolacím senátem OHIM. Citovaná ustanovení Jednacího řádu tribunálu upravující řízení v oblasti práv k průmyslovému vlastnictví se týkají výlučně žalob proti rozhodnutím odvolacích senátů OHIM. Na jiná řízení proti OHIM, demonstrativně uvádím řízení o porušení Smlouvy o založení Evropského společenství, porušení podstatných formálních předpisů, nedostatek příslušnosti či zneužití pravomoci, se uplatní obecná procesní pravidla.

Proti rozhodnutí Tribunálu je přípustný tzv. kasační opravný prostředek, který spadá do kompetence Soudního dvora. Uvedený kasační prostředek musí být obligatorně omezen výlučně na právní otázky. Závěrem lze tedy shrnout, že pouze Tribunál je příslušný zjistit a posoudit relevantní skutkový stav, jakož i předmětné důkazy. Z uvedeného lze dále vyvodit, že posouzení skutkového stavu a důkazů nepředstavuje právní otázku, která by jako taková podléhala přezkumu Soudního dvora v rámci kasačního opravného prostředku.

Pro ucelenou právní analýzu a interpretaci problematiky správního soudnictví v oblasti Community Trade marks považují za stěžejní zdůraznit, že řízení před Tribunálem se může týkat pouze zápisu ochranné známky Společenství, tedy vzniku práva, nikoliv dispozicí s ním. Z uvedeného vyvozují právní závěr, že o sporech ve věcech porušení, respektive hrozícího porušení ochranné známky Společenství, o žalobách na určení, že známka Společenství porušována není, o náhradách za její užívání po zveřejnění přihlášky a o protižalobách na její neplatnost či zrušení rozhodují tzv. komunitární známkové soudy.

Komunitárními známkovými soudy jurisprudence rozumí soudy, které již existují v rámci soudnictví jednotlivých členských států. Jako komunitární soud, tedy soud prvního stupně pro ochranné známky Společenství, na území České republiky působí Městský soud v Praze. Tato *lex specialis* úprava působnosti soudu ve věcech průmyslového vlastnictví je obsažena v ustanovení § 6 odst. 1 písm. b) zákona č. 221/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

Správní soudnictví na území Slovenské republiky přichází v úvahu pouze pro oblast průmyslového vlastnictví v souvislosti s rozhodováním a postupy Úřadu SR. Právní úprava správního soudnictví na území Slovenské republiky je zakotvena v Části páté zákona č. 99/1963 Zb., občanský soudní pořádek, ve znění pozdějších předpisů. Je namístě připomenout, že citovaný právní předpis, s označením Zb., byl přijat ještě za doby Československé federativní republiky a po jejím rozdělení, po 1. lednu 1993, na území Slovenské republiky zůstal v platnosti.

Soudy ve správním soudnictví na území Slovenské republiky v souvislosti s průmyslovými právy přezkoumávají zákonnost rozhodnutí a postupů Úřadu SR na základě žaloby proti rozhodnutím a postupům správního orgánu, dále na základě návrhu proti nečinnosti orgánu veřejné správy a návrhu o ochraně před nezákonným zásahem orgánu veřejné správy.

V praxi se nejčastěji setkáváme s žalobami proti rozhodnutím a postupům správního orgánu, Úřadu SR. Aby mohla být podána žaloba proti rozhodnutí Úřadu SR či jeho postupu, musí být obligatorně splněny dvě podmínky. U předmětných rozhodnutí musí být vyčerpány řádné opravné prostředky a rozhodnutí musí nabýt právní moci. Taková forma ochrany se však může využít výlučně v těch případech, kdy to nevylučuje občanský soudní pořádek.

Proti rozhodnutí Úřadu SR o rozkladu je možné v některých věcech podat žalobu o přezkoumání rozhodnutí soudem. K přezkumu takových rozhodnutí Úřadu SR je příslušný ve smyslu ustanovení § 246 odst. 1 občanského soudního pořádku soud v Banské Bystrici.

Proti rozhodnutí uvedeného soudu je přípustné odvolání. Odvolání však není přípustné, když soud rozhodl ve smyslu ustanovení § 250j odst. 3 občanského soudního pořádku, tedy výslovně, pokud správní orgán vydal rozhodnutí na základě neúčinného právního předpisu, pokud je rozhodnutí nepřezkoumatelné, pokud zrušil rozhodnutí a řízení zastavil a pokud rozhodnutí vydal orgán, který k tomu nebyl dle zákona kompetentní. O odvolání rozhoduje Nejvyšší soud SR.

Při komparaci českého a slovenského správního soudnictví jsem dospěla k závěru, že zásadní rozdíl spočívá v právním předpisu, který vymezuje správní soudnictví na území komparovaných států. Zatímco správní soudnictví České republiky prošlo zásadní reformou v podobě zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, správní soudnictví na území Slovenské republiky je upraveno původním právním předpisem, zákonem č. 99/1963 Zb., občanským soudním pořádkem. Dle uvedeného se diferencuje i režim soudního přezkumu. O kasační stížnosti jako o mimořádném opravném prostředku rozhoduje na území České republiky Nejvyšší správní soud, oproti tomu o odvolání proti rozhodnutí soudu v Banské Bystrici, který je kompetentní pro soudní přezkum rozhodnutí Úřadu SR, rozhoduje Nejvyšší soud SR.

Resumé

Stěžejním cílem předkládaného příspěvku je podat ucelenou právní analýzu relevantních ustanovení českých právních předpisů, právních předpisů Evropské unie a Slovenské republiky, která se explicitně či implicitně dotýkají problematiky správního soudnictví v oblasti ochranných známek, a jejich výslednou komparaci.

Resume

A key aim of the present paper is to provide a comprehensive legal analysis of the relevant provisions of the Czech legislation, the legislation of the European Union and the Slovak Republic, which explicitly or implicitly involve issues related to the judiciary in the trade marks area, and their resulting comparison.

Seznam zkratk

CTM	Community Trade Mark – Ochranná známka Společenství
ČSFR	Československá federativní republika
Nařízení	Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství (kodifikované znění Nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství)
NSS	Nejvyšší správní soud se sídlem v Brně – vrcholný soudní orgán ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví
OHIM	Office for Harmonization in the Internal Market (Trade marks and designs) – Úřad pro harmonizaci ve vnitřním trhu (ochranné známky a průmyslové vzory) se sídlem v Alicante
OSP	Zákon č. 99/1963 Zb., občanský soudní pořádek, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
SD	Soudní dvůr se sídlem v Lucemburku – rozhoduje v druhém stupni o žalobách proti rozhodnutím ve věcech ochranné známky Společenství a dále o předběžných otázkách
SŘS	Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
Tribunál	Tribunál se sídlem v Lucemburku – rozhoduje v prvním stupni o žalobách proti rozhodnutím Úřadu pro harmonizaci ve vnitřním trhu (ochranné známky a průmyslové vzory) ve věcech ochranné známky Společenství; před účinností Lisabonské smlouvy, dnem 1. prosince 2009, Soud prvního stupně
Úřad ČR	Úřad průmyslového vlastnictví – ústřední orgán státní správy České republiky na ochranu průmyslového vlastnictví
Úřad SR	Úřad Priemyselného vlastníctva Slovenskej Republiky – ústřední orgán státní správy Slovenské republiky pro oblast průmyslového vlastnictví
ZoOchrZn	Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudních, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochranných známkách)

Seznam pramenů a odborné literatury

Prameny

- Nařízení Rady (ES) č. 207/2009 ze dne 26. února 2009 o ochranné známce Společenství (kodifikované znění Nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství).
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES ze dne 22. října 2008, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách (kodifikované znění První směrnice Rady ze dne 21. prosince 1988, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách 89/104/EHS).
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Zb., občanský soudní pořádek, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 151/2002 Sb., novela zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
- Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudních, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (zákon o ochranných známkách).
- Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), ve znění pozdějších předpisů.

Monografie

- Komunitární předpisy v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví*. 2. dopl. vyd. Praha: ÚPV, 2009. 318 s. ISBN 978-80-7282-075-7.
- HEBLTOVÁ, Ivana. *Evropský soudní systém*. 1. vyd. Praha: MUP, 2010. 221 s. ISBN 978-80-86855-62-2.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo: Obecná část*. 8. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 826 s. ISBN 978-80-7179-254-3.
- PIPKOVÁ, Hana. *Ochranná známka Společenství a ochranná známka v Evropském společenství*. 1. vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. 363 s. ISBN 978-80-7357-265-5.
- VOJČÍK, Peter a kol. *Právo duševního vlastnictví*. 2. upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 494 s. ISBN 978-80-7380-527-2.

Odborné články

- BISKUPOVÁ, Eva. Průmyslové vlastnictví a soudní rozhodování. *Průmyslové vlastnictví*. 2005, č. 9–10, s. 137–152. ISSN 0862-8726.
- ČERMÁK, Karel. Soudní přezkum rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví. *Právní rozhledy*. 2003, č. 6, s. 286–290. ISSN 1210-6410.
- RAUS, David. Judikatura Nejvyššího správního soudu: ochranné známky. *Soudní rozhledy*. 2006, č. 3, s. 81–85. ISSN 1211-4405.
- TAUBER, Milan. Judikatura Nejvyššího správního soudu: ochranné známky III. *Soudní rozhledy*. 2009, č. 7, s. 245–248. ISSN 1211-4405.

Elektronické zdroje

- ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2015-03-30].
- Nejvyšší správní soud [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z WWW: <http://www.nssoud.cz/main0Col.aspx?cls=JudikaturaBasicSearch&menu=262>.

Judikatura

Soudní judikatura

- Rozsudek ESD ve věci C-173/04 P SiSi-Werke v. OHIM.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 7. 2005, č. j. 6 A 39/2001.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 9. 2005, č. j. 2 Afs 92/2005-45.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 3. 2007, č. j. 9 Afs 5/2007-70.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2008, č. j. 5 AS 69/2006-92.
- Usnesení Nejvyššího správního soudu v právní věci sp. zn. 7 A 40/2002 ze dne 5. 6. 2003.
- Usnesení zvláštního senátu zřízeného podle zákona č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, v právní věci sp. zn. Konf 93/2003 ze dne 6. 1. 2004.

Mgr. Jarmila Císařová¹

Dopady registrace starší ochranné známky s dobrým jménem pro nepodobné výrobky a služby

Úvod

V tomto článku budu prezentovat na konkrétním obchodním případě možná úskalí související se zápisem ochranné známky s dobrým jménem ke zcela jiným výrobkům a službám než k těm, pro které byla starší ochranná známka registrována. Níže uvedená společnost podala přihlášku ochranné známky, ta byla publikována, námitková lhůta marně uplynula a ochranná známka byla zapsána. Dále již společnost jednala s důvěrou ve správnost rozhodnutí orgánu veřejné moci, tedy Úřadu průmyslového vlastnictví, a to až do doby, než jí bylo doručeno rozhodnutí, kterým byla ochranná známka prohlášena za neplatnou.

Podstata obchodního případu

Obchodní společnosti El NIÑO BEVERAGES, a.s., a El NIÑO, a.s., jsou obchodní korporace vedené v obchodním rejstříku České republiky, přičemž obchodní společnost El NIÑO BEVERAGES, a.s., byla výslovně založena za účelem vývoje, výroby, prodeje a distribuce tzv. energy drinků.

Společnosti El NIÑO, a.s., byla známa skutečnost, že existuje společnost Duracell Batteries BVBA se sídlem v Belgickém království, která vyrábí alkalické články pod označením Duracell, ale zároveň si byla vědoma toho, že toto obchodní označení je chráněno pouze pro oblast výrobků a služeb baterií, tzn. ostatní výrobky a služby byly pro toto obchodní označení volné. Z opatrnosti si ale výše uvedená společnost chtěla ověřit skutečný stav věci, tj. zda uvedená ochranná známka není registrována pro vybrané výrobky, požádala proto Úřad průmyslového vlastnictví (dále jen „Úřad“) o odbornou konzultaci v této věci. Zástupce Úřadu ujistil společnost El NIÑO, a.s., že ochranná známka Duracell je pro vybrané výrobky volná a neshledává žádné překážky zápisu této ochranné známky pro nápoje.

Teprve na základě této informace ze strany Úřadu si společnost El NIÑO, a.s., podala řádnou přihlášku na přiznání ochrany, tedy zápis ochranné známky DURACELL a DURACELL ENERGY DRINK pro třídy 5, 32 a 33 v České republice. Úřad rozhodl ve prospěch společnosti El NIÑO, a.s., a výše uvedeným ochranným známkám přiznal ochranu, a to:

- a) slovní ochranné známce DURACELL, zapsána dne 19. 3. 2007 a
- b) kombinované ochranné známky DURACELL ENERGY DRINK+, zapsána dne 22. 8. 2007.

Ochranné známky byly zapsány pro třídy 5 (nápoje pro léčebné účely...), 32 (iontové a energetické nápoje...) a 33 (alkoholické nápoje a esence...).

Až na základě shora uvedeného řádného přiznání a zapsání těchto ochranných známek v České republice si společnost El NIÑO, a.s., podala mezinárodní přihlášku pro přiznání ochrany v dalších 41 zemích světa. I zde byl zápis úspěšný a společnosti El NIÑO, a.s., byla přiznána ochrana ve všech 41 zemích světa.

Po úspěšném zápisu ochranných známek bylo započato s výrobou, prodejem, distribucí, marketingem a všemi obchodními aktivitami spojenými s výrobou a distribucí energetického nápoje DURACELL ENERGY DRINK, který byl pro tento účel vyvinut a který prodávala na základě licenční smlouvy uzavřené se společností El NIÑO, a.s., společnost El NIÑO BEVERAGES, a.s.

Poté byla zahájena výroba energetického nápoje a s tím související velkolepá obchodní strategie, včetně účasti na veletrzích a dalších marketingových akcích. Na tuzemském trhu bylo dosaženo významného podílu a byl zahájen export, podepsány vývozní kontrakty spočívající v ujednaných objednávkách na garantované množství i na dobu až 15 let.

Společnost Duracell Batteries BVBA poté, co nechala marně uplynout lhůtu pro podání námitek proti zápisu ochranných známek společnosti El NIÑO, a.s., počala napadat legalitu jejich zápisu, a to jak v řízení před Úřadem, orgány celní správy, tak i v řízeních soudních.

Osud ochranných známek:

Známkoprávní řízení

Úřad svými rozhodnutími prohlásil ochrannou známku (DURACELL ENERGY DRINK+) poté, co zamítl rozklady proti těmto rozhodnutím, pravomocně za neplatnou (s účinky ex tunc), když dospěl k závěru, že tato známka nepoctivě těží z rozlišovací způsobilosti a dobrého jména ochranných známek společnosti Duracell Batteries BVBA. Tato rozhodnutí byla poté potvrzena rozsudkem Městského soudu v Praze, kterým byla zamítnuta žaloba společnosti El NIÑO, a.s., na zrušení rozhodnutí o prohlášení předsedy Úřadu za neplatné.²

¹ Mgr. Jarmila Císařová je advokátkou a doktorandkou MUP.

² Viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 6. 2012, čj. 8 Ca 373/2009 – 170.

Celní řízení

Na základě podnětu společnosti Duracell Batteries BVBA zahájil Celní úřad okamžitou kontrolu skladů a zjistil, že v těchto skladových prostorách skladovala společnost EL NIÑO BEVERAGES, a.s., plechovky energetického nápoje s označením DURACELL. Protože měl celní úřad za to, že kontrolované zboží porušuje některá práva duševního vlastnictví dle § 8 odst. 2 písm. c) zákona o ochranných známkách, zboží zadržel. Správní orgán poté zahájil navazující řízení o správním deliktu, které až do doby rozhodnutí Úřadu ve věci prohlášení slovní ochranné známky ve znění DURACELL a kombinované ochranné známky ve znění DURACELL ENERGY DRINK + za neplatné, přerušil. V návaznosti na pravomocná rozhodnutí Úřadu správní orgán řízení o správním deliktu opět zahájil a konstatoval, že výše specifikované zboží je padělkem. Společnost EL NIÑO BEVERAGES, a.s., se proti tomuto rozhodnutí odvolala, Generální ředitelství cel odvolání zamítlo.³

Nejvyšší správní soud se v kasační stížnosti podané společností EL NIÑO BEVERAGES, a.s., proti rozhodnutí Generálního ředitelství cel zabýval klíčovou otázkou, zda společnost EL NIÑO BEVERAGES, a.s., mohla být potrestána za správní delikt spočívající ve skladování padělků [§ 2 odst. 1 písm. r) bod 1 zákona o ochraně spotřebitele], a tím tedy užití nekalých obchodních praktik [§ 24 odst. 1 písm. a) téhož zákona], ačkoliv v době údajného páchaní deliktu na základě licenční smlouvy užívala jiné tehdy řádně zapsané ochranné známky. Jinak řečeno, mohla být vůči společnosti EL NIÑO BEVERAGES, a.s., vyvozena správněprávní sankce i v situaci, kdy své obchodní činnosti vykonávala v mezích tehdy platného rozhodnutí Úřadu?⁴

Nejvyšší správní soud se ke kořenům známkového práva již dříve vyslovil tak, že: „...podstata ochranné známky je založena zejména na principu výhradní ochrany, který spočívá v tom, že zápisem ochranné známky do rejstříku vzniká výlučné právo vlastníka ochranné známky tuto známku užívat ve spojení s výrobky a službami, pro které byla zapsána. Tomuto právu vlastníka ochranné známky pak odpovídá povinnost jiných subjektů zdržet se jakýchkoliv zásahů do práva k registrované ochranné známce, tedy mimo jiné i zákaz užívat v obchodním styku shodná nebo podobná označení pro shodné nebo podobné výrobky a služby bez souhlasu vlastníka ochranné známky.“⁵

K odpovědnosti společnosti EL NIÑO BEVERAGES, a.s., za správní delikt Nejvyšší správní soud dovodil, že: „...za situace, kdy stěžovatelka ochrannou známku užívala v souladu s právem, nelze zpětně, po zrušení ochranné známky s účinky ex tunc, v rovině správního práva trestního deklarovat, že práva užívala v rozporu se zákonem. Takový postup by jednak odporoval snaze o důvěru subjektů práv v systém práva, jednak by tím došlo k narušení ústavního zákazu retroaktivity při trestání. Jelikož stěžovatelka v době, kdy ochranné známky užívala, vycházela z presumpce správnosti rozhodnutí Úřadu, nemohla být později, a to až po zrušení tohoto rozhodnutí, v režimu správního práva trestního za své jednání sankciovaná. Pro řádné fungování materiálního právního státu, garantovaného článkem 1 Ústavy, je totiž potřebné zajistit ochranu oprávněné důvěry v právní řád

i správně právní akty na jeho základě vydané, neboť ústavní princip právního státu předpokládá, že se stát vůči občanům chová v souladu s povinnostmi, které sám sobě stanovil, přičemž občan na základě principu právní jistoty má právo se spolehnout na věrohodnost státu při plnění jeho závazků.“⁶

Soudní řízení

1. zda byla ochranná známka „DURACELL ENERGY DRINK +“ hodna zápisu a ochrany podle § 7 zákona o ochranných známkách:

V tomto řízení prohlásil Úřad ochrannou známku „DURACELL ENERGY DRINK +“ za neplatnou podle § 32 odst. 3 ve spojení s § 7 odst. 1 písm. b) a e) zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění účinném pro projednávanou věc. Dospěl totiž k závěru, že tato známka nepoctivě těží z rozlišovací způsobilosti a dobrého jména ochranných známek společnosti Duracell Batteries BVBA.

Po zamítnutí rozkladu podala společnost EL NIÑO, a.s., žalobu, která byla taktéž zamítnuta. Městský soud dovodil, že ochranná známka společnosti Duracell Batteries BVBA požívá dobrého jména a dále dovodil, že výrobky obou společností (baterie a energetický nápoj) spotřebitelé sice nezamění, nicméně si mezi nimi vytvoří spojení. Tím společnost EL NIÑO, a.s., snižuje jejich rozlišovací způsobilost a způsobuje na nich újmu, neboť spotřebitelé si tyto výrobky spolu spojí.

Proti tomuto rozhodnutí podala společnost EL NIÑO, a.s., kasační stížnost, ve které zejména namítala, že ve správním řízení nebylo dostatečně prokázáno dobré jméno ochranných známek společnosti Duracell.

Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl a v obsáhlém zdůvodnění uvedl, z jakých zákonných důvodů lze ochrannou známku prohlásit za neplatnou. Předně musí být kumulativně splněno několik podmínek:

- návrh na prohlášení neplatnosti musí podat vlastník starší ochranné známky,
- napadená ochranná známka musí být shodná nebo podobná se straší ochrannou známkou, která má v České republice nebo na území Evropských společenství dobré jméno a
- užívání napadené ochranné známky by mohlo nepoctivě těžit z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména starší ochranné známky nebo by jí bylo na újmu.⁷

Pokud jde o dobré jméno ochranné známky, jedná se dle Nejvyššího správního soudu o neurčitý pojem a „rozhodnutí o tom, zda ochranná známka má dobré jméno či nikoli, je výsledkem diskreční pravomoci (správního uvážení) správního orgánu“.⁸

Nejvyšší správní soud již judikoval, že „dobré jméno je u ochranné známky vyjádřením toho, že veřejnost známku v důsledku jejího užívání zná a spojuje ji s dobrými vlastnostmi, které od výrobků nebo služeb takto označených očekává, a věnuje jí svou důvěru“.⁹

³ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 12. 2014, čj. 10 As 157/2014-39.

⁴ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 12. 2014, čj. 10 As 157/2014-39.

⁵ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 12. 2007, čj. 7 As 42/2007-42, č. 1758/2009 Sb. NSS.

⁶ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 12. 2014, čj. 10 As 157/2014-39.

⁷ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 10. 2013, čj. 9 As 122/2012-135.

⁸ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 10. 2013, čj. 9 As 122/2012-135.

⁹ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2006, čj. 1 As 28/2006-97.

Na základě výše uvedeného považoval Nejvyšší správní soud závěr správních orgánů o existenci dobrého jména ochranných známek společnosti Duracell za správný a prokázaný. Navíc již z ustanovení § 7 odst. 1 písm. b) a e) zákona o ochranných známkách vyplývá, že ochranné známce s dobrým jménem se přiznává ochrana, i pokud je pozdější podobná nebo stejná ochranná známka zapsána pro výrobky nebo služby, které nejsou podobné těm, pro něž je zapsána ochranná známka s dobrým jménem.¹⁰

2. zda společnost El NIÑO BEVERAGES, a.s., používáním ochranné známky DURACELL zasahovala do práv společnosti Duracell Batteries BVBA podle § 8 zákona o ochranných známkách, respektive zda se tím nedopustila nekalé soutěže ve smyslu § 44 tehdy platného obchodního zákoníku, respektive parazitování podle jeho § 48:

V tomto řízení se společnost Duracell Batteries BVBA domáhala jednak ochrany práv z ochranných známek, jednak ochrany proti nekalosoutěžnímu jednání. Jak soud nalézací, tak poté Vrchní soud v Praze jako soud odvolací a Nejvyšší soud jako soud dovolací dovodily, že společnost Duracell Batteries BVBA zasluhovala ochrany jak z hlediska právní úpravy ochranných známek, tak z hlediska práva proti nekalé soutěži a společnosti El NIÑO BEVERAGES, a.s., bylo uloženo zdržet se při svých obchodních aktivitách užívání slova DURACELL pro energetické nápoje nebo v souvislosti s energetickými nápoji, zdržet se uvádění na trh energetických nápojů v plechovkách přesně specifikovaného tvaru a vzhledu, a to na území všech členských států Evropského společenství a uveřejnit rozsudek.¹¹

Ekonomické ztráty

Společnosti El NIÑO, a.s., a El NIÑO BEVERAGES, a.s., utrpěly v důsledku shora uvedených rozhodnutí obrovské ekonomické ztráty ve formě ušlých zisků, které byly způsobeny přerušением podnikatelské činnosti spočívající ve výrobě, prodeji a distribuci energetického nápoje. Obě společnosti ztratily možnost dostát svým závazkům dodávat sjednané množství zboží, čímž ztratily obchodní věrohodnost a budované obchodní jméno.

Obě společnosti nyní uplatňují po České republice náhradu škody v řádech miliard korun českých.

Závěr

Jak se ukázalo na reálném případě, výběru označení pro ochrannou známku je vhodné věnovat dostatek času, prostředků i pozornosti. Je potřeba mít na paměti, že majitel starší ochranné známky s dobrým jménem může proti majiteli zaregistrované stejné nebo podobné ochranné známky pro jiné výrobky nebo služby uplatnit svou ochranu, a to jak u Úřadu, tak i u soudu. V řízení před Úřadem lze dosáhnout za splnění zákonných

podmínek úplného zrušení ochranné známky nebo jejího prohlášení za neplatnou, kdežto před soudem se lze bránit jakémukoliv zásahu do práv majitele ochranné známky s dobrým jménem a požadovat náhradu z tohoto zásahu.

Resumé

Tento článek se věnuje ochranné známce s dobrým jménem, které svědčí ochrana daleko větší než v případě běžné ochranné známky, neboť vlastník ochranné známky s dobrým jménem si může nárokovat ochranu i napříč druhy zboží či služeb. Článek popisuje vedle podstaty obchodního případu také řízení, ve kterých byla uplatňována práva majitele ochranné známky s dobrým jménem a poukazuje na jejich dopady.

Resume

This article is dedicated to the trade mark with a reputation that suggest greater protection than conventional mark, because a proprietor of a trade mark with a reputation can claim protection across commodities and services. The article describes the essence of the business case also procedures in which the rights were exercised and highlights their implications.

Právní předpisy a judikatura

Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění do 31. 12. 2013

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 12. 2014, čj. 10 As 157/2014-39

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 12. 2007, čj. 7 As 42/2007-42

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 10. 2013, čj. 9 As 122/2012-135

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2006, čj. 1 As 28/2006-97

Nález Ústavního soudu I. ÚS 125/14 ze dne 7. 5. 2014

¹⁰ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 10. 2013, čj. 9 As 122/2012-135.

¹¹ Viz náleží Ústavního soudu I. ÚS 125/14 ze dne 7. 5. 2014.

Mgr. Matěj Machů¹

Podmínky patentovatelnosti pro evropský a izraelský patent

Úvod

Článek na téma Podmínky patentovatelnosti pro evropský a izraelský patent se zaměřuje na stručné srovnání příslušných ustanovení Úmluvy o udělování evropských patentů s legislativou Státu Izrael a jejich výklad prostřednictvím úřední nebo soudní rozhodovací praxe.

Podmínky patentovatelnosti představují základní stavební kámen různých úprav nebo koncepcí patentového práva, z nichž se odvíjí celkový přístup k patentové ochraně. Izraelské právo i Úmluva o udělování evropských patentů ve svém znění navazují na Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví a sdílí tedy řadu společných rysů. Jednotlivé národní, regionální i mezinárodní systémy v oblasti průmyslového vlastnictví byly však v rámci svého vývoje ovlivněny řadou dalších okolností od těch technických až po ty politické. Izrael představuje v mezinárodním měřítku právních systémů unikátní přístup v řadě právních oblastí, což bylo způsobeno adopcí anglického práva v době mandátní Palestiny, které z velké části vytlačilo předchozí právo osmanské s následnou snahou o sebeurčení po vyhlášení nezávislosti Státu Izrael. Více než šedesát let byl tedy současný systém formován vlivy kontinentálního evropského práva stejně jako práva amerického.

Řada spojení obou těchto přístupů se promítnula i do oblasti průmyslového vlastnictví a konkrétněji i do práva patentového přes jeho relativně rozsáhlou mezinárodní harmonizaci kupříkladu Dohodou o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví nebo Smlouvou o patentové spolupráci jako i dílčími bilaterálními úmluvami.

Evropský patent se v posledních letech skloňuje zejména v souvislosti se vznikem zvláštního unijního institutu ochrany technických řešení, kterým má být evropský patent s jednotným účinkem. Základní právní pramen v podobě Úmluvy o udělování evropských patentů a zvláště v otázkách podmínek patentovatelnosti však, zdá se, nebude

překonán a je tedy stále namístě zabývat se současnými podmínkami i vzhledem k tomu, že oba prostředky ochrany společně budou koexistovat a nejedná se tedy o zánik již tradičního evropského patentu.²

V článku budou obecněji uvedeny stěžejní podmínky patentovatelnosti dle Úmluvy o udělování evropských patentů a Izraelského patentového zákona jako dvou základních právních pramenů pro možnost srovnání dvou typů patentového práva, větší pozornost však bude věnována aspektům, v nichž se uplatňuje odlišný přístup, nebo které jsou dokonce unikátní pouze danému právnímu režimu.

1. Patentovatelný vynález

Úmluva o udělování evropských patentů (dále jen EPC) považuje za patentovatelný takový vynález, který spadá do kterékoli³ z oblastí technologie a je nový, obsahuje vynálezeký krok⁴ a je průmyslově využitelný. Nenacházíme zde však definici vynálezu, výše uvedené ustanovení se vztahuje pouze k patentovatelnému vynálezu.

Dále však EPC uvádí negativní vymezení toho, co vynálezem není. Z toho lze usuzovat, že vynálezem je vše, co není úmluvou výslovně vyloučeno. Za vynález tedy nejsou považovány objevy, vědecké teorie, matematické metody, estetické výtvořky, plány, pravidla, metody výkonu duševní činnosti, hry, podnikatelské postupy, počítačové programy a podávání informací, pokud by se přihláška vynálezu týkala těchto předmětů nebo činností jako takových.⁵

Izraelský patentový zákon z roku 1967 (dále jen IPA) přistupuje k vymezení patentovatelného vynálezu odlišně, kdy stanovuje, že takovým vynálezem je produkt nebo postup z jakékoli oblasti technologie, který je nový, užitečný, průmyslově využitelný, a který obsahuje vynálezeký krok. Izraelské právo tedy výslovně stanovuje, že vynálezem není

¹ Mgr. Matěj Machů pracuje v Advokátní kanceláři Zuska|Kirchner a je doktorandem Metropolitan univerzity Praha v oboru Mezinárodní a regionální vztahy v průmyslovém vlastnictví. Článek vznikl v rámci řešení úkolu grantu IGS MUP PV/3/2014, Izraelský obchodněprávní systém s důrazem na ochranu duševního vlastnictví.

² Viz KRATOCHVÍL, Josef. *Evropský patent s jednotným účinkem*. In. JAKL, Ladislav a kol. *Vývoj evropského patentu a evropské rozhodovací praxe*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2013. ISBN 978-80-86855-93-6.

³ EPC užívá výrazu „všech oblastí technologie“ na rozdíl od IPA, která hovoří o „jakékoli oblasti technologie“. Na rozdíl od práva českého, které požadavek na zařazení vynálezu do oblasti technologie výslovně nestanovuje, nacházíme ustanovení obdobné EPC například v právu německém. Viz BERANOVÁ, Zdeňka. K otázce patentu a jeho přihlašování v Německé spolkové republice a v České republice. *Acta MUP – Právní ochrana duševního vlastnictví*. Praha: Metropolitan University Prague Press, č. 1/2014.

⁴ V rámci českého práva je užíván obrat „jsou výsledkem vynálezeké činnosti“. Oficiální překlad EPC překládá vynálezeký krok (inventive step) jako vynálezekou činnost, aby byla zachována analogie s českou úpravou. Německá jazyková verze EPC ovšem používá výraz „tätigkeit“, který značí aktivitu nebo činnost. Práce tedy bude nadále pracovat s termínem vynálezeká činnost.

⁵ České právo, přestože negativní vymezení přejímá v takřka nezměněné podobě, vylučuje tyto předměty a činnosti, pokud se přihláška vynálezu týká *pouze* těchto předmětů a činností a nikoli jich jako takových. Český přístup tedy působí restriktivněji.

vše, co není vyloučeno, ale naopak pouze produkt nebo postup. Tímto jsou dle metodiky Izraelského patentového úřadu (dále jen IPO) vyloučeny vynálezy *pouze* na použití⁶, jelikož tyto nelze považovat za produkt ani postup.⁷

Podmínka příslušnosti produktu nebo postupu do jakékoli oblasti technologie byla do IPA začleněna novelou z roku 1999 v reakci na nedostatečnost původního ustanovení, které hovořilo pouze o využitelnosti v průmyslu nebo zemědělství. Harmonizace izraelského práva s Dohodou o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dále jen TRIPS), na základě které byla uvedena novela připravována tak uvedla IPA do souladu s mezinárodními právními zvyklostmi a především s platnou judikaturou, kterou bylo již dříve dovozeno, že přírodní zákony a úkazy, abstraktní myšlenky a výkony duševní činnosti nemohou být považovány za vynálezy. Mezi výkony duševní činnosti jsou řazeny i obchodní metody, což se dále projevuje například v přístupu k patentovatelnosti počítačových programů, které nejsou výslovně z ochrany patentem vyloučeny. IPA tedy na rozdíl od EPC negativní vymezení vynálezů neuvádí, ale nacházíme jej tedy ve výkladu toho, co je oblastí technologie.⁸

EPC i IPA v obecné rovině vylučují z patentovatelnosti počítačové programy, ať již výslovně či odvozeně a na rozdíl od příkladně vynálezu mikrobiologických⁹ jim nevěnují zvláštní zmínku, která by tuto výluku zpřesňovala. Ze znění EPC ovšem vyplývá, že patentovatelné nejsou pouze počítačové programy „jako takové“, což představuje možnost ochrany alespoň některým formám realizace počítačových programů. Blíže se tedy k této problematice vyjadřuje metodika odvozená ze sporných řízení vedených před EPO. V současné době je pro možnost udělení patentu vynálezu postaveném na počítačovém programu (dle terminologie EPO patent pro vynálezy realizované počítačem) nezbytné, aby takový vynález měl i technický rozměr. Evropský patent je tedy možné získat zejména pro spojení softwaru a hardwaru jako programy ovládací či efektivnější technika zápisu dat na paměťová média.

Izraelské právo i metodika IPO nebyla jednotná v názoru, zda umožňovat zápis i softwarových patentů dle amerického práva či se držet striktnějšího přístupu dle evropského vzoru. V roce 20102 byla představena metodická příručka IPO, která sjednotila předchozí roztržitější přístup k problematice softwarových patentů a určila, že patentovatelnými jsou počítačové programy, které mají účinek v reálném světě (real-world effect). Účinek v reálném světě je chápán jako účinek, který je seznatelný smysly.¹⁰ Pokud tedy počítačový program svou funkcí překračuje rámec integrovaného počítačového systému a současně překračuje pouhé zlepšení počítačové funkce. Z tohoto vyplývá, že pouhé

softwarová automatizace dříve manuálního procesu nedostojí podmínky patentovatelnosti. Pokud však software zvýší efektivitu počítačové funkce v důsledku unikátního spojení dílčích softwarových (případně i hardwarových) komponentů, lze tento jeho přínos považovat za účinek v reálném světě. Dle tohoto vývoje je tedy zřejmé, že se Izrael přiklání k metodice evropské, neklade však takový důraz na ryze technický rozměr vynálezu. V případě izraelského i evropského patentu však nacházíme i excesivní rozhodnutí, na základě kterých však nelze předpokládat budoucí vývoj tohoto stále diskutovaného tématu.

2. Novost

Novost respektive její nedostatek vyplývá ze situace, kdy je nárokovaný vynález stavem techniky. EPC takto vytváří pojem stav techniky, který dále rozvádí jako vše, co bylo zpřístupněno veřejnosti písemnou nebo ústní formou, užitím nebo jiným způsobem před datem podání evropské patentové přihlášky. EPC nehovoří o geografickém omezení při zkoumání stavu techniky a na závalu novosti tedy mohou být veškeré dokumenty, z nichž lze odvodit podstatu vynálezu a také jej na jejich základě realizovat. Tato podmínka možnosti realizace vynálezu není v EPC výslovně uvedeno, je však součástí metodiky EPO.¹¹

IPA se k podmínce novosti staví obdobným způsobem, kdy vynález, aby byl nový, nesmí být publikován v Izraeli nebo v zahraničí písemnou, obrazovou nebo slyšitelnou formou nebo jiným popisem stejně jako nesmí být užít nebo vystaven tak, aby tím bylo umožněno odborníkovi (skilled person) tento vynález provést. K aspektu proveditelnosti vynálezu na základě jeho zveřejnění se blíže vyjadřovala také izraelská judikatura, která kladla zvýšený důraz na proveditelnost vynálezu skutečně pouze na základě zveřejněných informací a vylučovala veškerý byt' minimální invenční přístup odborníka¹².

Za pozornost jistě stojí fakt, že izraelské právo nepracuje s pojmem stav techniky. Díky tomu nejsou dříve podané přihlášky považovány za stav techniky a nejsou tak na závalu novosti. Přihláška, která by tedy nárokovala vynález obsažený v přihlášce dřívější, nebude dosahovat na udělení patentu nikoli pro nedostatek novosti daného vynálezu, ale na základě zásady *first to file*. Oproti tomu EPC výslovně zahrnuje do stavu techniky i dříve podané evropské přihlášky vynálezů.¹³

EPC i IPA na základě aplikace Pařížské úmluvy zahrnují také možnost uplatnění tzv. unijní priority, kdy má přihlašovatel právo do dvanácti měsíců od data priority, podat a nárokovat tuto prioritu také v dalších zemích, které jsou členy Pařížské úmluvy. Současně s tím také obsahují šesti měsíční poshověcí lhůtu, v případě vystavení vynálezu

6 Oběžník IPO ze dne 17. 8. 2004. Dostupný z internetu na: <http://index.justice.gov.il/Units/RashamHaptentim/legalinfo/HozreyRasham/301.pdf>.

7 Vynálezy zejména z oboru chemie však mohou podléhat patentové ochraně i co do svého užití, jelikož v takovém případě se nejedná o ochranu produktu, ale postupu.

8 Izraelské právo se v problematice vymezení toho, co může a nemůže být vynálezem, nachází na pomezí amerického a evropského přístupu, kdy stejně jako Kodex práva Spojených států užívá obecnější formulace s možností širšího výkladu a naopak při výkladu samotném nachází inspiraci spíše u národních i regionálních evropských úprav.

9 Viz 5. Zvláštní podmínky.

10 Viz FACTOR M., *Software patent in Israel*. Dostupné z internetu na: <http://blog.ipfactor.co.il/2012/01/12/software-patents-in-israel/>.

11 Viz JENERÁL, Emil. *Evropský a euroasijský patentový systém*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2011. s. 53.

12 Viz Rozhodnutí nejvyššího soudu 345/87 *Hughes Aircraft Company v. The State of Israel et al.*

13 Český zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, obsahuje přímo v paragrafu věnovanému novosti obdobné ustanovení ve vztahu k českým přihláškám vynálezů a obdobně označuje za předchozí stav techniky i právo spojených států v titulu 35 Kodexu práva Spojených států.

na úředně uznané výstavě, aniž by tato skutečnost zakládala nedostatek novosti. IPA však vyžaduje, aby budoucí přihlašovatel tuto skutečnost předem oznámil IPO. Pokud tak neučiní, nemůže si tuto lhůtu nadále v přihlášce aplikovat.

Kde se však praxe na základě EPC a IPA rozchází, je v případě neoprávněného zveřejnění vynálezu. Toto je druhá poshověcí lhůta, která je oběma předpisy zaručena, a to pro situaci, kterou EPC označuje za zjevné zneužití informací a IPA za zveřejnění bez souhlasu vlastníka vynálezu. EPC zde přistupuje k takové situaci restriktivněji, kdy vyžaduje naplnění podmínky „zjevného zneužití“. Izraelské právo ačkoli neposkytuje přihlašovatelům natolik volné podmínky pro případ předuveřejnění jako v případě Spojených států¹⁴, oproti evropské praxi představuje určité uvolnění. V tomto případě je to evidentní nejen z širšího výkladového hlediska daného zákonného ustanovení, ale díky absenci lhůty k podání přihlášky¹⁵ v případě takového neoprávněného zveřejnění. EPC stejně jako většina zemí unie vytvořené Pařížskou úmluvou zde stanovuje lhůtu šest měsíců.

Tato větší volnost je také patrná díky existenci třetí poshověcí lhůty, kterou v EPC již nenacházíme, a to možnost vlastníka vynálezu jej zveřejnit formou vědecké přednášky anebo publikace příspěvků takové přednášky, pokud byl IPO o tomto předem vyrozuměn. V takovém případě stejně jako u úředně uznané výstavy stanovuje IPA lhůtu k podání přihlášky šest měsíců.

3. Vynálezecká činnost

Otázka vynálezecké činnosti spočívá shodně dle EPC i IPA v nezřejmosti daného vynálezu. V obou případech je nezřejmost hodnocena z pohledu odborníka, který by neměl být schopen vynález realizovat na základě stavu techniky. Na rozdíl od hodnocení novosti není stav techniky dle EPC vyjadřován ke dni průzkumu, ale ke dni podání přihlášky (respektive priority). Ačkoli IPA nepracuje s pojmem stav techniky, obdobně umožňuje zkoumání vynálezecké činnosti jen na základě dokumentů, které byly veřejnosti dostupné před tímto datem.

Izraelské právo stanovuje takzvaný princip jednoho dokumentu (one document test) pro hodnocení novosti. Pro případ vynálezecké činnosti je však třeba kombinace více dokumentů tedy více zdrojů dostupných informací a jinak je tomu i v případě řízení před EPO. EPO definuje pojem odborník jako osobu kvalifikovanou v dané oblasti techniky, která má průměrné znalosti a schopnosti, a která je vybavena všeobecnými poznatky z oboru.¹⁶ Metodika IPA označuje za pomyslnou osobu odborníka takovou

osobu, která je dostatečně obeznámena se stavem techniky v oboru, do něž posuzovaný vynález spadá nebo v oborech příbuzných, ale není nadána dovednostmi a schopnostmi k vynálezecké činnosti.¹⁷

IPO při zkoumání vynálezecké činnosti aplikuje podobně jako Patentový a známkový úřad Spojených států (dále jen USPTO) zkoušku zjevné cesty (obvious to try test), kdy je nejprve vyjádřen problém, který má být vynálezem řešen a pokud by odborník logickým postupem vylučoval cesty k jeho řešení, které vyplývají z jeho znalosti daného oboru technologie, dosáhnul by technického řešení, které přihláška vynálezu předkládá, aniž by byl nucen vyvinout skutečnou vynálezeckou činnost. V takovém případě je pochopitelně nalezen nedostatek vynálezecké činnosti dané přihlášky.

EPO postupuje při zkoumání vynálezecké činnosti v přihláškách nepřilíši odlišně, kdy je uplatňován přístup problému a řešení (problem and solution approach), v rámci kterého je třeba stanovit oblast techniky, definovat problém a následně se zabývat hodnocením, zda výsledné řešení, které přihláška obsahuje, je či není pro odborníka zřejmé.

V obou případech je však nutné přistupovat k průzkumu každé přihlášky individuálně a uvedené postupy představují pouze určitá vodítka. Hodnocení vynálezecké činnosti patří k nejkomplicovanějším aspektům v řízení o udělení patentové ochrany, což ostatně dokresluje i bohatá rozhodovací praxe v této otázce. Izraelská judikatura označuje vynálezeckou činnost přímo jako úroveň přispění vynálezu dané oblasti technologie.¹⁸

4. Průmyslové využití

Podmínka průmyslové využitelnosti se objevuje v případě EPC i IPA, její smysl a aplikace se však liší. EPC považuje vynález za průmyslově využitelný, pokud je zhotovitelný nebo využitelný v jakékoli oblasti průmyslu včetně zemědělství. Tato podmínka je v řízení o přihlášce vynálezu hodnocena stranou od novosti a vynálezecké činnosti a je dobrou praxí v přihlášce vysvětlit, jakým způsobem je vynález průmyslově využitelný, pokud tak jednoznačně nevyplývá z podstaty vynálezu.

Izraelské právo však otázku průmyslové využitelnosti nezkoumá, respektive je tato skutečnost zkoumána jako prvotní otázka díky určité duplicitě, kterou IPA obsahuje. Jak jsme si již vysvětlili, IPA vyžaduje, aby byl produkt nebo postup považován za vynález, skutečnost, že spadá do některé oblasti technologie. EPC zde hovoří pouze o patentovatelném vynálezu, zatímco IPA o pojmu vynález obecně. IPO tedy nejprve zkoumá, zda se v přihlášce nachází skutečně vynález.

14 Viz QUINN, Gene. *A Simple Guide to AIA Oddities: First to file*. Dostupné z internetu na: <http://www.ipwatchdog.com/2013/09/11/a-simple-guide-to-the-aia-oddities-first-to-file/id=45104/>.

15 Pozn. IPA hovoří o přiměřené době mezi neoprávněným zveřejněním a podáním přihlášky, avšak ani metodika IPO ani judikatura do této doby nevymezily alespoň přibližnou lhůtu. Vždy je však vyžadováno odůvodnění daného časového odstupu.

16 Viz JENERÁL, Emil. *Evropský a euroasijský patentový systém*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2011. s. 58

17 Viz LISS, Eran a ADIN, Dan. *Intellectual property law and practice in Israel*, New York: Oxford University Press, Inc. 2012, s. 28

18 Viz Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Jeruzalémě 345/87 Hughes Aircraft Company v. The State of Israel et al.

Ačkoli tato situace může znít zejména pro českého čtenáře poněkud zvláště, výsledkem je, že v izraelské přihlášce není třeba zvlášť popisovat, jakým způsobem je vynález průmyslově využitelný, ale úvod popisu představuje jeho začlenění do oblasti technologie. V případě, že IPO dojde k závěru, že přihláška obsahuje postup z jakékoli oblasti technologie, není dále zkoumáno průmyslové využití vynálezu.

5. Zvláštní podmínky

V izraelském právu také nacházíme podobně jako v právu americkém pojem užitečnost u patentovatelných vynálezů. V tradičním evropském pojetí stejně jako ve znění EPC se užitečnost vynálezu nenachází a není součástí hodnocení při podání přihlášky. Přihlašovatel nicméně není nucen užitečnost vynálezu dokazovat například formou výsledků zkoušek nebo testů, postačí pouhý příslib užitečnosti¹⁹. Tento institut je částečně i připomínkou anglo-amerických common law kořenů izraelského práva ačkoli se hodnocení užitečnosti nadále v anglickém právu (právu Spojeného království) nevyskytuje.²⁰

Mimo vyloučení vynálezů nenaplnujících podmínky, o kterých bylo pojednáno výše, z patentové ochrany uvádí EPC i IPA explicitní výjimky z patentovatelnosti. I zde však přes velkou míru harmonizace prostřednictvím TRIPS nacházíme zajímavé rozdíly. EPC výslovně odepírá patentovou ochranu terapeutickým, chirurgickým a diagnostickým metodám léčení lidského nebo zvířecího těla s výjimkou látek a sloučenin, které jsou k těmto metodám využívány; novým odrůdám rostlin nebo druhům zvířat či biologickým postupům k jejich produkci s výjimkou mikrobiologických produktů nebo postupů; a vynálezů nebo jejich komerčnímu využití, které by bylo v rozporu s veřejným pořádkem nebo morálkou (dobrými mravy).

Hodnocení morálky či veřejného pořádku však není v rámci řízení před EPO přejímáno z národních úprav jednotlivých členských zemí, ale vychází z vlastní metodiky EPO. Díky tomu je možné, že neudělení patentu pro určitý vynález v některém ze členských států z důvodu rozporu s dobrými mravy, nemusí nezbytně znamenat odmítnutí také v řízení před EPO.

IPA v sobě zahrnuje také určité výjimky z patentovatelnosti, které jsou však vyjádřeny daleko střídměji, a to konkrétně jako metody terapeutické péče o lidské tělo a nové druhy rostlin a zvířat s výjimkou mikrobiologických organismů neodvozených z přírody. Rozhodovací praxe IPO nicméně vykládá toto ustanovení velmi obdobně jako je tomu v případě EPO. Za zmínku však jistě stojí, že zákon neobsahuje výslovné vyloučení vynálezů, které by byly v rozporu s veřejným pořádkem nebo dobrými mravy. Bylo by však omylem se domnívat, že i pro takovéto vynálezy je možné ochranu patentem

v Izraeli získat. Izraelské právo nese úpravu výhrady veřejného pořádku a dobrých mravů v zákoně o smlouvách, který stanovuje, že smlouva, uzavření, obsah nebo předmět, který je v rozporu se zákonem, dobrými mravy nebo veřejným pořádkem je neplatný. Tento zákon současně vztahuje uvedené ustanovení na veškeré další právní předpisy a staví se do role zákona obecného i vůči IPA.

Závěr

V článku jsme se seznámili se dvěma odlišnými přístupy k podmínkám patentovatelnosti. Přestože izraelské právo stejně jako evropská úmluva vycházejí ze shodných základů, a to zejména Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví, v jejich současné podobě se vyskytují i významnější interpretační rozdíly.

Izraelské právo vděčí svému unikátnímu charakteru spojením rozdílných vlivů evropské kontinentální právní tradice *civil law* a anglo-americké *common-law*. Prvky spojení vlivu evropského a amerického práva nyní nacházíme také v oblasti patentového práva. Zajímavým je zde kupříkladu přístup k patentovatelnosti počítačových programů, kde Izrael nepřejímá typicky americký pohled, kdy i počítačové programy, které se řadí spíše do oblasti obchodních metod, mohou být za určitých okolností považovány za patentovatelné vynálezy, ale současně je méně restriktivní než aktuální přístup Evropského patentového úřadu. Na pomezí evropského a amerického práva se Izrael nachází kupříkladu také díky částečně volnějším přístupům v otázkách předuveřejnění vynálezu, kdy stanovuje zvláštní poshověcí lhůtu nad rámec Pařížské úmluvy a naopak nedefinuje časový úsek, který by bylo třeba dodržet pro podání přihlášky v případě neoprávněného zveřejnění osobou odlišnou od vlastníka vynálezu.

Význam zkoumání izraelského práva v souvislosti s právem národním i regionálním na území Evropy spočívá zejména v posouzení možné kompatibility, pokud by v budoucnu mělo dojít k hlubšímu zapojení Státu Izrael do evropské integrace. Přestože Izrael není žadatelem o vstup do Evropské unie, jeho ekonomické vazby s evropskými státy i samotnou Evropskou unií jsou stále výraznější a dochází k jejich prohlubování především v rámci bilaterálních dohod. Přes současný vývoj evropského patentu s jednotným účinkem v zemích Evropské unie, nedochází k oslabení institutu evropského patentu jako regionálního uskupení stojícího mimo struktury samotné unie a členskými zeměmi EPC jsou i státy vůči Evropské unii nečlenské. Potenciální budoucí vstup Izraele do EPC tedy jistě není vyloučen.

Resumé

Článek Podmínky patentovatelnosti pro evropský a izraelský patent si bere za cíl objasnit jednotlivé aspekty podmínek patentovatelnosti ve srovnání úprav dle úmluvy o udělování evropských patentů a jejího výkladu Evropským patentovým úřadem a dle izraelského patentového zákona a jeho interpretace formou metodiky Izraelského patentového úřadu

¹⁹ Institut užitečnosti je příbuzný hodnocení umělecké úrovně autorského díla, kterou nacházíme v rámci izraelského autorského práva.

²⁰ Pozn. Izraelské právo přes významnou inspiraci v právu americkém nepřejalo požadavek na nejlepší způsob provedení, který se jedním z typických prvků řízení před USPTO i po nabytí účinnosti rozsáhlé legislativní změny v roce 2013. Viz PŘÁDNÁ, Zdenka. Reforma patentového zákona v USA. *Acta MUP – Právní ochrana duševního vlastnictví*. Praha: Metropolitan University Prague Press, č. 2/2011.

a související judikatury obecných soudů. Článek se zaměřuje zejména na objasnění pojmů vynálezu, novosti, vynálezecké činnosti a dalších podstatných pojmů, na základě kterých je možné učinit rozhodnutí, zda určitý vynález je či není způsobilý ochrany prostřednictvím patentu. Článek užívá především metody analytické a analogické. Srovnání je prováděno nejen mezi právní úpravou evropského a izraelského patentu, ale pro lepší objasnění dané problematiky jsou v dílčích částech obsaženy také odkazy na právo české nebo americké.

Resume

Paper Patentability conditions for the European and Israeli patent aims to clarify various aspects of the conditions of patentability in comparison between the European Patent Convention and its interpretation of the European Patent Office and Israel Patent Act and its interpretation through the methodology of Israel Patent Office and the relevant case law of the general courts. The article focuses on clarifying the concepts of the invention, novelty, inventive step, and other essential concepts on which it is possible to make a decision whether an invention is or is not capable of protection by patent. Article primarily uses analytical and analogous methods. The comparison is performed not only between the legislation on the European patent and Israeli patent but for better understanding of the issue in sub-sections also contain links to Czech or the US law.

Knižní a časopisecké zdroje

- AFORI, Orit Fischman, David GILAT, Eran BAREKET a Tamir AFORI. *Intellectual property law in Israel*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2013. ISBN 90-411-4859-0
- BERANOVÁ, Zdeňka. K otázce patentu a jeho přihlašování v Německé spolkové republice a v České republice. *Acta MUP – Právní ochrana duševního vlastnictví*. Praha: Metropolitan University Prague Press, č. 1/2014
- JAKL, Ladislav a kol. *Vývoj evropského patentu a evropské rozhodovací praxe*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2013. ISBN 978-80-86855-93-6
- JENERÁL, Emil. *Evropský a euroasijský patentový systém*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2011. ISBN 978-80-86855-73-8
- LISS, Eran a Dan ADIN. *Intellectual property law and practice in Israel*. New York: Oxford University Press, 2012. ISBN 978-019-9917-419
- PŘÁDNÁ, Zdenka. Reforma patentového zákona v USA. *Acta MUP – Právní ochrana duševního vlastnictví*. Praha: Metropolitan University Prague Press, č. 2/2011